

Onderzoeksrapport

Het Lotjeshuis en SOS-kinderdorp Suriname



Hoe helpen zij de kinderen op weg naar een beter bestaan?



Monique Wilmot

De begeleiding
van
de kinderen
in
het Lotjeshuis en SOS-kinderdorp Suriname

Door: Monique Wilmot

Begeleider: Drs. G.W.J. Nijhuis

Opdrachtgever: Drs. C.A. Admiraal

Haagse Hogeschool
Opleiding: Maatschappelijk Werk en Dienstverlening
2003-2004

Voor Fabienne

*Kleine vlinder
al ben je niet vrij
je blijft vrolijk en blij.
Je ogen stralen
je zit nog vol verhalen,
ondanks alle pijn en verdriet
zijn het kleine lichtpuntjes
die je ziet.
Ik draag je met me mee
mijn kleine meisje overzee.
Gescheiden door het water
maar hopelijk later
als je het geluk kent,
zul je weten wie je bent.*

(Bron: gedicht van Esther van Egmond)

Opgedragen aan de kinderen van zowel het Lotjeshuis als SOS-kinderdorp Suriname

Samenvatting

Dit onderzoeksrapport dat voor u ligt betreft een onderzoek naar de begeleiding van de kinderen, die woonachtig zijn in het Lotjeshuis en SOS-kinderdorp Suriname. Tevens is dit onderzoek erop gericht om knelpunten te signaleren voor wat betreft de overplaatsing van een kind van het Lotjeshuis naar SOS-kinderdorp Suriname. De doelstelling van dit onderzoek is om een bijdrage te leveren aan de verbetering van zowel de huidige wijze waarop de kinderen worden begeleid in het Lotjeshuis en SOS-kinderdorp Suriname als de mate waarin de beide kindertehuizen op elkaar aansluiting vinden. Kinderen zijn de bouwstenen van de toekomst en hieruit blijkt de importantie van de mate waarin deze groep zich zal ontwikkelen en in hoeverre zij zich later zal manifesteren in de samenleving. Daar kinderen uit kindertehuizen vaak te kampen hebben met psychosociale problemen, is een goede begeleiding van deze kinderen noodzakelijk. Een goede aanpak van de problemen maakt dat deze kinderen uiteindelijk tot hun recht komen in de samenwerking met hun omgeving.

De geschiedschrijving toont aan dat de rol van Nederland in de geschiedenis van Suriname niet rooskleurig te noemen is. In de koloniale tijd trachtte Nederland, door zo min mogelijk te investeren, maximale winst uit de plantages te halen. Daarnaast genoten juist de Nederlandse slavenhandelaren een beruchte reputatie. Het bauxiet, dat afkomstig was uit Suriname, deed Nederland gedurende de Tweede Wereldoorlog goedkoop van de hand aan de Amerikanen. Op het moment dat Suriname afhankelijk werd, vluchtten veel Surinamers naar Nederland uit angst voor een nog grotere achteruitgang van de sociaal-economische omstandigheden in Suriname. Hiermee verloor Suriname een groot aantal hoogopgeleide mensen. In tijden van grote onrust in Suriname beëindigde de Nederlandse overheid iedere vorm van hulpverlening en hiermee kwamen de twee landen dikwijls tegenover elkaar te staan. Deze gebeurtenissen hebben ertoe geleid dat tot op de dag van vandaag de gemiddelde Surinamer een ambivalente houding ten opzichte van Nederland kent.

Het begrip attachment oftewel gehechtheid speelt een grote rol in de ontwikkeling van een kind. Volgens de gehechtheidstheorie van Bowlby (1988) en Ainsworth (1978) laten veilig gehechte kinderen een goede balans zien tussen exploratiegedrag en gehechtheidsgedrag. Bij onveilig gehechte kinderen zijn er twee typen gedrag te onderscheiden. Bij de zogenoemde onveilig vermijdsend gehechte kinderen is de balans doorgeslagen naar exploratiegedrag (kinderen zoeken geen steun bij de ouderfiguur, ook niet in situaties die daarom vragen) en bij de zogenoemde onveilig ambivalent gehechte kinderen is de balans juist doorgeslagen naar gehechtheidsgedrag (kinderen klampen zich vast aan de ouderfiguur). Het onderzoek van Spitz (1945, 1946) naar twee kindertehuizen wijst uit dat met name de kinderen, die in hun zesde tot achtste levensmaand van hun moeders gescheiden werden, bepalend gedrag vertoonden, hetgeen door Spitz beschreven werd als anaclitische depressie. De kinderen met deze depressie leken geheel weg te kwijnen. De gevolgen van een onveilige hechting zijn onder meer: een laag zelfbeeld, een gevoel van minderwaardigheid, faalangst, delinquent gedrag en het onvermogen een betekenisvolle relatie aan te gaan.

De definitie van kindermishandeling luidt als volgt: “Elke vorm van geweldpleging of verwaarlozing op fysiek, psychisch en seksueel gebied, door toedoen of nalaten van personen met wie het kind in een afhankelijkheidsrelatie staat en waardoor schade voor het kind ontstaat of in de toekomst zou kunnen ontstaan”. Risicofactoren die een rol kunnen spelen bij het ontstaan van kindermishandeling zijn onder andere: de nare jeugd van de ouders, een ongewenste zwangerschap, te hoge verwachtingen van het kind, het kind vertoont moeilijk gedrag, het isolement van het gezin, financiële problemen of huwelijksproblemen. De mate

waarin de gevolgen van kindermishandeling ernstig kunnen zijn hangt mede af van de volgende factoren: de leeftijd van het kind, de duur van de kindermishandeling, de veerkracht van het kind en de omgeving van het kind. De gevolgen van kindermishandeling kunnen onder meer zijn: een negatief zelfbeeld, het niet kunnen aangaan van een betekenisvolle relatie, lichamelijk letsel en een ontwikkelingsachterstand.

De uitkomsten van dit onderzoek tonen aan dat er nog het nodige verbeterd kan worden aangaande de begeleiding van kinderen in beide kindertehuizen. Zo wordt er in het Lotjeshuis veel van verzorgers gewisseld, is er een discrepantie te ontdekken tussen het huidige opleidingsniveau van de personeelsleden en het vereiste opleidingsniveau, is er geen sprake van een psychosociale hulpverlening voor de kinderen, is er veel verzet onder de leidsters wat betreft de nieuw door te voeren veranderingen, ontbreekt er een dagprogramma evenals de inhoud van het EHBO-kistje. Tevens zijn de vermoedens omtrent de oorzaken van het obsessief seksueel gedrag van sommige kinderen in het Lotjeshuis zorgwekkend te noemen. Bij SOS-kinderdorp Suriname is er eveneens een discrepantie te ontdekken tussen het huidige en het vereiste opleidingsniveau. Hiernaast is er in de namiddag geen toezicht op de kinderen, leidt de huidige gezinssamenstelling tot pesterijen en soms zelfs tot seksueel misbruik bij de kinderen, wordt er geen seksuele voorlichting gegeven, wonen personeelsleden (die geen geheimhoudingsplicht hebben) vergaderingen bij over de kinderen, durven de SOS-moeders niets te zeggen tijdens de moedervergaderingen en zijn er communicatiestoornissen tussen de directie en de SOS-jeugdleider. Wat betreft de aansluitingsproblematiek zijn er ook een aantal zaken te benoemen. Zo dient een kind soms maanden of zelfs een jaar te wachten voordat hij/zij daadwerkelijk kan verhuizen, laat het afscheid van het kind enigszins te wensen over, ontbreekt er de nodige informatie over het kind en zien broertjes en zusjes, die van elkaar gescheiden zijn, elkaar nauwelijks.

Om deze zaken met betrekking tot het Lotjeshuis aan te pakken, kunnen onder meer de volgende maatregelen doorgevoerd worden: de wisselingen van de leidsters dienen beperkt te worden tot het minimum, het aanstellen van een mentor voor alle kinderen, de teamleidsters en teamcoördinatoren niet langer opleiden tot pedagogische medewerkers, het aanstellen van een psycholoog, een diepgaand gesprek voeren met de huidige directrice, het geven van een cursus aan de leidsters teneinde de omgang met de kinderen te verbeteren, de vermoedens omtrent de oorzaak van het obsessief seksueel gedrag van sommige kinderen nader te onderzoeken en het ontwerpen van een dagprogramma. Voor wat betreft het SOS-kinderdorp Suriname gelden onder meer de volgende aanbevelingen: een cursus voor de SOS-moeders, toezicht op de kinderen houden, de gezinssamenstelling van een SOS-gezin dient gewijzigd te worden, het geven van seksuele voorlichting, sommige personeelsleden niet meer de vergaderingen over de kinderen laten bijwonen, de introductie van een problemenbus in de moedervergadering en de communicatie tussen de directie en de SOS-jeugdleider dient verbeterd te worden.

Om een overplaatsing van een kind zo soepel mogelijk te laten verlopen, dienen de volgende zaken in acht genomen te worden: het kind alleen inlichten indien alles geregeld is, het afscheid van het kind verbeteren, de informatie over het kind te verbeteren en gescheiden broertjes en zusjes op regelmatige basis bij elkaar laten komen. Hiernaast kunnen alle kindertehuizen hun beleid in grote lijnen op elkaar afstemmen wat betreft de regels voor een kind en de manier waarop er gestraft wordt.

Voorwoord

Dit onderzoeksrapport heb ik zowel in het kader van mijn afstuderen aan de HBO-opleiding Maatschappelijk Werk en Dienstverlening aan de Haagse Hogeschool als in opdracht van Dhr. C.A. Admiraal, secretaris van het Lotjeshuis, geschreven. Het betreft een onderzoek naar de begeleiding van kinderen in twee kindertehuizen, te weten het Lotjeshuis en SOS-kinderdorp Suriname. Tevens wordt onderzocht in hoeverre de begeleiding van de beide kindertehuizen aansluiting op elkaar vindt.

Als maatschappelijk werkster in spé wilde ik een bijdrage leveren aan de verbetering van de hulpverlening buiten de Nederlandse grenzen. Niet dat ik in de veronderstelling leef dat de Nederlandse hulpverlening niet verbeterd moet en kan worden, maar in mijn optiek hebben sommige andere landen meer behoefte aan nieuwe inzichten en handvatten om de huidige hulpverlening te verbeteren binnen de grenzen van hun middelen en opvattingen. Vanwege ons koloniale verleden met Suriname leek mij dit het aangewezen land om een bijdrage te leveren aan de hulpverlening aldaar.

Voor dit onderzoek ben ik niet alleen over de geografische grenzen heen gegaan, maar ook over de grenzen van mijn eigen kunnen. Door allerlei obstakels en hindernissen te hebben overwonnen, ben ik sterker geworden. De ontmoeting met een andere cultuur, een andere wijze van hulpverlening en andere opvattingen hebben mij niet alleen als toekomstige maatschappelijk werkster, maar ook als mens verrijkt. De reis, het onderzoek en de vele speciale ontmoetingen met de mensen aldaar hebben mij dingen doen beseffen, die van belang kunnen zijn bij de uitoefening van het beroep maatschappelijk werk.

Van deze gelegenheid wil ik graag gebruik maken om een aantal mensen te bedanken. Allereerst wil ik dhr. C.A. Admiraal mijn dank betuigen. Hij zorgde ervoor dat ik de opdracht kreeg om de begeleiding, zoals deze wordt gegeven in beide kindertehuizen, nader te onderzoeken. Zonder hem had ik dit onderzoek nooit kunnen verrichten en waren de mooie en leerzame ervaringen aan mij voorbijgegaan. Ondanks het feit dat alle schijn tegen mij was, bleef hij in mij vertrouwen.

Mijn begeleider, dhr. G.W.J. Nijhuis wil ik hartelijk bedanken voor zijn kritische blik, hetgeen mij heeft behoed voor diepe valkuilen. Ook wil ik dhr. H. Dijkstal bedanken voor het delen van zijn visie met betrekking tot hetgeen er veranderd dient te worden in Suriname. Verder wil ik de mensen van het Lotjeshuis bedanken. Ondanks het feit dat zij niet blij waren met mijn komst, zijn zij wel bereid geweest om mij te ontvangen en te woord te staan. De mensen van SOS-kinderdorp Suriname wil ik eveneens bedanken voor het feit dat zij bereid waren om op zo'n korte termijn mij te ontvangen en een blik te gunnen in de wijze waarop zij te werk gaan.

Tot slot wil ik mijn vriend Ruud Jansen bedanken voor zijn onaflatende steun, raad en advies. Hij is mijn inspiratiebron voor dit onderzoek geweest.

Den Haag, 26 november 2004
Monique Wilmot

Inhoudsopgave

1. Probleemschets, vraagstelling en doelstelling.....	1
1.1 Inleiding.....	1
1.2 De toeloop naar mijn afstudeerproject	1
1.3 Probleemschets	2
1.4 Vraagstelling.....	3
1.5 Doelstelling.....	4
1.6 Verantwoording.....	4
1.7 Opzet van het onderzoek	5
1.7.1 <i>Uitgangspunt voor mijn onderzoek</i>	5
1.7.2 <i>De onderzoeksmethode</i>	5
1.7.3 <i>Methodologische verantwoording</i>	6
1.7.4 <i>Werkwijze</i>	7
1.8 Ondervonden moeilijkheden	7
1.8.1 <i>Het Lotjeshuis</i>	7
1.8.2 <i>Huize Tamara</i>	7
1.8.3 <i>SOS-kinderdorp Suriname</i>	8
1.8.4 <i>De kinderen</i>	8
1.8.5 <i>Aansluitingsproblematiek</i>	9
1.8.6 <i>Het protocol dan wel draaiboek</i>	9
1.9 Anticiperend hierop	9
1.9.1 <i>Het Lotjeshuis</i>	9
1.9.2 <i>SOS-kinderdorp Suriname</i>	10
1.9.3 <i>De kinderen</i>	11
1.9.4 <i>Aansluitingsproblematiek</i>	11
1.9.5 <i>Beeldvorming kindertehuizen</i>	11
1.10 De gevolgen voor mijn onderzoek	12
1.10.1 <i>Nieuwe vraagstelling</i>	12
1.10.2 <i>Nieuwe doelstelling</i>	13
1.10.3 <i>Verantwoording</i>	13
1.10.4 <i>Opzet van het onderzoek</i>	13
1.11 De tussentijdse evaluatie	14
1.12 De opbouw van dit onderzoeksrapport.....	15
1.13 Afsluiting.....	16
2. Geschiedenis van Suriname	17
2.1 Inleiding.....	17
2.2 De geschiedenis van Suriname (1530-1975).....	17
2.3 De tijd waarin Suriname een onafhankelijk land werd	18
2.4 De huidige situatie.....	19
2.5 Afsluiting.....	20
3. Attachment	21
3.1 Inleiding.....	21
3.2 Het begrip attachment en haar functie.....	21

3.3 Vormen van attachment.....	22
3.4 Onveilige gehechtheid en de gevolgen hiervan.....	23
3.5 Afsluiting.....	25
4. Kindermishandeling	26
4.1 Inleiding.....	26
4.2 Wat verstaat men onder kindermishandeling?	26
4.3 Vormen van kindermishandeling	26
4.4 Risicofactoren bij het ontstaan van kindermishandeling.....	27
4.5 Gevolgen van kindermishandeling.....	28
4.6 Afsluiting.....	30
5. Onderzoeksgegevens	31
5.1 Inleiding.....	31
5.2 Het Lotjeshuis.....	31
5.2.1 De geschiedenis.....	31
5.2.2 Missie, visie en doelgroep.....	32
5.2.3 Organigram.....	33
5.2.4 Functieomschrijvingen.....	33
5.2.5 Opleiding personeel.....	35
5.2.6 Problemen van de kinderen.....	36
5.2.7 De begeleiding	36
5.2.8 De huisvesting.....	40
5.2.9 De sfeer	41
5.2.10 Plannen voor de toekomst.....	42
5.3 SOS-kinderdorp Suriname.....	42
5.3.1 De geschiedenis.....	42
5.3.2 De internationale SOS-filosofie	42
5.3.3 Organigram.....	44
5.3.4 Functieomschrijvingen.....	44
5.3.5 Opleiding personeel.....	46
5.3.6 Problemen van de kinderen.....	47
5.3.7 De begeleiding	47
5.3.8 De huisvesting.....	53
5.3.9 De sfeer	54
5.3.10 Plannen voor de toekomst.....	55
5.4 Samenwerking met andere instellingen.....	55
5.4.1 BUFAZ.....	55
5.4.2 De Meester Huber Stichting.....	56
5.4.3 SPCS.....	57
5.5 De aansluitingsproblematiek	58
5.5.1 De overplaatsing.....	58
5.5.2 Hoe de instellingen en de kinderen dit ervaren	59
5.6 Overige bevindingen	60
5.6.1 Het onderwijs.....	60
5.6.2 De binnenlandse politiek.....	61
5.7 Afsluiting.....	61

6. Onderzoeksvragen	62
6.1 Inleiding.....	62
6.2 De beantwoording van de onderzoeksvragen.....	62
6.3 Afsluiting.....	67
7. Conclusies	68
7.1 Inleiding.....	68
7.2 Conclusies t.a.v. de begeleiding van de kinderen van het Lotjeshuis	68
7.2.1 Een aantal positieve punten	68
7.2.2 Conclusies t.a.v. de wisselingen van de leidsters.....	69
7.2.3 Conclusies t.a.v. het opleidingsniveau	69
7.2.4 Conclusies t.a.v. de psychosociale hulpverlening.....	69
7.2.5 Conclusies t.a.v. de mentaliteitsverandering	70
7.2.6 Conclusies t.a.v. de gevoelige informatie	71
7.2.7 Conclusies t.a.v. het ontbreken van een dagprogramma	71
7.2.8 Conclusies t.a.v. het ontbreken van EHBO-attributen.....	71
7.2.9 Eindconclusies	71
7.3 Conclusies t.a.v. de begeleiding van de kinderen van SOS-kinderdorp	
Suriname.....	72
7.3.1 Een aantal positieve punten	72
7.3.2 Conclusies t.a.v. het opleidingsniveau	72
7.3.3 Conclusies t.a.v. de gezinssamenstelling	73
7.3.4 Conclusies t.a.v. het seksuele gedrag.....	73
7.3.5 Conclusies t.a.v. het beleid.....	73
7.3.6 Eindconclusies	74
7.4 Conclusies t.a.v. de overplaatsing	74
7.4.1 Een aantal positieve punten	74
7.4.2 Conclusies t.a.v. de tijd waarin het kind nog in het Lotjeshuis is	75
7.4.3 Conclusies t.a.v. de tijd waarin het kind (net) is verhuisd.....	75
7.4.4 Eindconclusies	75
7.5 Afsluiting.....	76
8. Aanbevelingen	77
8.1 Inleiding.....	77
8.2 De recente ontwikkelingen	77
8.3 Aanbevelingen begeleiding het Lotjeshuis.....	77
8.4 Aanbevelingen begeleiding SOS-kinderdorp Suriname.....	80
8.5 Aanbevelingen overplaatsing van de kinderen.....	81
8.6 Afsluiting.....	82
Bronvermelding.....	84
Bijlagen	86
Vragenlijsten ten behoeve van het onderzoek	86

Hoofdstuk 1: Probleemschets, vraagstelling en doelstelling

1.1 Inleiding

Kinderen zijn de bouwstenen van de toekomst. Hieruit blijkt de enorme importantie van de mate waarin deze groep zich zal ontwikkelen en in hoeverre zij zich later zal manifesteren in de samenleving. Ondanks een stabiele en liefdevolle jeugd zijn er nog talloze redenen te bedenken waarom het een kind uiteindelijk niet lukt om goed te kunnen functioneren in de maatschappij. Kinderen uit bijvoorbeeld kindertehuizen hebben het extra moeilijk, daar zij vaak al een turbulent leventje achter de rug hebben en een liefdevol gezin hebben moeten missen. Dit hoeft geenszins te leiden tot ontsporing of anderszins, maar het moge duidelijk zijn dat een goede begeleiding van de kinderen in een kindertehuis de kans op ontsporing kan doen verkleinen.

Gedurende mijn opleiding Maatschappelijk Werk en Dienstverlening ben ik gestimuleerd om onder meer over de grenzen van het maatschappelijk werk te kijken. Dit heb ik een tikkeltje letterlijk genomen, daar ik mijn onderzoek niet binnen de grenzen van Nederland wilde verrichten, maar juist daarbuiten. Hiermee wil ik geenszins suggereren dat er binnen de Nederlandse hulpverlening niets meer verbeterd hoeft te worden, maar naar mijn idee zijn er landen die meer behoefte hebben aan nieuwe inzichten en handvatten om de huidige hulpverlening te verbeteren binnen de grenzen van hun middelen en hun opvattingen.

Vanwege onze geschiedenis met Suriname leek mij dit bij uitstek hèt land om een bijdrage te leveren aan de verbetering van de hulpverlening aldaar. Zoals uit het reeds beschrevene is gebleken, acht ik de kinderen uit kindertehuizen een zeer belangrijke doelgroep en dit maakte dat ik mijn onderzoek wilde richten op deze doelgroep. Hiernaast was ik in de veronderstelling dat een onderzoek naar de hulpverlening in een ander land mij als maatschappelijk werkster in spé, maar zeker ook als mens, zou verrijken vanwege de andere opvattingen, verschillende culturen en andere wijze van hulpverlening.

Uiteindelijk heb ik al deze wensen kunnen realiseren in de vorm van een onderzoek naar twee kindertehuizen in Paramaribo. Echter, hiervoor heb ik lange weg moeten bewandelen, waarop ik een aantal hindernissen heb moeten overwinnen.

1.2 De toeloop naar mijn afstudeerproject

Vorig jaar mei begon de zoektocht naar een geschikt afstudeerproject. Aanvankelijk zou ik samen met een medestudente, die vanwege haar afkomst grote affiniteiten had met het land Suriname, een afstudeerproject werven en het hieruit voortkomende onderzoek verrichten. Gezamenlijk hebben wij op internet naar potentiële opdrachtgevers gezocht en uiteindelijk kwamen wij op een site van een zekere Eva Verheij terecht. Zij had vrijwilligerswerk gedaan bij een kindertehuis, genaamd het Lotjeshuis, voor kinderen van 0 tot 5 jaar oud. Via haar zijn wij in contact gekomen met dhr. Admiraal die o.a. secretaris is van dit kindertehuis. In het eerste oriënterend gesprek kwam dhr. Admiraal met het voorstel om een onderzoek te doen naar de mogelijkheden en knelpunten van het vinden van werk door mindervalide alleenstaande moeders in Paramaribo om hen zo aan het werk te helpen. Dit idee kwam voort uit zijn contact met twee mindervalide alleenstaande moeders die hij tevens financieel ondersteunt. Dit vonden wij een mooi afstudeerproject, aangezien er met dit project een aantal belangrijke doelstellingen gehaald konden worden, te weten: zowel de economische als de sociale positie van deze doelgroep enigszins te versterken, de criminaliteit en de noodzaak tot bedelen te verminderen en het aantal kinderen, dat werd verwaarloosd en ondervoed als gevolg van het geldgebrek van hun moeders, in te krimpen. Hiernaast zouden wij een plan van aanpak bedenken voor de coaching van deze doelgroep en het aanbieden van opvoedingsondersteuning. Dit maakte dat ik eveneens een bijdrage, weliswaar preventief van aard, kon leveren aan de kindertehuizen van Suriname. De kinderen van mindervalide

alleenstaande moeders die geen inkomen genieten, lopen immers een groter risico om opgevangen te moeten worden door deze kindertehuizen, daar de moeders hen niet meer kunnen onderhouden. Zoals ik reeds heb vermeld, ben ik de mening toegedaan dat kinderen, die worden opgevoed in een warm en stabiel gezin, nu eenmaal een grotere kans hebben om zich goed te kunnen ontwikkelen dan kinderen in bijvoorbeeld kindertehuizen. Kortom: dit project leek aan te sluiten op mijn wensen.

Naarmate dit project steeds vastere vormen begon aan te nemen, sloeg bij mij de twijfel toe. De samenwerkingsrelatie met mijn medestudente verslechterde en de gesprekken met dhr. Nijhuis deden mij inzien dat de uitvoerbaarheid van dit project door bijvoorbeeld de onzekerheid over de grootte van de doelgroep, het ontbreken van adressen en de onbekendheid over de mate van bereidwilligheid van de doelgroep om mee te werken aan dit onderzoek gering was. Uiteindelijk heb ik besloten om te stoppen met dit afstudeerproject en hiermee heb ik tevens de samenwerkingsrelatie met zowel mijn medestudente als met dhr. Admiraal beëindigd. Dit was voor mij een uiterst moeilijke beslissing. Enerzijds hadden mijn medestudente en ik al veel tijd en energie in dit project gestoken. Zo hadden wij al de nodige gesprekken gevoerd met dhr. Admiraal, mevr. Rodenburg en dhr. Nijhuis, literatuur uitgezocht en wat betreft het startdocument zaten wij al in een ver gevorderd stadium. Anderzijds had mijn besluit een aantal vervelende consequenties, zoals het ontbreken van een afstudeerproject voor zowel mijn medestudente als mijzelf en een verstoorde verhouding met deze medestudente.

Daar de tijd begon te dringen, ben ik vrij snel op zoek gegaan naar een nieuw afstudeerproject en dan wel in Nederland. Het leek mij namelijk een riskante onderneming om alleen naar Suriname te vertrekken. Toch waren al mijn pogingen tevergeefs: instellingen hadden geen probleem dat zij nader onderzocht wilden hebben of geen wensen ter verbetering van hun manier van hulpverlening, waardoor ik niets voor hen kon betekenen. Op een gegeven moment ben ik weer in gesprek geraakt met de medestudente met wie ik eerst zou samenwerken en hebben wij de zaken uitgesproken. Zij had inmiddels wel een nieuw afstudeerproject gevonden en zij bood mij aan om hieraan mee te doen, opdat wij alsnog samen konden afstuderen. Helaas bleek ook dit niet mogelijk te zijn, aangezien zij al in een te ver stadium gevorderd was om aan haar project deel te kunnen nemen.

Uiteindelijk heb ik de stoute schoentjes aangetrokken en heb ik mij wederom gewend tot dhr. Admiraal met de vraag of hij nog een ander afstudeerproject voor mij had. Gelukkig bleek dit het geval te zijn en zo kwam het dat ik alsnog een onderzoek kon verrichten in Suriname. In de volgende paragrafen zal ik beschrijven waar dit onderzoek op gericht was. Echter, de oorspronkelijke probleem-, vraag- en doelstelling zullen hergeformuleerd dienen te worden, aangezien mijn onderzoek aldaar eveneens niet zonder slag of stoot verliep, waardoor ik genoodzaakt was om deze aan te passen.

1.3 Probleemschets

Op het moment dat ik dhr. Admiraal benaderde, waren er nieuwe ontwikkelingen gaande omtrent het eerder genoemde kindertehuis, namelijk het Lotjeshuis. Een ander kindertehuis, genaamd huize Tamara, had zich namelijk gewend tot de Leo Stichting Groep, die een nauwe samenwerkingsrelatie onderhoudt met het Lotjeshuis, met het verzoek om zich aan te mogen sluiten bij hun organisatie. Huize Tamara kampte o.a. met een chronisch geldgebrek en een samenwerkingsrelatie met de Leo Stichting Groep, kortweg LSG genoemd, zou hen een garantie kunnen bieden van een stabielere en betere financiële positie. De LSG was over dit verzoek zeer te spreken, aangezien huize Tamara een vervolgtraject van het Lotjeshuis zou kunnen gaan vormen.

Het Lotjeshuis is namelijk bedoeld voor kinderen van 0 tot 5 jaar, die voornamelijk afkomstig zijn uit sociaal-zwakke milieus. Sommige kinderen hebben het geluk dat zij geschikt

bevonden worden voor een pleeggezin en dat er daadwerkelijk een pleeggezin voor hen wordt gevonden. Echter, de kinderen wier lot hen minder gunstig gezind is, blijven achter en voor hen dient dus, als zij de leeftijd van 6 jaar bereiken, een andere oplossing gevonden te worden. Zij kunnen daar namelijk niet blijven en huize Tamara, die van oudsher kinderen tot 16 jaar opvangt, zou dus een goede oplossing kunnen bieden voor de opvang van deze genoemde kinderen.

Voor dat deze wens te realiseren is, zal er hoogstwaarschijnlijk nog het één en ander aangepast en verbeterd moeten worden. Huize Tamara is nu eenmaal een kindertehuis dat zelfstandig opereert en zal nu een vervolgproject moeten worden voor het Lotjeshuis. Dit houdt onder meer in dat de begeleiding van huize Tamara aan moet gaan sluiten op die van het Lotjeshuis. Een verhuizing in het algemeen betekent doorgaans al een zeer grote verandering voor een kind. Een kind moet enerzijds zijn/haar vertrouwde omgeving verlaten, afscheid nemen van vriendjes en vriendinnetjes en soms wisselen van school, anderzijds moet hij/zij weer wennen aan zijn/haar nieuwe omgeving en nieuwe vriendjes en vriendinnetjes maken. Indien een kind overgeplaatst wordt van het ene naar het andere kindertehuis zal dit een grote impact op hem/haar kunnen hebben. Te meer daar zo'n kind al vaak een turbulent leventje achter de rug heeft, vaak kampt met psychosociale problemen en dat het, in tegenstelling tot sommige andere kinderen, niet geplaatst kan worden in een pleeggezin. Deze kinderen hebben juist een grote behoefte aan stabiliteit en veiligheid en het moge dan ook duidelijk zijn dat de overgang zo soepel mogelijk dient te verlopen. Dit kan men bewerkstelligen door onder andere dezelfde structuur, regels en begeleiding te bieden zoals de kinderen, in dit geval, vanuit het Lotjeshuis gewend zijn. Echter, het is de vraag in hoeverre dit haalbaar is vanwege de grote leeftijdsverschillen. De kinderen van het Lotjeshuis zijn immers tussen de 0 en 5 jaar oud, terwijl de kinderen van huize Tamara 6 tot 16 jaar oud zijn. Naast een goede overgang voor de kinderen van het Lotjeshuis naar huize Tamara, dient er tevens gekeken te worden naar de kwaliteit van de begeleiding van de kinderen in huize Tamara. Doordat huize Tamara te maken heeft met een chronisch geldgebrek, is zij niet in staat haar personeel royaal te belonen, hetgeen minder gekwalificeerd personeel tot gevolg heeft. De kwaliteit van de psychosociale hulpverlening voor deze kinderen komt hiermee in het gedrang. Indien deze kinderen niet de juiste hulp dan wel begeleiding krijgen, zullen zij de trauma's e.d. niet goed kunnen verwerken en zal dit een belemmering kunnen vormen in de verdere ontwikkeling van het kind. Tevens zullen zij dan niet leren hoe zij op een adequate wijze de problemen het hoofd kunnen bieden. Dit maakt dat deze kinderen hinder blijven ondervinden van hun problemen, waardoor de kans op bijvoorbeeld delinquent gedrag zal toenemen, hetgeen weer een negatieve invloed heeft op de kans om optimaal tot hun recht te komen in wisselwerking met de omgeving.

1.4 Vraagstelling

De hierboven beschreven probleemschets laat zich ook vertalen in een vraagstelling. Deze zou dus centraal komen te staan in het door mij te verrichten onderzoek in Paramaribo, te Suriname. Deze luidde als volgt:

Hoe dient de begeleiding van de kinderen van het kindertehuis Tamara eruit te zien, zodat deze aansluit bij die van het Lotjeshuis en deze de kinderen leert om met hun problemen om te gaan en weer optimaal te kunnen functioneren in wisselwerking met hun omgeving?

Uiteraard klinkt deze vraagstelling breed en dienden er de nodige subvragen geformuleerd te worden. Deze had ik als volgt geformuleerd:

- 1) Hoe worden de kinderen van het Lotjeshuis begeleid?
- 2) Hoe ziet de begeleiding van de kinderen bij Tamara eruit?
- 3) Wat zijn de overeenkomsten tussen de begeleiding van het Lotjeshuis en die van Tamara?
- 4) Wat zijn de verschillen tussen de begeleiding van het Lotjeshuis en die van Tamara?
- 5) Leent het draaiboek, zoals dit wordt gehanteerd bij het Lotjeshuis, zich ook voor de begeleiding van de kinderen bij Tamara vanwege de grote leeftijdsverschillen?
- 6) Welke problemen hebben de kinderen van het Lotjeshuis?
- 7) Wat zijn de problemen die de kinderen van Tamara hebben?
- 8) Wat voor een soort begeleiding hebben de kinderen van Tamara nodig?
- 9) Wat is er nodig om aan deze kinderen de gewenste begeleiding te kunnen bieden?
- 10) Hoe kan aan de uit vraag 9 voortgekomen randvoorwaarden voldaan worden?

1.5 Doelstelling

De doelstelling van dit onderzoek lag gedeeltelijk besloten in de centrale vraagstelling. Door te onderzoeken hoe de begeleiding van de kinderen van huize Tamara eruit diende te zien, opdat deze zowel aansloot op die van het Lotjeshuis als op wat deze kinderen nodig hebben om weer optimaal te kunnen functioneren, zou ik een bijdrage hebben kunnen leveren aan de verbetering van de huidige begeleiding van de kinderen van huize Tamara. De verbetering van deze huidige begeleiding had als doel de bouwstenen van de toekomst van Paramaribo, die gedeeltelijk bestaan uit deze kinderen, meer solide te maken. Op basis van de onderzoeksresultaten zou ik één aspect voor de verbetering van de huidige begeleiding van huize Tamara extra belichten. Indien er onder de kinderen van huize Tamara een veelvoorkomend probleem zou spelen, zou ik een draaiboek voor dit gesignaleerde probleem maken, opdat de leidsters of de maatschappelijk werker groepswork zouden kunnen verrichten voor dit specifieke probleem. De voordelen van groepswork spreken voor zich, daar deze vorm van hulpverlening tijd- en kostenbesparend is en bovendien kunnen de kinderen ook een steun voor elkaar zijn.

1.6 Verantwoording

Zoals zo vaak het geval is bij projecten en onderzoeken, diende het afstudeerproject te voldoen aan een aantal criteria. Zo moest dit onderzoek een maatschappelijke relevantie in zich dragen als ook een relevantie hebben voor de doelgroep, beroep en het werkveld. Mijns inziens voldeed dit project aan de zojuist genoemde criteria.

Maatschappelijke relevantie: zoals ik al enkele keren heb geschreven, zijn en bepalen kinderen hierdoor mede de toekomst. Dit geldt dus tevens voor de kinderen die tijdens hun jeugd opgroeien in huize Tamara. Dit kindertehuis heeft ook niet voor niets haar instelling Tamara genoemd, hetgeen een Surinaams woord is voor morgen of toekomst. Indien kinderen in een stabiele omgeving opgroeien, goed begeleid worden en hierdoor in staat worden gesteld vervelende ervaringen uit hun verleden te verwerken, zullen zij uitgroeien tot stabiele en sterke individuen die een goede kans maken om te slagen in de samenleving. Dit heeft weer een positieve invloed op de maatschappij als geheel. Immers, een samenleving is er niet bij gebaat indien steeds meer mensen zich inlaten met criminaliteit, prostitutie en drugsgebruik.

Relevantie doelgroep: de kinderen van Tamara zijn kinderen die een zeer vervelende jeugd achter de rug hebben en/of zonder opvang aan de rand van de samenleving terecht komen. Dit maakt dat deze doelgroep in aanmerking komt voor het maatschappelijk werk. Wij hebben in

Nederland immers ook zeer veel instellingen die zich bezighouden met de jeugd die zonder hulp ook niet in staat is om zich staande te houden. Denk bijvoorbeeld maar aan de bekende crisisopvangcentra, fasenhuizen en kamerbegeleidwonen-projecten van Bureau Jeugdzorg. *Relevantie beroep*: dit onderzoek heeft als doel om de begeleiding van de kinderen met psychosociale problemen in huize Tamara te verbeteren, opdat de kinderen hun verleden kunnen verwerken en zo weer optimaal tot hun recht kunnen komen in wisselwerking met hun omgeving. Dit laatste is in mijn ogen dé kerntaak van het maatschappelijk werk. *Relevantie werkveld*: daar dit project relevant is voor zowel de maatschappij als de doelgroep en het beroep, ligt het voor de hand dat dit project tevens relevant is voor het werkveld. Een twistpunt in deze zou kunnen zijn dat dit onderzoek niet de situatie in Nederland betreft, maar mijns inziens houdt het maatschappelijk werk niet op bij de grens van Nederland. Men zou eigenlijk kunnen stellen dat wij de morele plicht hebben om proberen te helpen in een land dat vroeger een kolonie is geweest. Bovendien zou ik als Nederlandse maatschappelijk werkster in spé iets kunnen leren van mijn toekomstige collega's in Paramaribo, want waarom zou het maatschappelijk werk, zoals dit wordt bedreven in Nederland, altijd beter zijn?

1.7 Opzet van het onderzoek

1.7.1 Uitgangspunt voor mijn onderzoek

Uit de vraagstelling van dit onderzoek blijkt dat ik de huidige begeleiding van de kinderen van huize Tamara wilde onderzoeken met als doel deze te verbeteren en goed te laten aansluiten op de begeleiding van de kinderen van het Lotjeshuis. Om dit laatste te kunnen bewerkstelligen diende ik ook de begeleiding van het Lotjeshuis te onderzoeken. De centrale vraagstelling heb ik op een zodanige wijze geformuleerd dat ik eventuele aanbevelingen voor de begeleiding van de kinderen van het Lotjeshuis bij voorbaat uitsluit. Deze enigszins beperkte formulering is een bewuste keuze geweest, omdat ik mijn onderzoek niet te breed wilde maken. Mijn uitgangspunt voor dit onderzoek was dan ook alleen de begeleiding van de kinderen van huize Tamara. Echter, indien zou blijken dat de begeleiding van de kinderen van het Lotjeshuis verbeterd zou moeten worden om tot een betere aansluiting te kunnen komen voor die van huize Tamara, zou ik deze uiteraard benoemen. Dit zou dan onder de zogeheten “neveneffecten” vallen.

Een ander uitgangspunt voor dit onderzoek was om te proberen mijn Westerse bril te vervangen door een Surinaamse. Suriname is een land met uiteenlopende etniciteiten, waardoor er een grote verscheidenheid is aan opvattingen, normen & waarden en culturele uitingen. Deze kunnen van invloed zijn op de wijze waarop de hulpverlening zich manifesteert en welke methoden worden toegepast. Hiernaast is Suriname, in vergelijking met Nederland, een betrekkelijk arm land als het gaat om de middelen die de hulpverlenende instanties tot hun beschikking hebben. Dit zijn zaken waar ik mijns inziens terdege rekening mee moet houden. Aanbevelingen dienen immers wel bruikbaar en realiseerbaar te zijn.

1.7.2 De onderzoeksmethode

Uitgaande van de vier verschillende praktijkgerichte onderzoekstypen, namelijk het inventariserend dan wel diagnostisch onderzoek, het ontwikkelingsonderzoek, het procesevaluatieonderzoek of het effectevaluatieonderzoek, heb ik voor het eerste type gekozen, namelijk het inventariserend dan wel diagnostisch onderzoek. Praktijkgericht onderzoek kent tevens verschillende onderzoeksbenaderingen, te weten: de kwantitatieve benadering, de kwalitatieve benadering en de kritische benadering. Voor het onderzoek van beide kindertehuizen leek mij de kwalitatieve benadering het meest geschikt en dan voor het Lotjeshuis met een inventariserend karakter en voor huize Tamara met een handelingsaspect. Wat betreft mijn dataverzamelingstechnieken heb ik ervoor gekozen om te ondervragen en te

observeren. Het ondervragen zou door middel van open vragen geschieden met behulp van een gestructureerde vragenlijst. Mijn observaties zouden juist meer ongestructureerd van aard zijn. Tevens zou het observeren een participerend karakter in zich dragen. Mijn databronnen zouden de personeelsleden van beide kindertehuizen zijn als ook de kinderen van het Lotjeshuis die al op korte termijn in aanmerking zouden komen voor een overplaatsing of de kinderen van huize Tamara die recentelijk van het Lotjeshuis zijn overgeplaatst. Hiernaast zou ik gebruik maken van de sociale werkelijkheid en documenten, waaronder het draaiboek van het Lotjeshuis.

1.7.3 Methodologische verantwoording

Uiteraard ben ik mij er terdege van bewust dat het voorgaande de nodige vragen kan oproepen. Waarom een inventariserend onderzoek? Waarom een kwalitatieve benadering en waarom per kindertehuis een ander accent? Welnu, hieronder zal ik antwoorden geven op deze en de niet-genoemde vragen.

Dit onderzoek was erop gericht om een bestaande aanpak dan wel werkwijze te verbeteren. De andere typen onderzoeken hebben dit eveneens in min of meerdere mate als doel, maar dan wordt er tevens met een nieuwe werkwijze geëxperimenteerd of wordt deze geëvalueerd. Hoewel ik de voorstellen van de participanten van dit onderzoek zeer ter harte zou nemen, ontbrak het mij aan tijd om deze ook gedurende mijn onderzoek in de praktijk te brengen. Om deze reden was ik de mening toegedaan dat een inventariserend onderzoek bij uitstek het type onderzoek was wat mijn onderzoek vraagt.

Het onderzoeksparadigma kwantitatief onderzoek, leek mij geen goede keuze, aangezien dit onderzoek los van de sociale context wordt verricht. Juist vanwege de cultuurverschillen leek het mij zaak om het perspectief van het personeel van huize Tamara te willen en kunnen begrijpen. Bovendien wilde ik de kwaliteit van de begeleiding onderzoeken en dit kun je, mijns inziens, niet goed doen indien er sprake is van afstand en eenmalige contacten. Een ander onderzoeksparadigma, namelijk het kwalitatief onderzoek, kwam al meer in de buurt. Tijdens dit onderzoek werk je vanuit een subject-subjectbenadering, waarbij je geen afstandelijke waarnemer bent, maar een (gedeeltelijk) deelnemer aan de onderzochte situatie: ter plekke zou ik dan rondkijken in het Lotjeshuis en huize Tamara en zou ik direct en meermalige contacten met het personeel hebben. Dit maakte dat ik een steentje had kunnen bijdragen door hen te ondersteunen bij hun dagelijkse taken, hetgeen misschien goodwill bij de participanten zou opleveren. Deze onderzoeksbenadering had voldoende kunnen zijn voor mijn onderzoek bij het Lotjeshuis, daar ik alleen wilde onderzoeken hoe de kinderen daar worden begeleid zonder deze te willen verbeteren. Dit ging echter niet op voor mijn onderzoek bij huize Tamara, aangezien mijn intenties erop gericht waren om de begeleiding daar juist wel te verbeteren. Dit maakte dat de onderhandelingsparadigma de kritische benadering oftewel het handelings- en actieonderzoek beter aansloot op het door mij te verrichten onderzoek. Door het personeel van huize Tamara te betrekken bij mijn onderzoek en hen op deze manier tot medeonderzoekers te maken van hun manier van begeleiden, zou ik de eventuele weerstanden, voortkomend uit de cultuurverschillen en bemoeienis van buitenaf, kunnen overwinnen. Zij hebben dan ook inspraak wat betreft de door mij voorgestelde verbeteringen ten aanzien van de begeleiding en bovendien zou ik heel goed gebruik kunnen maken van hun expertise en knowhow van de situatie aldaar. Om die reden heb ik gekozen voor een kwalitatief onderzoek (wat een handelings- en actieonderzoek eveneens is) met een verschil in accenten.

Door de combinatie van ondervragen en observeren enerzijds en het analyseren van deze gegevens anderzijds, zou het verloop van het onderzoeksproces een cyclisch karakter hebben. Weliswaar zou ik de participanten interviewen met behulp van een gestructureerde vragenlijst, maar de observaties en tussentijdse analyses van de onderzoeksgegevens zouden

weer nieuwe vragen kunnen oproepen, waardoor deze vragenlijst meer als leidraad zou fungeren. Hoewel ik tijdens mijn observaties mij wilde richten op een aantal pijlers, zoals de sfeer, de omgang met de kinderen en het gedrag van de kinderen, wilde ik ten behoeve van een volledig inzicht in de begeleiding tevens openstaan voor zaken waar ik niet eerder aan had gedacht.

1.7.4 Werkwijze

Om een zo breed mogelijk beeld te kunnen krijgen van hoe de kinderen begeleid werden in beide kindertehuizen en aan welke aspecten extra aandacht werd geschonken, was ik de mening toegedaan dat ik per kindertehuis zowel de directie, als de personeelsleden en de kinderen zelf diende te interviewen. Door de directie te interviewen, dacht ik een goed beeld te krijgen van hoe het kindertehuis was georganiseerd en hoe het in theorie eraan toe zou moeten gaan. De interviews met de personeelsleden zouden mij inzicht hebben moeten verschaffen in de praktijk en tegen welke problemen de personeelsleden zelf aanliepen. Door de kinderen te interviewen, hoopte ik een beeld te krijgen van hoe zij de begeleiding als zodanig ervoeren en waardeerden. De personeelsleden en ik zouden tot prachtige ideeën kunnen komen, maar het ging uiteindelijk om de kinderen en zij kunnen als geen ander aangeven waar zij behoefte aan hebben.

1.8 Ondervonden moeilijkheden

1.8.1 Het Lotjeshuis

De dag na mijn aankomst in Paramaribo, te Suriname, bezocht ik samen met de reeds eerder genoemde medestudente het Lotjeshuis. Vooraf had deze medestudente mij gewaarschuwd voor hun attitude en benadering naar mij toe, daar zij niet blij waren met mijn komst. Volgens haar wilden zij mij daar eigenlijk niet hebben en waren zij in de veronderstelling dat ik daar een maandje vakantie wilde vieren. In feite kwam het erop neer dat ik het aan haar te danken had dat ik überhaupt daar mocht komen.

Hoewel ik niet onvriendelijk werd benaderd, viel het mij wel op dat ik geen rondleiding kreeg, dat men aangaf weinig tijd voor mij te hebben, dat afspraken werden afgezegd zonder duidelijke reden en dat men mij niet altijd de juiste informatie verschaftte. Zo vertelde de directeur dat er maar 27 betaalde medewerkers werkzaam waren in het Lotjeshuis, terwijl dit er in werkelijkheid 35 zijn en vertelde de maatschappelijk werkster dat de werkwijze in de praktijk nauwelijks afweek van die van het protocol, terwijl de adjunct-directrice vertelde dat er nog heel wat zaken veranderd dienden te worden eer het protocol nageleefd kon worden. Tevens had ik moeite met het interviewen van het personeel dat zich bezighoudt met de kinderen, de zogenaamde “tantes”. Zij reageerden zeer argwanend op mijn vragen, durfden niet alles te vertellen, begrepen mijn vragen niet goed of hadden daar nog nooit over nagedacht en durfden ook geen verantwoordelijkheid te nemen. Dit laatste wil ik graag verduidelijken met een voorbeeld. Op een dag zaten de peuters, ieder op een potje, in een kring liedjes te zingen met drie tantes. Een Nederlands meisje, dat daar ook bezig was met een onderzoek, vroeg aan hen of zij bezig waren met een zindelijkheidstraining. Twee tantes keken abrupt naar beneden en de derde zei niet te weten wat ze aan het doen waren en dat zij dit maar aan de leiding moest vragen. Dit incident heb ik besproken met de directeur en hij vertelde mij dat ze bang zijn om de verkeerde uitleg te geven en hiervoor een berisping zouden krijgen van de directie. Dit alles maakte het voor mij zeer moeilijk om antwoorden, laat staan betrouwbare antwoorden, op mijn vragen te krijgen.

1.8.2 Huize Tamara

Bij het Lotjeshuis heb ik getracht telefonisch contact te zoeken met de directrice van huize

Tamara en tevens mijn begeleidster aldaar. Helaas wilde zij mij niet spreken en vertelde de directeur van het Lotjeshuis, nadat zij hem had gebeld, dat ik daar niet mijn onderzoek mocht verrichten. De redenen waren dat er al drie stagiaires daar werkzaam waren, dat zij geen tijd had en dat mijn onderzoek de aankomende samenwerkingsrelatie in gevaar kon brengen. Uiteraard heb ik nog een poging gewaagd de directeur van het Lotjeshuis over te halen door te zeggen dat mijn onderzoek niet veel tijd van haar zou vergen en dat ik mijn onderzoek discreet zou uitvoeren, maar dat mocht niet baten. Ook mocht ik de directrice van huize Tamara niet opnieuw benaderen. Wel bood het Lotjeshuis een alternatief aan, namelijk het kindertehuis SOS-kinderdorp Suriname, maar pas na een week lobbyen, wist ik zeker dat dit kindertehuis mij wel wilde ontvangen. Hiernaast kwam mijn belangrijkste contactpersoon te vervallen, daar dhr. Admiraal de directrice van huize Tamara had aangewezen als de persoon tot wie ik mij te allen tijde kon wenden.

1.8.3 SOS-kinderdorp Suriname

In een voorgesprek met de directeur van SOS-kinderdorp Suriname kreeg ik te horen dat ik een dag de tijd kreeg om daar mijn onderzoek te verrichten. Uiteraard had ik grote twijfels omtrent deze gekregen tijd, aangezien een dag te kort is om een hele instelling te onderzoeken. Toch wilde ik niet meteen hun goodwill verspelen en ging ik hiermee akkoord. De directeur vroeg mij welke mensen ik wilde spreken en dit vond ik wel een lastige vraag. Daar ik nauwelijks op de hoogte was van hetgeen SOS-kinderdorp Suriname precies inhield, behoudens dat het een soort van kindertehuis was, vond ik het moeilijk om daar al te bepalen met welke mensen ik wilde spreken. Om die reden heb ik gekozen voor de directeur zelf, de maatschappelijk werkster en de zogenoemde “moeders” die voor de kinderen zorgen. Helaas was de maatschappelijk werkster met zwangerschapsverlof en hierna zou zij ontslag nemen, dus het was voor mij niet mogelijk haar vragen te stellen, terwijl zij voor mij wel een belangrijke informatiebron zou zijn geweest.

De eerste dag was zeer goed geregeld, aangezien ik eerst een gesprek met de directeur had, daarna een rondleiding en daarna de “moeders” die tevens kinderen van het Lotjeshuis onder hun hoede hadden. Toch was deze dag niet voldoende en heb ik er toch nog wat meer dagen uit kunnen slepen. Echter, dit ging ook niet moeiteloos, daar afspraken werden afgezegd of ik moest urenlang wachten. Naarmate mijn netwerk zich begon uit te breiden en ik mensen tegenkwam die voor mij zeer nuttige informatie hadden, begon de tijd te dringen. Tevens kreeg ik informatie in het geniep, aangezien ik documenten kreeg die ik mee moest “smokkelen”. Ook kreeg ik dingen te horen aangaande het Lotjeshuis, die zowel zeer serieus als gevoelig van aard waren. Aan de ene kant wilde ik deze informatie met de directie van het Lotjeshuis bespreken, aan de andere kant wilde ik de samenwerkingsrelatie tussen het Lotjeshuis en SOS-kinderdorp Suriname niet in gevaar brengen.

1.8.4 De kinderen

De interviews met de kinderen verliepen ook niet soepel. Hoewel, zowel het Lotjeshuis als SOS-kinderdorp Suriname, mij toestemming verleenden om met de kinderen die óf binnenkort naar een ander kindertehuis moesten (de kinderen van het Lotjeshuis) óf die in het Lotjeshuis hadden gezeten (de kinderen van SOS-kinderdorp Suriname) te spreken, was dit voor mij niet eenvoudig. Deze kinderen konden door hun ontwikkelingsachterstand nog niet praten of hadden moeite met het geven van de antwoorden. Ook hadden de meesten last van concentratiestoornissen, waardoor zij zich met moeite op mijn vragen konden concentreren. Doordat ik tevens een vreemde voor hen was, vonden sommigen het ook raar en eng om met mij te praten. Ik merkte dat ik geneigd was om suggestieve vragen te stellen, maar dat is, in het bijzonder bij kinderen, uit den boze, aangezien dit een zeer vertekenend beeld kan opleveren.

1.8.5 Aansluitingsproblematiek

De doelstelling van mijn onderzoek was onder andere om problemen te signaleren die zich zouden voordoen bij de overplaatsing van kinderen van het Lotjeshuis naar huize Tamara. Nu richtte ik mijn onderzoek op de overplaatsing van het Lotjeshuis naar SOS-kinderdorp Suriname, maar beide instellingen gaven te kennen dat er geen problemen hebben plaatsgevonden omtrent deze overplaatsing. Op zich kan dit geen bedreiging voor mijn onderzoek vormen, daar dit ook een conclusie kan zijn. Echter, ik wist niet zeker of dit inderdaad het geval was, aangezien ik een aantal zaken had opgemerkt die deze stelling tegenspraken.

1.8.6 Het protocol dan wel draaiboek

In de eerste week heb ik het Lotjeshuis gevraagd om hun draaiboek te mogen inzien en daar een kopie van te maken. Hiervoor kreeg ik toestemming, maar op dat moment had mijn medestudente dit exemplaar tot haar beschikking en zij zei dat wij er wel samen mee konden doen. Daar ik ervan uit ging dat deze afspraak nageleefd zou worden, heb ik er geen kopie van gemaakt. Echter, op de dag van mijn vertrek maakte deze medestudente kenbaar dit draaiboek niet aan mij te willen geven vanwege hoog opgelopen irritaties. Indien dit verder geen gevolgen zou hebben voor mijn onderzoek, zou ik dit uiteraard niet vermelden, maar dat is helaas niet het geval. Mijn onderzoek was deels gebaseerd op dit draaiboek, omdat ik tevens wilde onderzoeken hoe de zaken op schrift stonden en om te kijken of dit draaiboek zich zou lenen voor SOS-kinderdorp Suriname. Tijdens mijn verblijf heb ik wel een aantal zaken genoteerd en weet ik nog wel een aantal dingen, maar niet alles, hetgeen een vertekenend beeld kan opleveren.

1.9 Anticiperend hierop

1.9.1 Het Lotjeshuis

Voornamelijk in de eerste week van mijn onderzoek in het Lotjeshuis voelde ik mij zeer onzeker door de houding van de mensen aldaar en mijn angst om het geringe krediet, dat ik van deze mensen kreeg, te verspelen. Dit maakte dat ik mij in het begin niet assertief durfde op te stellen en dat ik mij de eerste week alleen maar bezig hield om de gang van zaken te observeren. Hoewel deze manier van onderzoeken mij een globaal inzicht verschafte in de manier van begeleiden van de kinderen en de sfeer binnen het Lotjeshuis, was dit niet voldoende. Uiteindelijk heb ik de stoute schoentjes aangetrokken en ben ik begonnen om de maatschappelijk werkster en de directieleden te interviewen. Uit deze gesprekken kreeg ik een algemeen beeld van hoe het beleid in elkaar stak en hoe de kinderen volgens hen begeleid dienden te worden. Hierna ben ik begonnen om de “tantes” te interviewen. In eerste instantie nam ik de tantes apart en stelde hun vragen naar aanleiding van mijn vragenlijst, die ik overigens niet bij me hield, en schreef hun antwoorden op. Zoals ik reeds heb vermeld, verliep dit niet goed. De tantes klapten geheel dicht, waardoor ik geneigd was om suggestieve vragen te stellen, hetgeen een vertekenend beeld kan opleveren. Daar dit geen betrouwbare en valide onderzoeksresultaten zou opleveren, besloot ik het over een andere boeg te gooien, namelijk een groepsinterview. Ik hoopte dat het voor hen op die manier wat minder eng zou zijn om (eerlijke) antwoorden te geven en als één persoon begon te praten, zou de rest al snel volgen. Dit bleek helaas niet zo te zijn, omdat men toch wantrouwend reageerde op het feit dat ik hun antwoorden opschreef in mijn notitieboekje. Bovendien bemoeide men zich met het antwoord van de ander of vroeg juist aan elkaar welk antwoord te geven. Uiteraard heb ik getracht om dit fenomeen te doen stoppen door hen feedback hierop te geven. Zo zei ik dat voor de één een goede opvoeding kon bestaan uit veel snoep geven, terwijl dit voor de ander uit den boze is. Dit leken zij wel te begrijpen, maar toch vonden ze het moeilijk om

antwoorden te geven op dit soort vragen. Dit kwam bij mij over alsof zij nagenoeg niet over vragen als: “Wat vind jij een goede manier opvoeden?” en “Wat heb je nou het meest geleerd van de trainingen?”, hadden nagedacht. Uiteindelijk heb ik besloten om het op de informele wijze te gaan proberen. Dit hield onder andere in dat ik, tijdens een gesprek over allerlei informele zaken, bepaalde vragen stelde die voor mij nuttig waren terwijl zij niet het idee hadden dat ik hen interviewde. Tevens had ik geen notitieboekje meer bij me. Dit vond ik wel vervelend, aangezien bepaalde zaken hierdoor verloren kunnen gaan of dat de dingen worden vertekend door het geheugen. Om dit enigszins te compenseren, zonderde ik mij na zo’n informeel gesprekje af en probeerde ik alles alsnog te noteren in mijn notitieboekje. Ik merkte dat dit wel een betere manier was om deze tantes te interviewen, aangezien zij zich veel vrijer voelden en meer dingen durfden te vertellen. Helaas ontbrak het mij aan tijd om echt een vertrouwensband met de tantes te ontwikkelen, waardoor ik niet alles te horen heb gekregen. Wel probeerde ik tijdens de gesprekken zo veel mogelijk door te vragen. Als iemand bijvoorbeeld zei dat zij hier werkte omdat zij kinderen zo leuk vond, vroeg ik waarom dat dan zo leuk was, temeer omdat deze kinderen, weliswaar door hun jeugd, niet de allermakkelijkste kinderen waren. Soms leverde dit dan hele andere antwoorden op, namelijk dat zij hier alleen werkte omdat zij het geld zo hard nodig had.

Tevens ben ik een aantal keer bij het Lotjeshuis geweest, wanneer de leiding afwezig was. Dit bleek achteraf een goede keuze van mij te zijn geweest, daar de tantes zich dan toch heel anders gedroegen en zij de kinderen op een andere manier benaderden dan wanneer de leiding wel aanwezig was. Ook ben ik een aantal keer aanwezig geweest bij de overdracht, wanneer de middagploeg de ochtendploeg afwisselde. Dit heeft mij ook weer een aantal zaken doen beseffen. Tevens wilde ik graag bij een aantal vergaderingen aanwezig zijn, maar helaas bleek de directie daar niet zo open voor te staan. Ze heeft mij dit niet zozeer geweigerd, maar men zei dat de data nog niet vaststonden en naderhand zag ik op een bord dat er een vergadering was geweest zonder dat iemand mij daarover had ingelicht.

Ter afronding van mijn onderzoek heb ik een aantal zaken, die mij waren opgevallen of ter ore waren gekomen, besproken met de directie. Tevens heb ik nog een aantal dingen gevraagd die voor mij nog onduidelijk waren of waarop ik een nadere toelichting wilde hebben. De directie zei hier blij mee te zijn en dat ze sommige zaken mee zou nemen. Ook heb ik nog gezegd dat ik het jammer vond dat zij niet voldoende op de hoogte was van mijn komst en het doel van mijn onderzoek, waardoor zij voor het blok werd gezet en dat het allemaal wat rommelig verliep. De directeur gaf mij alleen maar schouderklopjes en zei dat dit juist goed was, aangezien ik hier veel van zou hebben geleerd. Dit kon ik alleen maar beamen.

1.9.2 SOS-kinderdorp Suriname

Zoals ik reeds heb vermeld, kreeg ik aanvankelijk maar één dag om deze instelling in haar geheel te onderzoeken. Uiteraard wilde ik hiervoor meer dagen krijgen en dit heb ik geprobeerd te bewerkstelligen door ten eerste mijn dank te betuigen voor het feit dat de directie bereid was om mij te helpen door mij een onderzoek te laten uitvoeren naar de instelling en dan ook op zo’n korte termijn. Na oprechte interesse te hebben getoond en veel complimentjes te hebben gegeven, opdat hun vertrouwen in mij zou groeien, heb ik gevraagd of het mogelijk was om meer mensen te mogen spreken. Zo bleek er een “moederbegeleider” te zijn, die zowel de moeders begeleidde als de maatschappelijk werkster verving tijdens diens afwezigheid. Ook wilde ik graag de jeugdleider spreken die de jongens begeleidde in een jeugdhuis van SOS-kinderdorp Suriname. Het leek mij dat deze mensen mij nuttige informatie konden verschaffen over de manier waarop de kinderen aldaar werden begeleid. Gelukkig vond de directeur het een goed idee en zo kwam het dat ik daar nog een aantal dagen mocht blijven.

De reeds genoemde serieuze en gevoelige informatie aangaande het Lotjeshuis die ik heb

gekregen van iemand binnen SOS-kinderdorp Suriname heb ik getracht te checken bij andere mensen binnen SOS-kinderdorp Suriname en de Stichting Pleeggezinnen Centrale te Suriname. Ik heb dit op een zeer voorzichtige manier gedaan door het gesprek zo te sturen dat wij op het betreffende onderwerp kwamen en gevraagd of zij nog bepaalde zaken hadden opgemerkt. Die gesprekken hebben mij geen uitsluitsel kunnen geven over de vraag of deze informatie op waarheid berust, maar er zijn wel signalen die deze informatie onderschrijven. Toen zat ik met het dilemma of ik dit wel of juist niet zou bespreken met de directie van het Lotjeshuis. Uiteindelijk heb ik mij gewend tot dhr. Nijhuis en hij adviseerde om dit vooralsnog niet te doen en dit advies heb ik opgevolgd.

1.9.3 De kinderen

Door de ontwikkelingsachterstand en de concentratiestoornissen heb ik geprobeerd de gesprekken zo kort en zo eenvoudig mogelijk te houden. Voordat ik aan mijn vragen begon, heb ik wel eerst uitgelegd wie ik was en waarom ik met hen wilde praten. Ook heb ik eerst nog even met ze gespeeld om hen zo de gelegenheid te geven aan mij te wennen. Op zich werkte deze manier wel en heb ik een beeld gekregen van hoe zij het Lotjeshuis en SOS-kinderdorp Suriname vinden en wat ze ervan vinden/vonden om naar een ander tehuis te moeten gaan. Verder heb ik hen geobserveerd en dan heb ik gekeken naar hun gedrag en of ze een gelukkige indruk maakten.

1.9.4 Aansluitingsproblematiek

Om mij ervan te vergewissen dat er, behoudens een paar kleine dingen die mij waren opgevallen, geen sprake zou zijn van een aansluitingsproblematiek tussen het Lotjeshuis en SOS-kinderdorp Suriname heb ik nog een bezoek gebracht aan de instellingen BUFAZ en de Huberstichting. Beide instellingen spelen een rol in de overplaatsing van de kinderen van het Lotjeshuis naar SOS-kinderdorp Suriname en ik dacht dat zij misschien wel een aantal zaken hadden opgemerkt die niet zo lekker liepen of voor verbetering vatbaar waren, wat betreft de overplaatsing. Ook deze instellingen gaven te kennen dat hier geen sprake van is. Wat deze instellingen nu precies doen en wat hun rol is in de overplaatsing zal ik nader toelichten in de par.5.4.1 op p. 55 en par.5.4.2. op p.56

1.9.5 Beeldvorming kindertehuizen

Eerlijkheidshalve moet ik bekennen dat ik nogal schrok van de omstandigheden waarin de kinderen van het Lotjeshuis leefden. Zo waren de meeste kinderen zeer mager, wat natuurlijk wel een logisch gevolg is van verwaarlozing en ondervoeding, zaten er vliegen op hun gezicht, liepen de meeste kinderen met een snottebel, was er zeer weinig speelgoed (naderhand bleek dit niet zo te zijn, maar de tantes pakten dit gewoon niet voor de kinderen) en lagen de kinderen in twee grote slaapzalen te slapen die er overigens zeer kaal uitzagen. Bij SOS-kinderdorp Suriname was dit in veel mindere mate, maar deze instelling is internationaal actief en heeft meerdere inkomstenbronnen tot haar beschikking.

Aangezien ik, zeker in de eerste weken, door een westerse bril keek, vroeg ik mij af of ik wel tot goede onderzoeksresultaten zou kunnen komen als ik geen benul had van hoe kindertehuizen in Suriname eruit zien. Naar mijn mening doe je de werkelijkheid meer eer aan als je een beter inzicht hebt in wat dáár de gangbare en haalbare norm is. Om die reden heb ik besloten om twee andere kindertehuizen te bezichtigen en met studenten, die werkzaam waren in verschillende kindertehuizen, te praten. Zo heb ik het kindertehuis van de Huberstichting voor lichamelijk en geestelijk gehandicapte kinderen bezocht en het kindertehuis Campagne. Het kindertehuis van de Huberstichting kwam redelijk overeen met die van het Lotjeshuis en het kindertehuis Campagne was veel slechter dan het Lotjeshuis. Campagne wordt gerund door één vrouw van 70 jaar en zij had 58 kinderen onder haar hoede. Op mijn vraag of dit

aantal niet een beetje aan de hoge kant was, aangezien zij de enige persoon was die voor deze kinderen moest zorgen, antwoordde zij dat dit nog laag was, daar zij een paar jaar geleden nog 78 kinderen had. Er waren wel een aantal bedden aanwezig, maar lang niet genoeg. Zo moeten de kinderen met z'n zevenen op de grond slapen in een kamer van 3 bij 2 meter. De kinderen daar zagen er zeer onverzorgd uit, maakten ook geen gelukkige indruk en de hygiëne liet ook veel te wensen over.

De verhalen van studenten die bijvoorbeeld werkzaam waren bij het Parelhuis, een kindertehuis voor kinderen die besmet zijn met het HIV-virus, en Stichting voor het Kind, een kindertehuis voor kinderen die voornamelijk seksueel misbruikt zijn, waren redelijk vergelijkbaar met de situatie van het Lotjeshuis. Hierdoor ben ik genuanceerder gaan denken over het Lotjeshuis en kon ik mijn westerse bril vervangen door een Surinaamse.

1.10 De gevolgen voor mijn onderzoek

1.10.1 Nieuwe vraagstelling

Zoals ik reeds heb aangegeven, wilde huize Tamara mij niet ontvangen. Om toch mijn onderzoek veilig te kunnen stellen, heb ik moeten uitwijken naar een ander kindertehuis, te weten SOS-kinderdorp Suriname. Echter, zowel het Lotjeshuis als SOS-kinderdorp Suriname opereren zelfstandig en zullen geen geheel gaan vormen, zoals het Lotjeshuis en huize Tamara waarschijnlijk in de toekomst zullen gaan doen. SOS-kinderdorp Suriname zal slechts in bepaalde gevallen fungeren als vervolgtraject van het Lotjeshuis. Mijn onderzoek berust dus op de aansluiting van het Lotjeshuis op slechts één ander kindertehuis. Wellicht zouden de door mij tegengekomen zaken dan wel obstakels kunnen gelden voor de aansluiting op andere kindertehuizen.

Dan nu de nieuwe vraagstelling:

Hoe dient enerzijds de begeleiding van het Lotjeshuis wat betreft de voorbereiding van de kinderen op hun spoedige vertrek naar SOS-kinderdorp Suriname eruit te zien en hoe dient anderzijds de begeleiding van de kinderen van SOS-kinderdorp Suriname eruit te zien, opdat deze redelijk aansluit bij die van het Lotjeshuis en dat deze de kinderen leert om met hun problemen om te gaan en weer optimaal te kunnen functioneren in wisselwerking met hun omgeving?

Ook voor deze vraagstelling geldt dat deze zeer breed is geformuleerd. Dit maakt de noodzaak van subvragen onontbeerlijk, ten einde het onderzoek hanteerbaar te maken. De nieuwe subvragen luiden als volgt:

- 1) Hoe worden de kinderen van het Lotjeshuis begeleid?
- 2) Hoe ziet de begeleiding van de kinderen van SOS-kinderdorp Suriname eruit?
- 3) Wat zijn de overeenkomsten tussen de begeleiding van het Lotjeshuis en die van SOS-kinderdorp Suriname?
- 4) Wat zijn de verschillen tussen de begeleiding van het Lotjeshuis en die van SOS-kinderdorp Suriname?
- 5) Leent het draaiboek, zoals dit wordt gehanteerd bij het Lotjeshuis, zich ook voor de begeleiding van de kinderen bij SOS-kinderdorp Suriname vanwege de grote leeftijdsverschillen?
- 6) Welke problemen hebben de kinderen van het Lotjeshuis?

- 7) Wat zijn de problemen die de kinderen van SOS-kinderdorp Suriname hebben?
- 8) Wat voor een soort begeleiding hebben de kinderen van het Lotjeshuis nodig als het gaat om de voorbereiding op het vertrek van het Lotjeshuis naar SOS-kinderdorp Suriname?
- 9) Wat is er nodig om aan deze kinderen deze gewenste begeleiding te kunnen bieden?
- 10) Hoe kan aan de uit vraag 9 voortgekomen randvoorwaarden voldaan worden?
- 11) Wat voor een soort begeleiding hebben de kinderen van SOS-kinderdorp Suriname nodig?
- 12) Wat is er nodig om aan deze kinderen de gewenste begeleiding te kunnen bieden?
- 13) Hoe kan aan de uit vraag 12 voortgekomen randvoorwaarden voldaan worden?

1.10.2 Nieuwe doelstelling

De nieuwe doelstelling wijkt niet veel af van de oorspronkelijke doelstelling. De accenten zijn wel anders komen te liggen. Door de aansluiting van het Lotjeshuis op SOS-kinderdorp Suriname te onderzoeken, zou ik een bijdrage kunnen leveren aan de verbetering van de wijze waarop de kinderen van het Lotjeshuis worden voorbereid op hun spoedige vertrek en de wijze waarop deze kinderen door SOS-kinderdorp Suriname worden opgevangen. Indien deze kinderen zo min mogelijk hinder ondervinden van deze grote verandering in hun leven, zou dit niet opnieuw tot een verstoring in hun emotionele ontwikkeling kunnen leiden en zou de kans op een terugval in het oude ongewenste gedrag aanzienlijk kunnen verkleinen. Hiernaast zouden bepaalde onderzoeksresultaten tevens kunnen leiden tot aanbevelingen voor de begeleiding van de kinderen van het Lotjeshuis wat betreft de voorbereiding op het vertrek naar een ieder ander willekeurig kindertehuis. Dit maakt dat ik eveneens een bijdrage kan leveren aan de wijze waarop de kinderen van het Lotjeshuis in het algemeen worden voorbereid op hun vertrek naar een andere kindertehuis.

Door te onderzoeken hoe de begeleiding van SOS-kinderdorp Suriname eruit dient te zien, opdat deze zowel redelijk aan zou sluiten op die van het Lotjeshuis als deze de kinderen zou leren om met hun problemen om te gaan, zou ik een bijdrage kunnen leveren aan de verbetering van de huidige begeleiding van de kinderen van SOS-kinderdorp Suriname. Ieder kind is immers gebaat bij een goede begeleiding.

Tevens zou ik, net zoals ik van plan was bij huize Tamara, één aspect voor de verbetering van de begeleiding van SOS-kinderdorp Suriname extra willen belichten, namelijk een draaiboek maken voor een door mij geconstateerd veelvoorkomend probleem onder deze kinderen. De maatschappelijk werkster zou groepswork kunnen toepassen voor de kinderen met dit gemeenschappelijke probleem. Echter, mijn onderzoek zou uitwijzen dat dit idee niet reëel is op korte termijn. Ook hiervoor heb ik een alternatief bedacht, maar deze zal ik nader benoemen in par.1.11 op p.14.

1.10.3 Verantwoording

Aangezien de nieuwe vraag- en doelstelling dezelfde problematiek bevat als de oorspronkelijke vraag-en doelstelling, namelijk de aansluiting van het Lotjeshuis op een ander kindertehuis, lijkt mij dat de eerder vermelde verantwoording ongewijzigd kan blijven. Indien u deze toch nader wilt bekijken, verwijs ik u naar par.1.6 op p.4. U dient dan wel het kindertehuis Tamara te vervangen door SOS-kinderdorp Suriname.

1.10.4 Opzet van het onderzoek

Ook de oorspronkelijk opzet van het onderzoek hoeft naar mijn mening niet aangepast te worden. De nieuwe vraagstelling is door mij wederom zodanig geformuleerd dat ik wel de begeleiding van het Lotjeshuis dien te onderzoeken om een beeld te kunnen krijgen in welke mate deze begeleiding aansluit aan die van SOS-kinderdorp Suriname, maar mijn

uitgangspunt is nog steeds de begeleiding van deze laatst genoemde te verbeteren en niet die van het Lotjeshuis. Wel heb ik mijn onderzoek verbreed door tevens het accent te leggen op de wijze waarop het Lotjeshuis haar kinderen voorbereidt op hun vertrek. Indien ik bepaalde zaken zou constateren aangaande de begeleiding van de kinderen van het Lotjeshuis die veranderd dienen te worden om tot een betere aansluiting te kunnen komen, dan spreekt het voor zich dat ik deze eveneens zou vermelden. Ook de Westerse bril trachten te vervangen door een Surinaamse behoort ook nog steeds tot mijn uitgangspunt. Dit heb ik onder andere geprobeerd door een kijkje te nemen bij andere kindertehuizen, zoals ik reeds heb vermeld. De door mij oorspronkelijk gekozen onderzoeksmethode, namelijk het inventariserend dan wel diagnostisch onderzoek, lijkt mij ook voor dit onderzoek de beste methode, aangezien dit onderzoek gericht is op het verbeteren van de bestaande begeleiding. Door de vertragingen die ik in het begin van mijn onderzoek heb opgelopen, ontbrak het mij nu helemaal aan tijd om nieuwe ideeën in de praktijk te brengen en uit te testen. Ook de kwalitatieve benadering lijkt mij de meest passende benadering voor dit onderzoek met de redenen die ik reeds heb benoemd in par.1.7.3 op p.6. De manier waarop ik de participanten van mijn onderzoek heb geïnterviewd is wel veranderd gedurende mijn onderzoek. De reden hiervoor en de wijze waarop ik dit heb gedaan, heb ik al nader belicht in par.1.9.1 op p.9. Dit maakt dat ik het onnodig vind om hier nog dieper op in te gaan. De werkwijze, zoals ik deze heb beschreven in par.1.7.4 op p.7. is eveneens ongewijzigd gebleven.

1.11 De tussentijdse evaluatie

Mijn e-mail werkte in Suriname helaas ook niet mee, waardoor het contact met zowel dhr. Nijhuis als dhr. Admiraal zeer beperkt is gebleven. Het leek ons daarom een goed idee om het verloop van mijn onderzoek in Suriname te evalueren en om eventuele nieuwe afspraken te maken ten aanzien van de eindproducten. Hieronder zal ik de belangrijkste punten benoemen die ter sprake zijn gekomen gedurende deze evaluatie op 3 mei 2004.

- *De interne oorzaken die geleid hebben tot de onmogelijkheid de begeleiding van de kinderen van huize Tamara te onderzoeken.*
 - * De onderhandelingen tussen de LSG en het Lotjeshuis enerzijds en huize Tamara anderzijds verkeerden in een pril stadium. Dit maakte dat mijn onderzoek, dat gericht was op de begeleiding van huize Tamara, ongepast en ongewenst. Zo zouden de LSG en het Lotjeshuis in de kaarten van de tegenstander kunnen kijken, hetgeen niet gewaardeerd zou worden door huize Tamara. De samenwerkingsrelatie zou op een zodanige wijze verstoord kunnen raken, dat huize Tamara haar verzoek zich aan te mogen sluiten aan de LSG zou terugtrekken en dat was geenszins de bedoeling van het onderzoek. Dhr. Admiraal heeft zijn verontschuldigen aangeboden voor het feit dat hij zich door zijn enthousiasme heeft laten meeslepen en hierdoor niet goed heeft gekeken naar de mate waarin de samenwerkingsrelatie zich had ontwikkeld. Tevens bood hij zijn verontschuldigen aan voor de gevolgen die dit met zich mee hadden gebracht, hetgeen ik zeer kon waarderen.
 - * Ook was er sprake van een communicatiestoornis tussen dhr. Admiraal en de directrice van huize Tamara. Zij had namelijk het idee gekregen dat ik een soort stage zou lopen bij haar instelling. Door dit verkeerde beeld was zij in de veronderstelling dat ik veel meer tijd van haar zou vergen, dan daadwerkelijk het geval zou zijn geweest. Bovendien wilde zij alleen maar stagiaires voor langer dan een half jaar, terwijl ik daar slechts een aantal weken werkzaam zou zijn geweest.
- *De beperkingen die mijn onderzoek in zich draagt.*
 - * Achteraf bezien is een maand te kort om een goed en gedegen onderzoek te kunnen

verrichten in een land als Suriname. Gedurende mijn onderzoek heb ik het belang van goede connecties leren kennen. Aanvankelijk kende ik vrijwel niemand en dan is het zeer moeilijk om als Nederlander ergens binnen te komen. Naarmate mijn netwerk zich begon uit te breiden en ik de juiste personen te spreken kon krijgen, was het bijna weer tijd om te vertrekken uit Suriname.

* Het gebrek aan tijd had ook een negatief effect op het winnen van vertrouwen van de mensen aldaar. Tijdens mijn onderzoek heb ik aan den lijve ondervonden, dat veel Surinamers wantrouwend zijn tegenover Nederlanders. Velen zien de Nederlanders als betweters en voelen zich bekeken en bekritiseerd. Dit heb ik ook vernomen van een tiental Nederlandse stagiaires. Het feit dat ik relatief kort in Suriname verbleef, maakte dat de mensen voorzichtigheid betrachten wat betreft het verstrekken van gevoelige informatie. Het is mij op een gegeven moment gelukt om het ijs te breken en om aan vertrouwen te winnen, maar toen moest ik al weer bijna naar Nederland terug.

* Achteraf bezien was een deelaspect van mijn doelstelling niet juist gekozen. Dit geldt niet voor een bijdrage te willen leveren aan de verbetering van de begeleiding van de kinderen bij SOS-kinderdorp Suriname, maar wel voor het willen maken van een draaiboek voor groepswork van een gemeenschappelijk probleem van de kinderen. SOS-kinderdorp Suriname heeft niet de beschikking over de gekwalificeerde mensen om dit te kunnen realiseren en de mensen die hiervoor wel in aanmerking zouden kunnen komen, ontbreekt het aan tijd om dit ten uitvoer te brengen door een groot tekort aan personeel. Bovendien voelde de directeur van SOS-kinderdorp Suriname hier zeer weinig voor.

- *Een aantal positieve punten*

* Dhr. Nijhuis complimenteerde mij wel met het gegeven dat ik in staat ben geweest om een antwoord te geven op de nieuwe situatie. Uit ervaring weet hij dat dit ook elders kan voorkomen en dat het een goede zaak is geweest dat ik hierop kon inspelen zonder mijn onderzoek te moeten beëindigen.

* Hoewel tijd en het gebrek aan vertrouwen een aantal beperkingen in de hand werkten, heb ik nog betrekkelijk veel zaken boven water kunnen krijgen. Dit heeft als gevolg dat mijn onderzoek nog steeds bruikbaar is en dat ik zowel aan de vraagstelling als aan de doelstelling kan voldoen. Wel is de doelstelling enigszins gewijzigd, daar het eerder genoemde draaiboek voor groepswork niet reëel is. Wel heb ik hier een alternatief voor gevonden, namelijk een cursus voor de leidsters van het Lotjeshuis waarin zij leren hoe ze met bepaalde problemen van de kinderen om kunnen gaan. Mijn onderzoek zou namelijk uitwijzen dat deze cursus vruchtbaar zou kunnen zijn voor de begeleiding van de kinderen van het Lotjeshuis.

1.12 De opbouw van dit onderzoeksrapport

- In dit eerste hoofdstuk heb ik een beschrijving gegeven van wat de aanleiding is geweest voor mijn onderzoek en de lange aanloop hiernaar toe. Vervolgens heb ik het te onderzoeken probleem proberen te schetsen en te vertalen in een centrale vraagstelling, die op zijn beurt weer opgedeeld is in een aantal subvragen. Hierop volgend heb ik de doelstelling uiteen gezet. Vervolgens heb ik mij proberen te verantwoorden wat betreft de relevantie van mijn onderzoek. Hierna gaf ik een beschrijving van de opzet van mijn onderzoek, waarin ik de uitgangspunten van mijn onderzoek, de onderzoeksmethode, de methodologische verantwoording en de werkwijze behandel. Daar mijn onderzoek zodanig onderhevig is geweest aan veranderingen alvorens ik mij daadwerkelijk kon toeleggen op het verrichten daarvan, heb ik ervoor gekozen om de oorzaken van de noodzaak tot deze veranderingen te benoemen en daarnaast een nieuwe vraag-en doelstelling te formuleren. Hierna gaf ik

nog een beknopte beschrijving van de mate waarin de opzet van mijn oorspronkelijk onderzoek overeind is blijven staan. Ten slotte heb ik een beknopt overzicht gegeven van de belangrijkste punten die ter sprake zijn geweest op de tussentijdse evaluatie van 3 mei 2004.

- Het tweede hoofdstuk beschrijft de geschiedenis van Suriname in het kort. De gemiddelde Surinamer kent namelijk een ambivalente houding ten opzichte van Nederland en dit maakt enige kennis over de rol die Nederland heeft gespeeld in de geschiedenis van Suriname in mijn ogen noodzakelijk. Allereerst beschrijf ik de geschiedenis van Suriname van het moment dat zij ontdekt werd door de Europeanen tot het moment dat zij onafhankelijk werd van Nederland. Vervolgens beschrijf ik de ontwikkeling van de verhoudingen tussen Suriname en Nederland na de onafhankelijkheid. Tot slot sta ik nog even stil bij de huidige betrekkingen tussen deze twee landen.
- Het derde hoofdstuk behandelt het begrip attachment en haar functie. Tevens benoem ik de vormen van attachment evenals de factoren die een onveilige hechting kunnen belemmeren. Hierna sta ik stil bij de gevolgen van een onveilige hechting, hetgeen van belang kan zijn voor de verbetering van de begeleiding van de kinderen in de beide kindertehuizen.
- Het vierde hoofdstuk gaat nader in op het fenomeen kindermishandeling en de vormen hiervan. Daarop volgend benoem ik de risicofactoren bij het ontstaan van kindermishandeling. Tot slot geef ik een overzicht van de gevolgen van kindermishandeling. Enige kennis van dit onderwerp acht ik namelijk van belang voor dit onderzoek, daar helaas veel kinderen van zowel het Lotjeshuis als SOS-kinderdorp Suriname in hun verleden te maken hebben gehad met kindermishandeling. Deze theoretische notitie fungeert tevens als onderbouwing van mijn aanbevelingen
- Het vijfde hoofdstuk betreft de onderzoeksgegevens. Deze heb ik gerangschikt naar de volgende onderwerpen: het Lotjeshuis, SOS-kinderdorp Suriname, de samenwerking met andere instellingen, de aansluitingsproblematiek en de overige bevindingen. Op deze wijze krijgt de lezer een goed beeld van de situatie aldaar en kan hij/zij hierdoor mijn gedachtegang wat betreft de conclusies en aanbevelingen volgen.
- Het zesde hoofdstuk gaat nader in op de onderzoeksvragen oftewel de subvragen die uit de centrale vraagstelling zijn voortgekomen. Niet alle vragen worden uitgebreid behandeld, daar de beantwoording van sommige vragen conclusies in de hand werken.
- Het zevende hoofdstuk bevat de conclusies van dit onderzoek.
- In het achtste hoofdstuk worden de conclusies vertaald naar aanbevelingen teneinde de noodzakelijke veranderingen te kunnen realiseren.

1.13 Afsluiting

In dit hoofdstuk heb ik getracht uit te leggen hoe ik ertoe ben gekomen om dit onderzoek te verrichten. Hierop volgend heb ik een probleemschets gegeven van het te onderzoeken probleem en deze heb ik vertaald in een vraag- en doelstelling. Vervolgens heb ik de opzet van mijn onderzoek beschreven. Gedurende mijn onderzoek heb ik allerlei hindernissen moeten overwinnen, hetgeen tot gevolg had dat mijn oorspronkelijke vraag- en doelstelling hergedefinieerd dienden te worden. Ook deze zaken zijn beschreven in dit hoofdstuk. Tot slot heb ik de belangrijkste punten, die ter sprake zijn geweest op de tussentijdse evaluatie van 3 mei 2004, benoemd.

In het volgende hoofdstuk beschrijf ik in het kort de geschiedenis van Suriname.

Hoofdstuk 2: Geschiedenis van Suriname

2.1 Inleiding

Als wij kijken naar de geschiedenis van Suriname vanaf de zeventiende eeuw, kunnen wij constateren dat deze nauw verweven is met die van Nederland. Deze gezamenlijke geschiedenis heeft tot de dag van vandaag nog invloed op de betrekkingen tussen deze twee landen. Gedurende mijn verblijf in Suriname heb ik aan den lijve ondervonden dat de gemiddelde Surinamer een ambivalente houding kent ten opzichte van Nederland. Dit heeft onder meer tot gevolg dat de gemiddelde Surinamer eveneens ambivalent staat tegenover de hulp die vanuit Nederland wordt verleend. Om deze “haat-liefdeverhouding” beter te kunnen begrijpen, is enige kennis van de geschiedenis van Suriname en de rol die Nederland hierin heeft gespeeld noodzakelijk.

Allereerst zal ik een beschrijving geven van de geschiedenis van Suriname vanaf het moment dat zij werd ontdekt door de Europeanen, tot het moment dat zij onafhankelijk werd van Nederland wat in paragraaf 2.2. behandeld wordt. De kolonisatie van Suriname door Nederland en de wijze waarop zij dit deed, worden extra belicht teneinde tot een goede beeldvorming te kunnen komen. In paragraaf 2.3 zal de periode na de onafhankelijkheid nader bekeken worden, daar de verhoudingen tussen Suriname en Nederland zo mogelijk nog meer verslechterd raakten. Tot slot wil ik nog even stilstaan bij de huidige relatie tussen Suriname en Nederland in paragraaf 2.4.

2.2 De geschiedenis van Suriname (1530-1975)

Rond 1530 waarden de geruchten over El Dorado rond door Europa. Het huidige Suriname zou volgens deze geruchten een land zijn waar het goud voor het oprapen lag. De belangstelling steeg en vanaf 1550 deden meerdere schepen dit veel beloofde land aan. De opvarenden waren op zoek naar goud, maar dikwijls kwamen zij niet verder dan handel drijven met de daar gevestigde Indianen. Soms werden er zogenoemde factorijen opgericht. Dit waren kleine handelsposten met kostgronden voor de eigen voedselvoorziening en kleine plantages voor de verbouw van tropische gewassen die in Europa veel geld opleverden. Deze factorijen waren bedoeld als permanente vestigingen, maar door ziekte, gebrek aan kennis en aanvallen van de Indianen, Spanjaarden en Portugezen (die zich reeds gevestigd hadden), werden zij vaak verlaten.

In 1651 vond de eerste succesvolle kolonisatiepoging van Suriname plaats. In Barbados kampte men met gebrek aan landbouwgrond voor suikerplantages en dit maakte dat de Engelsen elders op zoek gingen naar nieuw land. In 1667 veroverden de Zeeuwen onder leiding van Abraham Crijnsen Suriname en na de Vrede van Breda konden zij Suriname in hun bezit behouden. In 1682 verkochten de Staten van Zeeland hun bezit voor een aanzienlijk bedrag aan de West-Indisch Compagnie, de stad Amsterdam en de familie van Aerssen van Sommelsdijck. De kolonie kwam onder het beheer van de Geötrooieerde Societeit van Suriname, waarin de partners ieder een gelijk aandeel hadden. Daar de partijen tegenstrijdige belangen hadden, was er sprake van voortdurende conflicten.

In 1799 kwam Suriname weer onder Engels bestuur. Pas nadat Napoleon in 1815 was verslagen, werd het bestuur weer overgedragen aan de zojuist opgerichte Republiek der Nederlanden.

Slavernij, het systeem van onvrijwillige arbeid, is geen uitvinding van de Europeanen. In de middeleeuwen was het in de Arabische wereld geen ongebruikelijk verschijnsel en ook binnen Afrika kwam slavernij voor. In Europa was het lange tijd onbekend, maar dat veranderde toen de Europeanen dringend behoefte hadden aan arbeidskrachten op de plantages. Vanaf de zeventiende eeuw kwam het transport van slaven naar Suriname op gang. Deze slaven waren afkomstig uit Afrika. Het grootste gedeelte van de slaven bestond uit krijgsgevangenen die door

rivaliserende stammen aan de Europese slavenhandelaren werden verkocht. Tevens schuwden de Afrikaanse negers het kidnappen van leden van andere stammen niet, daar de Europeanen bereid waren om hoge prijzen te betalen voor hun slaven. Hierbij moet opgemerkt worden dat juist de Nederlandse slavenhandelaren een zeer beruchte reputatie genoten.

Slavenhandel werd voor de Nederlanders nog aantrekkelijker toen deze lucratiever bleek te zijn dan de opbrengsten van de suikerplantages. Dit maakte dat enerzijds de slavenhandel werd geïntensiveerd en anderzijds werden de suikerplantages op een zo goedkoop mogelijke wijze tot ontwikkeling gebracht. Hoewel in 1814 door de Britten de handel in slaven werd verboden, werd door Nederland pas op 1 juni 1863 de slavernij afgeschaft. De vrijgelaten slaven dienden nog wel 10 jaar werkzaam op de plantages te zijn, eer zij mochten vertrekken. Na 1873 hielden de ex-slaven op met het werk waar zij nu wel voor betaald werden. Deze groep arbeiders werd vervangen door die van de Hindoestanen en deze groep werd weer vervangen door die van de Javanen.

Al deze oplossingen bleken te duur en daarbij waren de opbrengsten van suikerteelt beneden de maat. Men ging over op koffie en cacao. De Tweede Wereldoorlog maakte hieraan een eind evenals een eind aan de plantages in haar geheel. Voor, tijdens en direct na de Tweede Wereldoorlog leefde de economie sterk op ten gevolge van de bauxietproductie. Veel profijt had Suriname niet van de stationering van de Amerikanen gedurende deze oorlog en de hiermee toenemende vraag naar bauxiet, daar de regering in Den Haag het bauxiet zeer goedkoop van de hand deed, hetgeen zeer gewaardeerd werd door de Amerikanen.

Na de oorlog werd aan Suriname een ruime mate van zelfbestuur verleend. In het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden (1954) werd de positie van Suriname en de Nederlandse Antillen geregeld. Sindsdien werd door de politieke partijen een lossere band met het Koninkrijk nagestreefd. Delen van de voornamelijk onder de Creoolse bevolkingsgroep aanhangers tellende Nationale Partij Suriname (NPS) en de Partij Nationalistische Republiek (PNR) streefden naar zelfstandigheid op korte termijn. De door Lachmon geleide Hindoestaanse Vatan Hitkari Partij (VHP) wenste nog wel een band met Nederland. Onder premier Pengel en zijn opvolger J. Sedney nam het verzet tegen de slechte sociaal-economische omstandigheden toe, die gepaard ging met vele stakingen. De Nationale Partij-kombinatie (NPK) wist bij de parlementsverkiezingen in 1973 de overwinning te behalen. Zij had het voornemen het land Suriname voor eind 1975 onafhankelijk te maken. In oktober 1975 werd in het Nederlands parlement een wet tot wijziging van het Koninkrijksstatuut aanvaard. Op 25 oktober 1975 werd de onafhankelijkheid van Suriname een feit. In groten getale stroomden Surinamers naar Nederland uit angst voor een nog grotere achteruitgang van de sociaal-economische omstandigheden. Dit had tot gevolg dat Suriname kampte met een groot tekort aan hoogopgeleid en gekwalificeerd personeel.

2.3 De tijd waarin Suriname een onafhankelijk land werd

De toenmalige gouverneur Ferrier werd na de onafhankelijkheid de eerste president van Suriname met Arron als premier. Na de eerste parlementsverkiezingen in oktober 1977 vormde Arron opnieuw de regering. In februari 1980 laaide een oud conflict tussen de militairen enerzijds en de regering anderzijds weer op. Dit oude conflict over de oprichting van een vakbond kwam tot een uitbarsting met als gevolg een staatsgreep op 25 februari 1980. Hiermee verdween de burgerregering en een aantal opstandige militairen, onder wie Desi Bouterse, nam de macht over en vormde de Nationale Militaire Raad (NMR). Deze nieuwe macht beoogde de corruptie te beëindigen en het invoeren van belangrijke hervormingen. De president Ferrier trachtte de staatsgreep te legaliseren. Echter, hieraan was wel een voorwaarde verbonden, namelijk het invoeren van een nieuwe burgerregering. Deze werd gevormd onder leiding van Chin A Seng. De militairen bleven echter onder leiding van Bouterse de uiteindelijke macht behouden. Een dieptepunt in deze geschiedenis zijn de

decembermoorden in 1982. Vijftien prominente oppositieleden werden vermoord door de militairen. Nederland zag deze gebeurtenis als het startsein om de hulpverlening, die zij aan Suriname gaf, te beëindigen.

De verslechterde economische situatie, de politieke onvrijheid en het ontstaan van een guerilla onder leiding van Ronnie Brunswijk, leidden tot een daling in populariteit van Bouterse. Dit maakte dat de militairen gedwongen werden weer overleg te voeren met de oude politieke partijen, het zogeheten referendum van 1987. De oude partijen kwamen hiermee weer in het kabinet onder leiding van de president R. Shankar. Ondanks de zware nederlaag, die de militairen hadden geleden, bleven zij achter de schermen aan de macht. Vanaf 1987 werden er pogingen gedaan om Nederland te bewegen de ontwikkelingshulp te hervatten, hetgeen resulteerde tot instemming van Nederland. Echter, door een nieuwe staatsgreep door de militairen, bekend als de telefooncoupe, die de regering van R. Shankar met een telefoontje naar huis stuurde, werd de ontwikkelingshulp wederom stilgelegd.

Met de nieuwe verkiezingen in september 1991 werd Ronald Venetiaan de nieuwe president. Deze zocht weer toenadering tot Nederland en in 1992 werd het vriendschapsverdrag tussen deze twee landen gesloten. Door de hoge inflatie in 1994 heerste er grote sociale onrust. De situatie was dermate slecht te noemen, dat Suriname geheel afhankelijk werd van Nederland en diens geld en voedselpakketten. Toch bleven nieuwe hulptoezeggingen van Nederland uit, daar Suriname weigerde het IMF en de Wereldbank als toezichthouder op haar herstelprogramma te accepteren. In de verkiezingen van 1996 bleef de zittende partij, Het Nieuwe Front, de macht behouden. Echter, onder invloed van Bouterse werd deze partij opgesplitst en werd er een nieuwe president verkozen, namelijk Wijdenbosch.

Tijdens een informeel bezoek aan Nederland door Wijdenbosch in 1997 wordt bekend dat Den Haag bij Interpol een arrestatiebevel heeft ingediend tegen Bouterse wegens grootscheepse drugshandel. Bij terugkeer in Suriname zet Wijdenbosch de betrekkingen met Nederland op een laag pitje. Nederland weigert het arrestatiebevel in te trekken en ook bij een nieuw beraamde staatsgreep, waarbij Bouterse vermoord had moeten worden, houdt Nederland zich afzijdig. Dit had tot gevolg dat Suriname de toenmalige minister Pronk van ontwikkelingssamenwerking de toegang tot het land ontzegde en topoverleg eiste met de toenmalige premier Kok op neutraal terrein. De verhoudingen tussen Nederland en Suriname bereikten hiermee een nieuw dieptepunt.

Inmiddels is Venetiaan bij nieuwe verkiezingen in 2000 weer tot president verkozen. De betrekkingen tussen Suriname en Nederland klimmen weer uit hun dal, maar er is nog steeds sprake van strubbelingen. Zo was er bijvoorbeeld op 8 maart 2001 weer sprake van een conflict. Suriname en Nederland verschilden namelijk diepgaand van mening over de besteding van de reeds lang geblokkeerde Nederlandse hulpfondsen voor Suriname.

Bovendien was Nederland de mening toegedaan dat het langzamerhand tijd werd dat Suriname op eigen benen ging staan en om deze mening kracht bij te zetten, maakte zij vaak de vergelijking met Guyana, het buurland van Suriname. Dit land is een kolonie geweest van Engeland en heeft dezelfde ontwikkelingen doorgemaakt als Suriname. Daar Guyana er uiteindelijk in is geslaagd om geheel zelfstandig te functioneren, zonder afhankelijk te zijn van geldschietters uit Engeland, maakte het voor Nederland des te aantrekkelijker deze vergelijking te blijven maken.

2.4 De huidige situatie

Het door mij gevoerde gesprek met dhr. Dijkstal, voormalig fractievoorzitter van de VVD, heeft mij doen inzien dat de betrekkingen tussen Suriname en Nederland nog steeds niet uitstekend te noemen zijn. De relatie tussen deze twee landen bevindt zich niet meer op zo'n dieptepunt als in 1996, maar Nederland is nog steeds voorzichtig met het schenken van donaties. Zij is de mening toegedaan dat het bewind van Suriname vrij moet zijn van corruptie

en dat zij transparant moet opereren aangaande het te besteden geld dat door Nederland beschikbaar is gesteld. Toch worden er verschillende initiatieven ondernomen, zoals bijvoorbeeld de samenwerkingsovereenkomst tussen Suriname en de gemeente Den Haag. Deze overeenkomst is getekend door de beide partijen in 2002 en betreft een traject van vier jaar. Een belangrijk doel in deze is het leveren van een bijdrage aan de ontwikkeling van voorzieningen op het gebied van Cultuur, Onderwijs en Economie, Sport en Welzijn, Gezondheidszorg, Jeugd en Veiligheid. Opmerkelijk hierbij is dat de gemeente Den Haag zich beperkt tot het bieden van expertise en faciliteiten. Uiteraard zijn er tal van particuliere organisaties, die vanuit de overtuiging het land Suriname te willen helpen, alle zeilen bijzetten om het land in de vorm van gelddonaties, kleding, voedselpakketten en dergelijke te ondersteunen. Deze particuliere organisaties opereren onafhankelijk van het politieke klimaat. Hoewel Nederland graag wil dat Suriname eerst het land goed bestuurt, alvorens men om geld vraagt, ziet Suriname hier weinig in. In de Ware Tijd, een zeer bekende krant in Paramaribo, vind je veel artikelen over het in gebreke blijven van Nederland. Door het koloniale verleden is Suriname de mening toegedaan dat Nederland de morele plicht heeft hen te steunen tijdens moeilijke tijden. Deze tegenstelling wordt niet langer openlijk naar elkaar geuit, maar dat er sprake is van een onherroepelijke machtsstrijd moge duidelijk zijn.

2.5 Afsluiting

De geschiedschrijving toont aan dat de rol van Nederland in de geschiedenis van Suriname niet rooskleurig te noemen is. In de koloniale tijd heeft Nederland de goedkoopste oplossingen bedacht aangaande de plantages, hetgeen slechte kwaliteit in de hand werkte. Hiernaast genoten juist de Nederlandse slavenhandelaren een zeer beruchte reputatie. Gedurende de Tweede Wereldoorlog deed Nederland het bauxiet, dat afkomstig was uit Suriname, goedkoop van de hand aan de Amerikanen. Op het moment dat Suriname onafhankelijk werd, kreeg Suriname weliswaar haar onafhankelijkheid terug, maar verloor hiermee een groot aantal hoogopgeleide mensen. In tijden van grote onrust in het land Suriname beëindigde de Nederlandse overheid iedere vorm van hulpverlening en hiermee kwamen de twee landen dikwijls tegenover elkaar te staan. Het is dan misschien ook niet zo verwonderlijk dat de gemiddelde Surinamer een ambivalente houding kent ten opzichte van Nederland.

Nu de geschiedenis van Suriname nader is belicht, wil ik nog twee onderwerpen, namelijk attachment en kindermishandeling, aansnijden. Kennis van beide zaken zijn mijns inziens nodig ten einde een goede begeleiding van de kinderen in kindertehuizen te kunnen geven. Om deze reden behandel ik in de volgende twee hoofdstukken deze twee onderwerpen. In het hierna volgende hoofdstuk behandel ik onder meer het begrip attachment en de gevolgen van onveilige hechting.

Hoofdstuk 3: Attachment

3.1 Inleiding

Het begrip attachment oftewel gehechtheid speelt een belangrijke rol in de ontwikkeling van een kind. De mate waarin een kind zich veilig kan hechten aan diens opvoeder(s) bepaalt mede zijn/haar sociale ontwikkeling. De alom bekende gehechtheidstheorie van John Bowlby (1988), de Engelse psychiater en psychoanalyticus, wijst uit dat met name de kinderen die ondergebracht zijn bij kindertehuizen een uiterst groot risico lopen op een onveilige hechting en de hieruit vloeiende nadelige gevolgen. Voor zijn ideeën steunde hij op het werk van Spitz (1945, 1946) die een onderzoek heeft gedaan naar de begeleiding van twee kindertehuizen. Daar de doelgroep van mijn onderzoek alleen kinderen uit de kindertehuizen het Lotjeshuis en SOS-Kinderdorp Suriname kent, lijkt mij enige kennis van de gehechtheidstheorie onontbeerlijk. Op deze manier tracht ik een beeld te scheppen van de beleveniswereld van deze kinderen en een verklaring te geven voor de wijze waarop zij zich gedragen.

Hiernaast maak ik gebruik van deze theoretische notitie om bepaalde zaken aangaande de begeleiding van de kinderen in beide kindertehuizen nader te bekijken, zoals de mate waarin de biologische ouders betrokken worden bij de begeleiding van de kinderen en of er sprake is van wisselingen van de verzorgers. Op deze wijze doe ik een poging om sommige conclusies en aanbevelingen, die staan beschreven in de laatste twee hoofdstukken, wetenschappelijk te onderbouwen. Tevens heb ik de theorie over attachment in de cursus voor de leidsters en teamcoördinatoren van het Lotjeshuis opgenomen, teneinde tot een betere begripsvorming van deze genoemde personeelsleden te kunnen komen.

Eerst zal ik in paragraaf 3.2 stilstaan bij het begrip attachment en de functie hiervan.

Attachment kan in verschillende vormen optreden bij kinderen en deze vormen zal ik benoemen in paragraaf 3.3 evenals de factoren die een veilige hechting kunnen belemmeren. Als laatste wil ik de wijze waarop onveilige hechting zich kan manifesteren in een kind en de gevolgen hiervan benoemen in paragraaf 3.4.

3.2 Het begrip attachment en haar functie

Een kind is met name in zijn eerste levensjaren afhankelijk van de omgeving voor diens overleving. Attachment is gedrag dat bedoeld is om nabijheid tot een ander individu te zoeken en te behouden om de kans op overleving te doen vergroten. De roofdieren vormen weliswaar geen bedreiging meer voor baby's, maar deze zijn inmiddels vervangen door andere gevaren, zoals auto's of schoonmaakmiddelen. Bovendien is een baby voor zijn voeding eveneens afhankelijk van anderen. Naast deze biologische functie heeft attachment tevens een emotionele functie, namelijk dat de baby vanuit vertrouwen de wereld kan verkennen. De pasgeborene vertoont verschillende gedragingen om attachment te bewerkstelligen bij de moederfiguur. Enerzijds in de passieve vorm, zoals huilen, keuvelen en glimlachen, anderzijds in de actieve vorm, zoals vastgrijpen en zuigen. Dit attachmentgedrag roept, evenals de lichaamsbouw van een baby en diens aandoenlijk gezichtje, bij de volwassene gedrag op dat is bedoeld om het kind te beschermen, te voeden en te verzorgen. In de eerste zes weken na de geboorte is de baby niet in staat om personen van elkaar te onderscheiden. Wel zijn er aanwijzingen die erop duiden dat de baby na enkele weken de voorkeur geeft aan stimuli die voornamelijk het menselijk gezicht kenmerken. Na ongeveer zes weken kan de eerste glimlach bij een baby worden ontlokt door een menselijk gezicht, hetgeen bij de verzorger(s) weer een verzorgend en koesterend gedrag zal doen oproepen. Hierbij dient echter wel vermeld te worden dat een glimlach bij een baby ook ontlokt kan worden door het laten zien van een masker met twee zwarte ogen (Schaffer, 1978). Pas na vijf maanden blijkt dit niet meer voldoende te zijn en zal de glimlach slechts ontlokt kunnen worden door het

laten zien van een heel gezicht. De baby's vertonen na enkele weken ook enige voorkeur wat betreft het stemgeluid van de moeder boven die van de vader (Van IJzendoorn e.a., 1982). Hoewel de baby zich in het eerste halfjaar nagenoeg niet hecht aan specifieke personen, komt hier in het tweede gedeelte van het eerste levensjaar verandering in. Het begin van de duidelijke hechting in de zesde of zevende maand wordt doorgaans gekenmerkt door twee typische attachmentfenomenen, namelijk de angst voor vreemden en de separatieangst. De baby is weliswaar eerder in staat om de moeder van de niet-moeder te onderscheiden, hetgeen onder andere blijkt uit de voorkeur voor de stem, het uiterlijk en de geur van de moeder, maar hij/zij reageert na de zesde of zevende maand met angst en protest op een vreemde. Deze eenkennigheid kan alleen tot stand komen indien de geheugenfunctie van de baby hem/haar de mogelijkheid biedt het totale beeld van de moeder te vergelijken met dat van een onbekende. Het tweede typische attachmentfenomeen treedt meestal in de achtste of negende maand op. De baby ervaart een grote angst indien hij/zij plotseling gescheiden wordt van diens moeder.

Indien de baby zich in de tweede helft van het eerste levensjaar goed heeft gehecht, zal zijn/haar gedrag mede worden bepaald door twee elementaire tendensen, namelijk enerzijds de neiging nabijheid te zoeken en anderzijds de drang om te exploreren. De drang om te exploreren zal naast het karakter van de baby voornamelijk bepaald worden door de mate waarin de baby een veilige gehechtheid met de moeder(figuur) kent. Het gedrag vanuit de moeder(figuur) draagt een complementair karakter. Indien de baby huilt, zal de moeder(figuur) moeten achterhalen wat de behoefte van de baby is en hierop adequaat inspelen, zoals het verschonen van de luier of hem/haar aan de borst leggen. De aard van de interacties tussen de baby enerzijds en de moeder(figuur) anderzijds bepalen of de gehechtheid van de baby hem/haar geborgenheid schenkt. Dit kan slechts tot ontwikkeling komen als de baby de moeder(figuur) ervaart als werkelijk beschikbaar. Deze ervaring van geborgenheid geeft de baby het vertrouwen om de omgeving te exploreren, daar hij/zij in de wetenschap verkeert altijd een beroep te kunnen doen op de moeder(figuur).

In de tweede helft van het eerste levensjaar tot het eind van het derde levensjaar zal het jonge kind in toenemende mate, mits alles goed verloopt, in staat zijn om kortdurende separaties van de moeder(figuur) te doorstaan. Dit heeft te maken met de interne representatie van het beeld dat het jonge kind van de moeder(figuur) opbouwt, hetgeen een nauwe relatie kent met wat Piaget de objectpermanentie noemde: het besef dat datgene wat het kind heeft waargenomen er later nog steeds zal zijn (1973). Dit laatste en een veilige gehechtheid maken dat het jonge kind de moeder(figuur) meer los kan laten zonder overspoeld te worden door emoties van angst en verlatenheid. Op momenten van gevaar of tijdens ziekte kunnen oudere kinderen nog een versterking van attachmentgedrag laten zien.

3.3 Vormen van attachment

In de gehechtheidstheorie van Bowlby (o.c.) en Ainsworth (1978) wordt er een onderscheid gemaakt tussen veilige en onveilige gehechtheid. Volgens deze theorie laten veilig gehechte kinderen een goede balans zien tussen exploratiegedrag (het onderzoeken van de omgeving of speelgoed) en gehechtheidsgedrag (het naar de ouderfiguur toegaan voor troost en hulp). Bij onveilig gehechte kinderen zijn er twee typen gedrag te onderscheiden. Bij de zogenoemde onveilig vermijdend gehechte kinderen is de balans doorgeslagen naar exploratiegedrag. Deze kinderen zoeken te weinig steun bij de ouderfiguur, ook in situaties die daarom vragen. Bij de zogenoemd onveilig ambivalent gehechte kinderen is de balans juist doorgeslagen naar gehechtheidsgedrag. Zij klampen zich vast aan de ouderfiguur en durven (te) weinig te ondernemen.

Zoals in de vorige paragraaf is beschreven, hangt de mate van een veilige gehechtheid nauw samen met de interacties tussen het kind en de verzorger. IJzendoorn e.a. (o.c.) vatten de

factoren, die Bowlby een negatieve invloed op de totstandkoming van een veilige hechting toeschreef, als volgt samen:

- Fysieke ontoegankelijkheid van de opvoeder;
- Psychische ontoegankelijkheid van de opvoeder (gebrek aan sensitiviteit);
- Instabiele opvoedingsarrangementen (te kort durende relaties met teveel verschillende opvoeders);
- Dreiging met tijdelijke of permanente ontoegankelijkheid zoals separatiedreiging en onthouding van liefde als sanctie;
- Inversie van de attachmentrelatie door een angstig gehechte opvoeder (dit geldt vooral als het wat oudere kind in de rol van gehechtheidsobject wordt gedrukt);
- Dwangmatige interactie van de opvoeder, die niet aansluit bij de behoefte van het kind (overprotectie of compulsive care-giving).

Hiernaast kan het jonge kind zelf eigenschappen hebben die de ouder-kind relatie kunnen verstoren. Zo kan het kind nauw lichamelijk contact afweren, waardoor de verzorger geneigd is het jonge kind los te laten, terwijl geborgenheid een belangrijke rol speelt in de totstandkoming van veilige gehechtheid. Ook huilbaby's maken het de verzorger uiterst moeilijk om hen keer op keer met dezelfde genegenheid te benaderen.

3.4 Onveilige gehechtheid en de gevolgen hiervan

Nu het begrip attachment nader is toegelicht, evenals de functie en de vormen hiervan, rijst de vraag of de gevolgen van onveilige gehechtheid zich beperkt tot de mate waarin het jonge kind gehechtheidsgedrag en exploratiegedrag vertoont. Helaas moet ik op deze vraag een ontkennend antwoord geven. Onveilige gehechtheid heeft zeer grote gevolgen op de verdere sociale ontwikkeling van het kind en hiermee tevens op de wijze waarop het jonge kind als volwassene functioneert.

Alvorens ik nader inga op de negatieve gevolgen van onveilige gehechtheid, wil ik eerst stilstaan bij de drie opeenvolgende reacties die bij kinderen optreden in het tweede levensjaar als zij bloot worden gesteld aan langdurige separatie, zoals deze is beschreven door Bowlby (1996). Hierbij dient wel opgemerkt te worden dat dit om kinderen gaat die daarvoor een veilige band met de moeder hadden. De drie reacties zijn achtereenvolgend: protest, wanhoop en onthechting. De eerste reactie van protest kenmerkt zich door het feit dat het jonge kind plotseling overstuur raakt indien deze de afwezigheid van diens moeder beseft. Hij/zij zal alles doen wat in zijn/haar lichamelijke vermogen ligt om haar terug te krijgen. Uit al de gedragingen spreekt de hoopvolle verwachting dat de moeder terug zal keren en hij/zij wijst ieder alternatief verzorgingsfiguur af. De tweede reactie, namelijk de wanhoop, laat de hopeloosheid van het kind zien. De lichamelijke inspanningen om haar terug te doen keren verminderen en het kind trekt zich terug. Tijdens deze reactie sluit hij/zij zich nog steeds af voor anderen. De laatste reactie, namelijk die van onthechting, laat zien dat het kind meer aandacht gaat schenken aan diens omgeving en wijst anderen niet meer af. De conclusie die wij in deze kunnen trekken, is dat het kind uiteindelijk in staat is om zich opnieuw te hechten. Helaas is het zo dat de mogelijkheid van kinderen tot het zich opnieuw kunnen hechten aan volwassenen beperkt is tot enkele keren. Kinderen die meerdere malen bloot worden gesteld aan wisselingen van verzorgers, zullen in een zodanige toestand geraken, waarin ze meer en meer op zichzelf worden teruggeworpen en een onverschillige houding aannemen bij volgende scheidingen. Dit wordt veroorzaakt door een zelfverdedigingsmechanisme dat ieder kind in zich heeft.

Bowlby steunde voor de ontwikkeling van zijn gehechtheidstheorie op het werk van Spitz, die de ontwikkeling van kinderen in twee verschillende tehuizen beschreef gedurende hun eerste levensjaar (o.c.). In het ene tehuis werden de moeders voor een deel betrokken bij de verzorging van hun kinderen en in het andere tehuis werden de kinderen langdurig gescheiden

van het oorspronkelijke gezin. Kinderen die tussen de zesde en achtste levensmaand van hun moeders gescheiden werden, vertoonden een kenmerkend beeld dat door Spitz (1946) beschreven werd als anaclitische depressie. Deze depressie liet de volgende symptomen zien: angst, verdriet, huilerig gedrag, terugtrekken uit contact en omgeving, vertraging van de ontwikkeling, achterstand in de reacties op stimuli, trage motoriek, leeg starende blik, verstijfde houding, neerslachtigheid, verlies van eetlust, voedselweigering, gewichtsverlies en slapeloosheid. De kinderen met deze depressie maakten een indruk van totale ontredde en leken in der loop der tijd weg te kwijnen. Bovendien bleek dat er relatief veel kinderen overleden aan infectieziekten, terwijl de mortaliteit van de algemene bevolking van deze infectieziekten veel lager lag.

Het bovenstaande schetst een niet al te rooskleurig toekomstbeeld voor kinderen die ondergebracht worden bij kindertehuizen. Het is hierbij dan ook belangrijk te beseffen dat de reactie van een kind op separatie mede afhankelijk is van de aard van het kind en diens weerbaarheid. Volgens Marko van Gerven, psychiater bij de Robert Fleury Stichting in Gouda, bestaan er drie hechtingsstijlen die een kind zich gedurende zijn jeugd kan ontwikkelen. Tot het vierde of vijfde levensjaar van een kind kan hij/zij zichzelf slecht geruststellen. Voor deze geruststelling is het kind afhankelijk van diens opvoeder. Indien het kind huult en toenadering zoekt bij bijvoorbeeld de moeder, kan deze geïrriteerd reageren en het kind afwijzen. Dit maakt dat het kind een zeer gespannen gevoel ervaart. Bij de eerste hechtingsstijl breken de kinderen door deze barrière heen en besluiten om nogmaals een toenaderingspoging te ondernemen. Soms heeft dit het gewenste effect, soms wordt het kind nog harder weggeduwd. De tweede mogelijkheid is dat het kind zich geen raad weet en hierdoor in een soort trancetoestand terechtkomt. Deze kinderen zijn niet in staat hun ambivalentie een plek te geven en raken verdoofd of vertwijfeld. De angst die dit oproept, is voor deze kinderen zeer slecht te hanteren en dit kan ertoe leiden dat deze kinderen een ambivalente hechtingsstijl ontwikkelen. De derde mogelijkheid is dat een kind genoeg neemt met de afwijzing. Deze kinderen raken gewend aan afwijzing in haar geheel en beginnen het te verwachten. (Psycholoog Magazine, 23^{ste} jaargang, nr. juni 2004, p.37) De wijze waarop onveilige gehechtheid zich manifesteert in een kind kan verschillende vormen aannemen. Hieronder volgt een overzicht van deze vormen:

- Het kind voelt zich van binnen onrustig en onveilig;
- Het kind heeft geen vertrouwen in zichzelf en in de mensen om zich heen;
- Het kind heeft het gevoel nergens bij te horen;
- Het kind heeft het gevoel waardeloos te zijn;
- Het kind heeft gedragspatronen ontwikkeld om zichzelf te handhaven;
- Het kind heeft nooit ervaren dat het zich naar bepaalde regels kan gedragen omdat degenen die om hem/haar geeft dat fijn vindt. Hierdoor heeft het kind zich tevens de waarden en normen niet eigen gemaakt.

Door de onveilige gehechtheid is het volgende niet of te weinig ontwikkeld:

- Een gevoel van waardevol te zijn als mens;
- Een gevoel van trots zijn op wat je kunt;
- Een gevoel van vertrouwen in jezelf, in de eigen mogelijkheden;
- Een gevoel van vertrouwen in de mensen om je heen;
- Patronen van normaal gedrag, zoals het omgaan met het eigen lichaam, omgang met anderen en het omgaan met gevoelens van boosheid en angst.

Hieruit vloeit een aantal uiteenlopende gedragingen van het kind. Deze kenmerken laten zich als volgt omschrijven:

- Het kind vertoont zelfbepalend gedrag;
- Het kind probeert alles in de gaten te houden;
- Het kind maakt slecht contact;

- Het kind gedraagt zich vaak stoer;
- Het kind is snel boos en verongelijkt;
- Het kind vindt aanval de beste verdediging;
- Het kind kan moeilijk stil zitten;
- Het kind is druk en onrustig;
- Het kind maakt een gespannen en soms zenuwachtige indruk;
- Het kind heeft angstige fantasieën;
- Het kind faalt vaak bij taakjes.

Bovenstaande geeft een beeld van de wijze waarop onveilige gehechtheid zich manifesteert in een kind en welke gedragingen hij/zij zich eigen kan maken. Indien op deze gedragingen niet adequaat wordt ingespeeld, zullen deze zich verder ontwikkelen en het moge duidelijk zijn dat dit verdere gevolgen heeft voor de manier waarop het kind zich ontwikkelt tot volwassene.

Hieronder zal ik een beeld schetsen van deze mogelijke gevolgen.

Het gevoel van minderwaardigheid is gelieerd aan een laag zelfbeeld. Dit kan tot gevolg hebben dat men te kampen krijgt met depressies en niet meer de zin van het leven kan ontdekken. In bepaalde mate kan een laag zelfbeeld ook leiden tot faalangst en het niet kunnen omgaan met stress. We zien dit terug in de vermindering van schoolprestaties of het vroegtijdig verlaten van de middelbare school. De combinatie van het ontbreken van een diploma en het hebben van faalangst, kunnen het krijgen van een (goede) baan zeer bemoeilijken evenals de beoefening hiervan indien de persoon in kwestie toch een baan heeft weten te bemachtigen. Onherroepelijk leidt dit tot grote werkeloosheid onder deze mensen. Het gevoel van minderwaardigheid, het gevoel er nergens bij te horen en de normen en waarden niet geïnternaliseerd te hebben, maakt de kans op delinquentie aannemelijk. Tevens behoren prostitutie en drugs tot de mogelijkheden.

De manier waarop de gehechtheid van kinderen zich ontwikkelt, heeft ook gevolgen voor de wijze waarop zij hun eigen kinderen zullen benaderen. De mens leert in principe relaties te leggen op de manier waarop hij/zij als kind geleerd heeft relaties te leggen en te onderhouden. De interacties tussen het kind en diens verzorgers biedt het kind een referentiekader en dit bepaalt in welke mate het kind als toekomstige ouder een al dan niet veilige hechtingsfiguur te zijn voor zijn/haar kinderen. Dit maakt dat het estafettestokje van onveilige gehechtheid wordt doorgegeven van generatie op generatie. Hiernaast maakt de volwassene gebruik van diens referentiekader tot het uitkiezen van een partner. Door het onvermogen een nauwe relatie aan te gaan met een ander individu, wordt de kans een duurzame relatie aan te kunnen gaan minimaal. Dit maakt dat de volwassene, die als kind een groot gevoel van eenzaamheid heeft ervaren, in zijn/haar verdere leven wederom in een isolement raakt of ten minste niet de voldoening kan proeven die een intense en nauwe relatie kan geven.

3.5 Afsluiting

In dit hoofdstuk is het begrip attachment gedefinieerd, de functie ervan uitgelegd en de belemmerende factoren voor de totstandkoming van een veilige hechting benoemd. In deze theoretische notitie is gebleken dat een onveilige hechting zeer verstrekkende gevolgen kan hebben.

Het volgende hoofdstuk behandelt het fenomeen kindermishandeling in al haar facetten en met name de gevolgen van kindermishandeling worden hierin benadrukt.

Hoofdstuk 4: Kindermishandeling

4.1 Inleiding

Kinderen worden niet zo maar ondergebracht bij een kindertehuis. De redenen lopen uiteen van het verliezen van beide ouders tot het mishandeld of verwaarloosd worden door de opvoeders. Helaas is er bij veel kinderen van zowel het Lotjeshuis als SOS-Kinderdorp Suriname kindermishandeling in het spel geweest, waardoor men zich genoodzaakt zag deze kinderen onder te brengen bij onder meer de reeds genoemde kindertehuizen.

Kindermishandeling kan grote gevolgen hebben voor de ontwikkeling van het kind. Dit maakt enige kennis omtrent dit fenomeen noodzakelijk ten einde deze kinderen goed te kunnen begeleiden. Daar het slaan van de kinderen door sommige leidsters en SOS-moeders in de beide kindertehuizen niet ongewoon is, is het tevens belangrijk om te achterhalen of bijvoorbeeld een corrigerende tik onder kindermishandeling valt en of deze vorm van straffen wenselijk is voor deze kinderen. De kennis over dit onderwerp neem ik mee in mijn conclusies van en aanbevelingen voor dit onderzoek. De theorie over kindermishandeling heb ik ook in de reeds vermelde cursus opgenomen, daar ik het van belang acht dat de personeelsleden van het Lotjeshuis zich bewust worden van de gevolgen van kindermishandeling.

In paragraaf 4.2 wordt stilgestaan bij de definitie van kindermishandeling en of hier tevens de corrigerende tik ondervalt. Daar men al snel geneigd is om bij kindermishandeling te denken aan het fysieke geweld dat aan een kind wordt toegebracht door de opvoeders, lijkt het mij nuttig om de verschillende vormen van kindermishandeling te benoemen. Deze opsomming zal ik in paragraaf 4.3 geven en tevens voorzien van een korte toelichting. Vervolgens benoem ik in paragraaf 4.4 de risicofactoren bij het ontstaan van kindermishandeling om tot een begripsvorming te komen van hoe de ouders dan wel opvoeders ertoe kunnen komen om hun kind te mishandelen of te verwaarlozen. Tot slot benoem ik in paragraaf 4.5 de gevolgen van kindermishandeling.

4.2 Wat verstaat men onder kindermishandeling?

Kindermishandeling kan worden gedefinieerd als: "Elke vorm van geweldpleging of verwaarlozing op fysiek, psychisch en seksueel gebied, door toedoen of nalaten van personen met wie het kind in een afhankelijkheidsrelatie staat en waardoor schade voor het kind ontstaat of in de toekomst zou kunnen ontstaan". Deze definitie klinkt helder en duidelijk, maar hoe zit het met de corrigerende tik? Valt deze eveneens onder kindermishandeling? Volgens het onderzoek van Het Bureau Interview NSS, dat gepresenteerd werd in het programma NOVA/Den Haag vandaag op 15 november 2004, vindt 53% van de Nederlandse bevolking een corrigerende tik niet onder kindermishandeling vallen, 47% van de Nederlandse bevolking vindt van wel of twijfelt hierover. De meningen lopen hierover duidelijk uiteen. Indien wij de reeds genoemde definitie van kindermishandeling nader beschouwen, kunnen wij stellen dat een corrigerende tik onder kindermishandeling valt, mits er sprake is van schade voor het kind op korte of lange termijn. Dit maakt dat ik een corrigerende tik alleen tot kindermishandeling vind behoren indien de tik aan de twee genoemde randvoorwaarden, namelijk schade op korte of schade op lange termijn, heeft voldaan.

4.3 Vormen van kindermishandeling

Bij kindermishandeling wordt vaak gedacht aan een kind dat veel geslagen wordt. Echter, kindermishandeling komt in verschillende vormen voor en kan zelfs plaatsvinden zonder dat er ooit een klap gegeven wordt. Er worden de volgende vijf vormen van kindermishandeling onderscheiden:

- 1) Lichamelijke mishandeling;
Het kind wordt al dan niet met voorwerpen geslagen, gestompt, geschopt met verwondingen zoals kneuzingen, snij-, brand- en schaafwonden, botbreuken en soms hersenletsel als gevolg. Dit is de vorm waar de meeste mensen aan denken wanneer er gesproken wordt over kindermishandeling. Hetgeen misschien minder bekend is, maar wat ook onder lichamelijke mishandeling valt, is het toedienen van medicijnen die niet voor het kind bestemd zijn.
- 2) Psychische mishandeling;
Het kind wordt stelselmatig vernederd, gekleineerd, gepest of bang gemaakt. Ook het stellen van onredelijk hoge eisen aan het kind of het kind verbieden contact te hebben met leeftijdsgenoten valt onder psychische mishandeling.
- 3) Lichamelijke verwaarlozing;
Dat wat het kind nodig heeft voor zijn/haar lichamelijke gezondheid en ontwikkeling, zoals goede voeding, voldoende slaap, benodigde medicijnen, voldoende kleding en voldoende speelgoed, wordt het kind onthouden.
- 4) Psychische verwaarlozing;
Dat wat het kind nodig heeft voor zijn/haar geestelijke gezondheid en ontwikkeling, zoals aandacht, respect, veiligheid, warmte, liefde, genegenheid en bevestiging, wordt het kind onthouden.
- 5) Seksueel misbruik;
Hier spreken we van bij alle seksuele contacten van kinderen onder de zestien jaar met ouderen of volwassenen, die plaatsvinden tegen de zin in van het kind of waaraan het kind zich niet kan onttrekken. Incest is een aparte vorm van seksueel misbruik en hier is sprake van indien het kind seksueel misbruikt wordt door een volwassene in de ouderrol binnen het gezin van het desbetreffende kind.

Het programma Tegenlicht presenteerde in de aflevering *Het kindsdeel*, dat uitgezonden werd op 14 november 2004, onder meer de effecten bij kinderen van een scheiding tussen hun ouders. Kees de Hoog, hoogleraar gezinssociologie, stelde dat een scheiding van ouders en de negatieve effecten van het blijven maken van ruzie een indirecte vorm is van kindermishandeling.

4.4 Risicofactoren bij het ontstaan van kindermishandeling

Er wordt niet gesproken over oorzaken wanneer men spreekt over kindermishandeling. Wel zijn er tal van risicofactoren die een rol kunnen spelen bij het ontstaan van dit fenomeen. Dit betekent niet dat wanneer deze factoren aanwezig zijn er altijd sprake zal zijn van kindermishandeling. Deze factoren vergroten enkel het risico dat er kindermishandeling kan plaatsvinden. Per groep, namelijk die van de ouders, het kind en het gezin, zal ik deze factoren benoemen.

- De ouders;
De nare jeugd van ouders en het onvermogen deze ervaringen goed te kunnen verwerken, vormen een risicofactor. Deze ouders hebben ook geen andere manier van opvoeden meegemaakt en vanuit het referentiekader, dat zij vanuit hun jeugd hebben ontwikkeld, zullen zij geneigd zijn hun eigen kinderen op dezelfde wijze op te voeden zoals zij zelf opgevoed zijn. Ook bij ouders zonder een belast verleden kan gebrek aan kennis over opvoeden in het algemeen een risicofactor vormen.
Een andere risicofactor zien we wanneer de ouders eigenlijk geen kinderen hadden willen hebben, zoals het geval is bij een ongewenste zwangerschap. Ook te hoge verwachtingen van de ouders aan het kind kunnen een risicofactor vormen. Soms komen deze hoge verwachtingen voort uit diens eigen jeugdtekorten en deze ouders zien het kind als een middel om deze jeugdtekorten goed te maken, zoals het krijgen van aandacht en liefde die

zij zo graag van hun eigen ouders hadden willen krijgen. De ouders reageren zich dan teleurgesteld af indien het kind niet kan voldoen aan deze hoge verwachtingen. Daarnaast zien we ook dat de ouders door alcohol-of drugsmisbruik, maar ook door psychische problemen, niet goed in staat zijn om problemen met het kind op de juiste wijze te hanteren.

- Het kind;

Risicofactoren bij het kind betekenen niet dat het kind zelf schuldig is aan de kindermishandeling. Deze factoren bij het kind leveren wel een verhoogd risico op kindermishandeling. Een kind dat bijvoorbeeld ongewenst is, loopt meer risico op mishandeling of verwaarlozing.

Andere mogelijke factoren die voor het kind een risico in kunnen houden, zijn: de ouders vinden het kind onaantrekkelijk, het kind doet de ouders denken aan een gehaat familielid, het kind heeft een ongewenst geslacht, het kind is gehandicapt, het kind is te vroeg geboren of het kind vertoont moeilijk gedrag (het huilt veel, slaapt slecht of eet weinig). Ook drukke kinderen kunnen een verhoogd risico lopen op kindermishandeling.

Kortom: het kind past niet in het verwachtingspatroon van de ouders of het vertoont gedrag waar de ouders niet mee om kunnen gaan.

- Het gezin;

Ook de situatie waarin het gezin zich bevindt, kan risicofactoren opleveren die een rol kunnen spelen in het ontstaan van kindermishandeling. Zo kan een gezin in een isolement ten opzichte van de buitenwereld leven. Er is geen contact met burens, familie woont ver weg of hier is geen contact mee en de verschillende gezinsleden onderhouden geen contacten met anderen buiten de verplichte contacten (school, werk) om. Tevens kan het gezin lijden onder woon-, huwelijks- of financiële problemen. Daarnaast kan werkeloosheid, moeilijkheden op het werk of ziekte van een gezinslid ook tot spanningen thuis leiden, hetgeen het risico van kindermishandeling vergroot. Dit geldt eveneens indien een kind een voorkeur heeft voor één ouder, waardoor de andere ouder gevoelens van jaloezie ondervindt, het kind als een rivaal ziet en bang is om de liefde en aandacht van de partner te verliezen.

Door een combinatie van problemen bij de ouders, het kind en binnen het gezin kunnen spanningen bij ouders zo hoog oplopen dat ze het gevoel hebben de situatie niet meer aan te kunnen. Het kind wordt dan de zondebok en de ouders reageren zich af op het kind. We zien dit vooral wanneer de ouders slecht met conflicten om kunnen gaan en eigenlijk geen andere manieren weten om op conflicten te reageren dan door fysiek of verbaal geweld.

In principe komt kindermishandeling voor in elke bevolkingsgroep. Maar een aantal van de risicofactoren die een rol kunnen spelen bij het ontstaan van kindermishandeling zoals slechte behuizing, werkeloosheid en financiële problemen, komen mogelijk meer voor in de sociaal zwakkere gezinnen.

De indirecte vorm van kindermishandeling, namelijk het zogenoemde scheidingsgeweld, vindt voornamelijk plaats in gezinnen waar de ouders nog lange tijd na de scheiding ruzie blijven maken. De ouders willen hun verdriet, boosheid en frustraties botvieren en gebruiken hiervoor de kinderen. Sommige ouders gaan zo ver dat zij de andere ouder het onmogelijk maken diens kind(eren) te zien of dat zij het kind tegen de andere ouder opstoot, zodat het kind de andere ouder niet meer wenst te zien. Dit laatste is ook wel bekend onder de naam “ouderverstotingsyndroom”.

4.5 Gevolgen van kindermishandeling

Kindermishandeling heeft een enorm effect op een kind. Dikwijls zal de kindermishandeling zo'n impact hebben dat het kind de rest van zijn/haar leven de gevolgen hiervan zal ervaren.

Hoe ernstig de gevolgen voor het kind zullen zijn, hangt af van onder meer de volgende zaken:

- De leeftijd van het kind gedurende de kindermishandeling. Naarmate het kind jonger is, zal de kindermishandeling meer invloed hebben op de emotionele ontwikkeling van het kind.
- De duur van de kindermishandeling. Een kind dat stelselmatig mishandeld of verwaarloosd wordt, zal daar meer gevolgen van ondervinden dan een kind dat gedurende een bepaalde periode in zijn/haar jeugd aan een of andere vorm van mishandeling heeft blootgestaan.
- De ernst van de mishandeling.
- De veerkracht van een kind. Het ene kind kan immers meer aan dan het andere kind.
- De omgeving van het kind. Wanneer het kind iemand heeft bij wie het wel veiligheid en geborgenheid kan vinden (grootouder, leerkracht, ouders van een vriendje of vriendinnetje), zal het kind minder geschaad worden door de kindermishandeling dan een kind dat op niemand kan terugvallen.

De gevolgen van kindermishandeling kunnen zijn:

- Kindermishandeling zorgt voor een zeer negatief zelfbeeld bij het kind. Kindermishandeling ondermijnt het zelfvertrouwen en deze kinderen ontwikkelen enorm weinig gevoel van eigenwaarde. Het kind denkt zeer slecht over zichzelf, heeft het gevoel dat het niets waard is en nergens voor deugt. Het kind krijgt een zeer negatief zelfbeeld door de afwijzende houding van ouders.
- Kinderen die mishandeld worden, zijn voortdurend op hun hoede. Ze zijn zeer terughoudend om een betekenisvolle relatie aan te gaan en stellen zich zeer wantrouwend op tegenover andere mensen. Hierdoor kan het kind geen bevredigende relaties met anderen onderhouden.
- Kindermishandeling kan als direct gevolg lichamelijk letsel, zoals botbreuken, hersenletsel en gehoorbeschadigingen hebben. In sommige gevallen zijn de verwondingen dermate ernstig dat het kind aan de gevolgen ervan overlijdt of ten minste blijvend gehandicapt raakt.
- Kindermishandeling kan ook een ontwikkelingsachterstand, zoals groeistoornissen of een vertraagde taalontwikkeling tot gevolg hebben.

De groeiende fysiologische kennis van het ontwikkelende brein helpt sommige gevolgen van kindermishandeling op langere termijn te verklaren. Marko van Gerven, psychiater bij de Robert Fleury Stichting in Gouda, zegt in Psychologie Magazine (23^{ste} jaargang, nr. juni, p.37) hier het volgende over: “Men dacht vroeger dat kinderen tot hun derde, vierde jaar geen geheugen hebben en niet onthouden wat er in die periode gebeurt. Dat heet infantiele amnesie. Dit klopt voor de bewuste herinnering, maar niet voor stemmingen en gevoelens die bij de ouders zijn waargenomen. Tot het derde levensjaar is de rechterhersenhelft- die met gevoelens te maken heeft- dominant. Baby's van zeven maanden kunnen de gezichtsuitdrukkingen van hun moeder feilloos interpreteren. Gelaatsuitdrukkingen, stemintonatie en gebaren zijn veel belangrijker voor een kind dan de bedoeling van de ouders, of hun letterlijke woorden. Een jong kind kan niet abstraheren, het denkt niet: ach, dat meent ze niet. Het raakt in paniek en in de hersenen wordt het stresshormoon cortisol afgescheiden. Die stof heeft een remmende, schadelijke werking op de ontwikkeling van het brein. Na het derde jaar wordt de linkerhersenhelft dominant, maar bij kinderen die herhaaldelijk in paniek zijn, stagneert dat ontwikkelingsproces. Abstraheren lukt niet goed en het worden mensen die meer dan anderen zijn overgeleverd aan hun emoties. Een ander gevolg is dat bepaalde verbindingen in de hersenen zich niet goed kunnen ontwikkelen. Bijvoorbeeld verbindingen die de spontane reactie op stress goed dempen. Vrij eenvoudige gebeurtenissen leiden dan tot een

onevenredige hoeveelheid stress, waardoor mensen onevenwichtig handelen. Ze herkennen de oorspong van hun eigen angst, woede of depressie niet meer en vallen terug op een primitief functioneringsniveau”.

De indirecte vorm van kindermishandeling, het scheidingsgeweld, kent ook een aantal nadelige effecten op de kinderen. Zo noemden Ed Spruijt, echtscheidingsonderzoeker, en Kees de Hoog, hoogleraar gezinssociologie, in het reeds genoemde programma Tegenlicht de volgende zaken die vaak voorkomen onder de kinderen die met scheidingsgeweld te maken hebben gehad: schoolprestaties verminderen, deze kinderen leven in angst, leren dat ruzie maken de beste oplossing is voor een conflict, maken hun school niet af, gebruiken drank en drugs, hogere drang tot vandalisme, vervallen in delinquent gedrag, kunnen geen langdurige relaties aangaan, een hogere werkloosheid en een hoger aantal psychiatrische patiënten.

4.6 Afsluiting

Indien ik de gevolgen van onveilige gehechtheid enerzijds en de gevolgen van kindermishandeling anderzijds naast elkaar neerleg, valt het mij op dat deze gevolgen elkaar grotendeels overlappen. Dit is op zich niet zo verwonderlijk, wanneer wij ons bedenken dat kindermishandeling een veilige hechting kan belemmeren.

Nu de nodige kennis omtrent de onderwerpen de geschiedenis van Suriname, gehechtheid en kindermishandeling zijn behandeld, lijkt mij dit het moment waarop de onderzoeksgegevens, zoals ik deze heb waargenomen in het Lotjeshuis en SOS-Kinderdorp Suriname, nader beschouwd kunnen worden. Deze onderzoeksgegevens zal ik dan ook in het volgende hoofdstuk presenteren. De reeds beschreven theoretische notities komen terug in de laatste twee hoofdstukken, ten einde de conclusies en aanbevelingen (gedeeltelijk) te voorzien van een wetenschappelijke onderbouwing.

Hoofdstuk 5: Onderzoekgegevens

5.1 Inleiding

Om een goede vertaalslag naar de beantwoording van de reeds geformuleerde subvragen in par.1.10.1 op p.12 te kunnen maken, wil ik eerst al mijn bevindingen, die ik gedurende het onderzoek heb opgedaan, beschrijven. In mijn optiek maakt dit het onderzoeksrapport overzichtelijk en compleet. Indien ik alleen de door mij geformuleerde subvragen zou beantwoorden, komen een aantal zaken nagenoeg niet aan de orde, terwijl ik deze wel van belang acht voor de centrale vraagstelling. Uiteraard zou ik deze bevindingen als bijlage aan dit onderzoeksrapport kunnen toevoegen. Toch is het een weloverwogen beslissing van mij geweest om hier niet voor te kiezen. Mijn aanbevelingen zouden immers voor de lezer van dit onderzoeksrapport uit de lucht komen vallen en dit wil ik te allen tijde voorkomen.

Aangezien bepaalde zaken mij in vertrouwen zijn verteld en het geenszins mijn bedoeling is om deze mensen in een lastig parket te brengen, wil ik de anonimiteit van deze mensen waarborgen. Echter, deze informatie wil ik wel prijsgeven, omdat deze zaken mijns inziens aandacht vereisen. Een belangrijke kanttekening in deze is, dat ik voor deze informatie geen onomstotelijk bewijs heb en ik daarom spreek over *vermoedens*.

Mijn onderzoeksgegevens berusten op een drietal zaken, te weten: documentatie, interviews en mijn eigen observaties. Het is dan, mijns inziens, zeer belangrijk om een onderscheid te maken tussen objectieve en subjectieve informatie. Dit maakt dat ik ervoor kies om, als het gaat om observaties, vanuit de ik-persoon te spreken en als ik gebruik maak van de interviews, zal ik dit ook vermelden. De documenten van SOS- kinderdorp Suriname kan ik helaas niet vermelden, aangezien ik deze documenten niet officieel in mijn bezit heb. Hopelijk wordt het voor de lezer toch duidelijk welke gegevens objectief en welke subjectief zijn.

5.2 Het Lotjeshuis

5.2.1 De geschiedenis

In 1967 werd het Lotjeshuis opgericht door mevrouw K. De Vries-Peters die gehuwd is geweest met de reeds overleden dhr. H.L. de Vries, voormalig directeur van het Surinaamse bauxietbedrijf Suralco en voormalig gouverneur van Suriname. Dit echtpaar had eens een huishoudster in dienst dat Lotje heette. Hoewel zij haar werk uitstekend deed, kon zij haar 16 kinderen van verschillende mannen niet goed verzorgen, hetgeen betekende dat deze kinderen dikwijls naar het ziekenhuis moesten en uiteindelijk overleden aan ondervoeding. Dit bracht mevr. De Vries ertoe om een kindertehuis op te richten voor kinderen van wie de moeders niet bekwaam of in staat waren zelf voor hun kinderen te zorgen. Als voorzitter van de YMCA heeft mevr. De Vries dit kindertehuis draaiende kunnen houden dankzij giften van de YMCA en donaties van vooraanstaande personen. Bij het Lotjeshuis was er ook een guesthouse waar inkomsten uit gegenereerd konden worden door gasten te herbergen.

In het begin bestonden het bestuur en de medewerkers uit vrijwilligers die zich, evenals meerdere gouverneursartsen, belangeloos inzetten voor de bijna constant 40 kinderen in het Lotjeshuis. Door de slechtere economische omstandigheden werd het winkeltje “De Rode Plumeau” opgericht. In Nederland zamelde mevr. J. Koopsen uit Leusden tweedehands kleding in en kon dit gratis laten verschepen naar Suriname. Aldaar werd deze kleding in het reeds genoemde winkeltje verkocht en de opbrengsten daarvan kwamen ten goede aan het Lotjeshuis zelf. Op deze manier kon men ook betaalde krachten aannemen.

In de loop der jaren waren de bijdragen van de Surinaamse overheid teruggebracht naar een te verwaarlozen bedrag, hetgeen van invloed was op de kas van het Lotjeshuis. Vanuit Nederland kwamen giften van particulieren en 4 kerken en in Suriname zelf ontving men giften van particulieren in natura, zoals kleding en gratis diensten van een arts.

In 1996 bracht een diaken een bezoek aan het Lotjeshuis en schrok van de omstandigheden waarin het Lotjeshuis verkeerde en dan met name de huisvesting. Dit was voor hem de aanleiding om een werkgroep, die zich “Vrienden van het Lotjeshuis” noemde, in het leven te roepen. In 2002 heeft het bestuur van het Lotjeshuis in Paramaribo toenadering gezocht met de Leo Stichting Groep in Nederland. Besprekingen hebben ertoe geleid dat er op 1 april 2002 een nieuwe stichting, namelijk de Stichting LSG-Lotjeshuis in Paramaribo, naar Surinaams recht is opgericht. De dagelijkse leiding over de kinderen en het personeel berust nu bij deze stichting en de oude stichting, namelijk Stichting Het Lotjeshuis, houdt voorlopig alleen het beheer over het onroerend goed. Met deze nieuwe samenwerkingsrelatie tracht men het Lotjeshuis een betere toekomst te geven door de verzorging van de kinderen te verbeteren, het personeel te scholen, ondersteuning te krijgen op bestuurlijk en organisatorisch vlak en een verbouwing van het pand.

5.2.2 Missie, visie en doelgroep

De missie van het Lotjeshuis luidt als volgt: “Het Lotjeshuis-LSG stelt zich ten doel opvang en begeleiding te bieden aan jonge kinderen die worden bedreigd in hun ontwikkeling. Behalve opvang en verzorging van de kinderen wil zij in haar aanpak expliciete aandacht geven aan eventueel ontstane ontwikkelingsachterstanden. De positie van de ouder wordt gerespecteerd. Het Lotjeshuis zal zoveel mogelijk samen met de ouders werken aan verbetering van de opvoedingssituatie. Wanneer er geen verbetering mogelijk is, streeft zij naar een gezamenlijke keuze voor een andere opvoedingsplaats”. (Handboek Lotjeshuis, 2003)

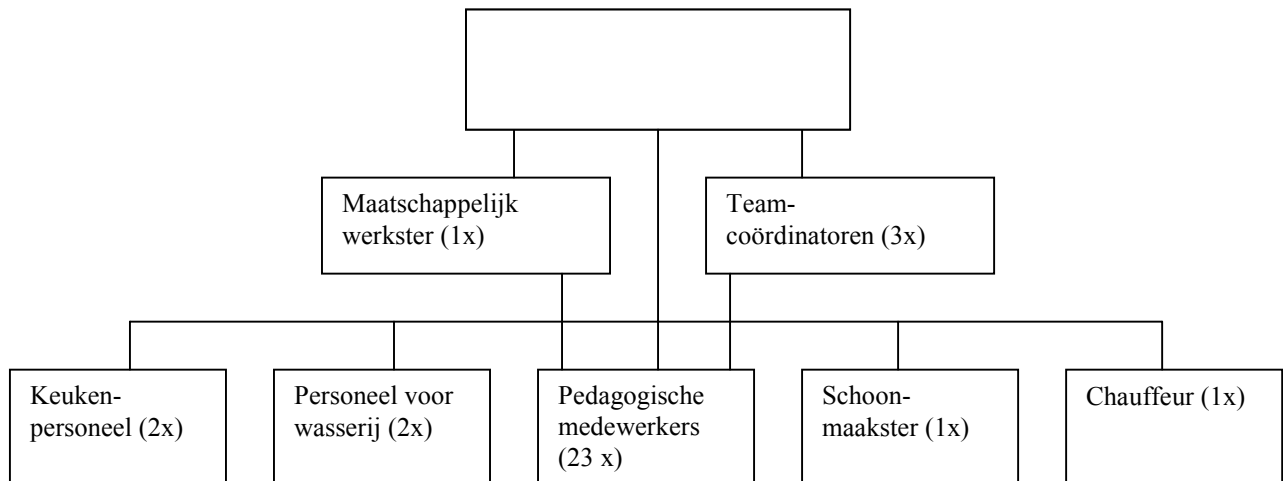
Over de visie van het Lotjeshuis wordt in het reeds vermelde handboek het volgende vermeld: “Het Lotjeshuis-LSG wil in haar werkwijze de waarde en betekenis van de familie en cultuur niet alleen respecteren, maar ook benutten. De ontwikkelingspsychologie en de praktijk leren ons dat het gezin van herkomst, met de daarbij horende culturele waarden en normen, een belangrijke rol speelt in de ontwikkeling van de zelfbeleving van het kind. Om deze reden wil zij de oorspronkelijke opvoedingsrelatie zodanig herstellen, dat de bedreiging van het kind wordt opgeheven. Wanneer dat niet mogelijk blijkt, zal zij zich inzetten om een vervangende opvoedingssituatie voor het kind te zoeken in nauwe samenwerking met andere instanties in Suriname. Daarbij zal gestreefd worden naar een regelmatig contact tussen de biologische ouder en het kind, dat van meerwaarde voor het kind zal zijn. Het Lotjeshuis-LSG kijkt naar de ontwikkeling van de kinderen vanuit een transactioneel model. Dat betekent dat we er vanuit gaan dat de ontwikkeling ontstaat in interactie met de omgeving. Een kind heeft in de verschillende leeftijdsfasen bijbehorende ontwikkelingsstaken. De ouders of opvoeders hebben opvoederstaken, die mee veranderen met de fasen die het kind doormaakt. Het kind ontwikkelt zich in interactie met ouders, familie, omgeving en de maatschappij. Vroege ondersteuning in problematische situaties, kan resulteren in een vermindering van problemen op latere leeftijd”. (Handboek Lotjeshuis, 2003)

De doelgroep van het Lotjeshuis zijn kinderen in de leeftijd van 0 tot 5 jaar. Aanleidingen voor plaatsing in het Lotjeshuis zijn onder andere:

- Ernstige ondervoeding;
- Ernstige verwaarlozing;
- Mishandeling;
- Kinderen die langdurig alleen in huis verblijven;
- Kinderen die geen onderdak hebben;
- Ouders die op dat moment niet in staat zijn voor hun kind te zorgen en er geen familieleden of betrokkenen in het netwerk zijn die de zorg kunnen overnemen.

5.2.3 Organigram

Om een beeld te kunnen geven van hoe de instelling in elkaar zit op een overzichtelijke en beknopte wijze, kies ik ervoor om dit in de vorm van een organigram te doen. De volgende twee subparagrafen weid ik meer uit over de functieomschrijving en de opleiding van het personeel.



5.2.4 Functieomschrijvingen

Daar het keukenpersoneel, het personeel voor de wasserij, de schoonmaakster en de chauffeur niet of indirect met (de begeleiding van) de kinderen te maken hebben, valt dit naar mijn mening buiten mijn onderzoeksterrein en kies ik ervoor om deze functieomschrijvingen achterwege te laten. De overige functies zal ik één voor één behandelen.

De taken van de directeur luiden als volgt:

- Personeelsbeleid;
- Financieel beleid;
- Netwerken;
- Andere instellingen ondersteunen;
- Op de hoogte blijven van de achtergronden van alle kinderen;
- Het bijwonen van alle vergaderingen, namelijk de directievergadering (deze heeft als hoofddoel om het beleid te bepalen en het controleren van de uitvoering daarvan), de managementvergadering (het doel van deze vergadering is om het pedagogisch en medisch beleid verder uit te werken en taak-en werkafspraken te maken), de teamvergaderingen en cliëntbesprekingen (deze heeft als doel om een totaal overzicht te krijgen van de positieve en negatieve zaken in de ontwikkeling van de kinderen in het Lotjeshuis, om actieplannen te maken en af te spreken wie wat uitvoert, om informatie te verstrekken aan de medewerkers over huishoudelijke zaken van de directie/staf en omgekeerd en om de leidster te ondersteunen ten aanzien van vroege stimulatie- en verzorgingstaken).
- Overdracht bijwonen van de ploegendiensten (beurteilungen)
- Het vervullen van de zogeheten achterwachtdiensten (beurteilungen)

De taken van de adjunct-directrice zijn:

- De coördinatie van de gang van zaken;
- Indien er problemen zijn betreffende het personeel of met een kind, dan maakt zij een inschatting en op basis hiervan neemt zij maatregelen;
- Leidsters instrueren op het gebied van de verzorging van de kinderen;
- De kinderen voorbereiden op hun vertrek;

- Overdracht bijwonen van de ploegendiensten (beurteilungen);
- Het vervullen van de zogeheten achterwachtdiensten (beurteilungen).

* Momenteel is de adjunct-directrice bezig om de gang van zaken te observeren om zo een goed beeld te krijgen van hoe de leidsters dan wel “tantes” functioneren. Zij werkt daar ongeveer 9 maanden en haar staat een grote taak te wachten, namelijk een mentaliteitsverandering onder de leidsters teweeg te brengen. Hier kom ik later nog op terug.

De taken van de maatschappelijk werkster laten zich als volgt omschrijven:

- Aanmeldingen van kinderen behandelen;
- Achtergrondinformatie van het aangemelde kind verzamelen;
- Een hulpverleningsplan voor het kind opzetten, bijstellen en bewaken;
- Het beheer van de kinddossiers;
- Indien mogelijk contact leggen met de ouders;
- Het voeren van gesprekken met ouders;
- De ouders ontvangen die hun kind(eren) komen bezoeken;
- Indien nodig inschakelen van externe deskundigen;
- Contact onderhouden met derden, zoals bijvoorbeeld de school van het kind;
- Achtergrondinformatie van het kind screenen alvorens dit aan de leidsters te geven;
- De leidsters adviseren bij eventuele problemen van of met de kinderen;
- Het regelen van het vertrek van het kind;
- Dossiers bijhouden van de kinderen;
- Het bijwonen van alle vergaderingen.

De hoofdactiviteiten van de teamcoördinator zijn als volgt omschreven:

- Het zorgen voor en bevorderen van een goed samenspel tussen de leden van het team onderling alsmede de relatie tot de kinderen;
- Het vertegenwoordigen van het team in overleg;
- Het zorgdragen voor de dagelijkse planning en de voortgang van de werkzaamheden binnen de behandelgroep middels een adequate personeelsbezetting en planning;
- Het toezien op de uitvoering van de zorgverlening en het bewaken en bevorderen van de kwaliteit en continuïteit van de leefgroep;
- Is functioneel verantwoordelijk voor het begeleiden van de stagiaires;
- Het voorbereiden en voorzitten van het teamoverleg;
- Het begeleiden en inwerken van nieuwe medewerkers;
- Het verrichten van activiteiten in het kader van werving en selectie/ bijwonen van sollicitatiegesprekken;
- Het uitvoeren van complexe interventies, waarbij efficiënt en flexibel op snel veranderende situaties moet worden gereageerd. Het zwaartepunt ligt bij het bedenken van werken met en handelen volgens een combinatie van procedures of volgens procedures waarvoor (nog) geen standaarden of protocollen bestaan, in een kort tijdsbestek, zonder dat structureel directe terugval of op directe toetsing door een team, stafmedewerker of directie mogelijk is. Alleen toetsing achteraf is mogelijk;
- Het introduceren van de kinderen in de voorziening, het verzorgen van de eerste opvang van ouders tijdens de opname van het kind en het ontwikkelen van een basis voor verdere samenwerking met de ouders/verzorgers en plaatsers;
- Het leiden en begeleiden van de groep kinderen in het dagelijks functioneren binnen de voorziening. Het onderkennen, interveniëren en het begeleiden van het groepsdynamisch proces;
- Het, samen met het team en andere disciplines onder verantwoordelijkheid van de adjunct-directrice, opstellen van hulpverleningsplannen en deze plannen vertalen naar voor de kinderen concreet te zetten stappen;

- Het verzorgen, observeren, stimuleren, activeren, opvoeden, begeleiden en ondersteunen van de kinderen met gebruikmaking van individuele, groeps- en relatiegerichte methoden;
- Het volgen van de ontwikkeling van de kinderen alsmede het in dat verband signaleren van knelpunten ter bijstelling van het hulpverleningsplan;
- Het organiseren en begeleiden van therapeutische en recreatieve activiteiten ter bevordering van het opvoedings-/verzorgingsklimaat en de individuele ontwikkeling van het kind in en vanuit de leefsituatie;
- Het, in overleg met de maatschappelijk werkster, onderhouden van oudercontacten en het met de ouders/verzorgers en plaatsers bespreken en tonen van mogelijkheden bij de opvoeding van het kind;
- Het onderhouden van contacten met scholen en eventueel externe instanties;
- Het schriftelijk/mondeling overdragen en het in teamoverleg afstemmen van en rapporteren over de verzorging en opvoedings- en organisatorische relevante zaken ten aanzien van de groep en het individuele kind;
- Het verrichten van, in het kader van de functie, voorkomende financiële, huishoudelijke en administratieve vaardigheden;
- Het deelnemen aan overlegvormen.

De hoofdactiviteiten van de pedagogische medewerkers (ook wel leidsters of tantes genoemd) zijn:

- Het leiden en begeleiden van de groep kinderen in het dagelijks functioneren binnen de voorziening. Het onderkennen, interveniëren en begeleiden van het groepsdynamisch proces;
- Het, samen met het team en andere disciplines, onder verantwoordelijkheid van de adjunct-directrice, opstellen van hulpverleningsplannen en deze plannen vertalen naar voor de kinderen concreet te zetten stappen;
- Het verzorgen, observeren, stimuleren, activeren, opvoeden, begeleiden en ondersteunen van de kinderen met gebruikmaking van de individuele, groeps- en relatiegerichte methoden;
- Het volgen van de ontwikkeling van de kinderen alsmede het in dat verband signaleren van knelpunten ter bijstelling van het hulpverleningsplan;
- Het organiseren en begeleiden van therapeutische en recreatieve activiteiten ter bevordering van het verzorgings-/opvoedingsklimaat en de individuele ontwikkeling van het kind in en vanuit de leefsituatie;
- Het, in overleg met de maatschappelijk werker, onderhouden van oudercontacten en het met de ouders/verzorgers bespreken en tonen van mogelijkheden bij de verzorging en opvoeding van het kind;
- Het onderhouden van contacten met scholen en eventueel externe instanties;
- Het schriftelijk/mondeling overdragen en het in teamoverleg afstemmen van en rapporteren over verzorging, opvoedings- en organisatorische relevante zaken ten aanzien van de groep en het individuele kind;
- Het verrichten van, in het kader van de functie, huishoudelijke en administratieve vaardigheden;
- Het onderhouden van mentorschappen met een aantal in de leefgroep geplaatste kinderen;
- Het deelnemen aan overlegvormen.

5.2.5 Opleiding personeel

De meeste personeelsleden hebben een LBGO-diploma (vergelijkbaar met een “Huishoudschool”-diploma) of een MULO-diploma (vergelijkbaar met een MAVO-diploma).

Sommigen hebben de nijverheidsschool gedaan of zelfs hun MULO niet afgemaakt. De directie probeert het opleidingsniveau van het personeel te verhogen middels het aanbieden van cursussen. Zo heeft het personeel al cursussen gevolgd over hygiëne ten behoeve van een goede verzorging van de kinderen, voeding, communicatie, autisme en AIDS. Een EHBO-cursus staat nog op de agenda en sommige leidsters zijn bezig met een twee jaar durende COWA-opleiding, hetgeen de basisopleiding is voor de functie van pedagogische medewerkers. Uiteindelijk is het de bedoeling dat iedereen deze cursus gaat volgen.

Tijdens de scholings- of themavergaderingen kunnen de leidsters onderwerpen aandragen en in overleg met de directie worden er dan externe deskundigen, zoals een arts of een diëtiste, ingeschakeld om een scholingsplan op te stellen en uit te voeren. Vaak worden deze cursussen in het Lotjeshuis zelf gegeven. Het personeel heeft tot nu toe maar één onderwerp ingebracht en de rest is door de directie voorgesteld. De oorzaak hiervan ligt volgens de directeur in het schoolsysteem van Suriname. Het schoolsysteem in Suriname kenmerkt zich door het alleen luisteren naar de docent en kinderen worden niet gestimuleerd, zoals in Nederland, om vragen te stellen, kritisch te luisteren en plannen te maken.

5.2.6 Problemen van de kinderen

Het Lotjeshuis is bedoeld voor ondervoede, verwaarloosde en mishandelde kinderen van 0 tot 5 jaar. Echter, dit kindertehuis maakt geen onderscheid tussen kinderen en vangt alle kinderen op die aangemeld worden, mits er nog plaats is. Dit heeft onder andere tot gevolg dat er ook geestelijke of lichamelijke gehandicapten kinderen zijn. Indien de kinderen de leeftijd van 6 jaar of ouder bereiken en men kan niet elders onderdak regelen voor een kind, dan mag dit kind ook nog blijven. Als gevolg van de grote verscheidenheid aan kinderen en diens achtergronden, komen tal van problemen voor.

De problemen van de kinderen zijn:

- Ondervoeding;
- Verwaarlozing;
- Ontwikkelingsachterstand;
- Taalachterstand;
- Autisme;
- Vraatzucht;
- Lichamelijke handicaps;
- Hechtingsproblematiek;
- Extreme gierigheid;
- Agressie.

5.2.7 De begeleiding

Dikwijls wordt een kind telefonisch aangemeld door de politie, een bezorgde (huis)arts of buurvrouw. Voordat het kind geplaatst kan worden, wil het Lotjeshuis alle benodigde gegevens over het kind in haar bezit krijgen. Soms is dat niet mogelijk, omdat een kind ergens is gevonden en men niet eens de naam van het desbetreffende kind weet. De politie neemt dan de taak op zich om dit nader te onderzoeken. Helaas lukt het de politie niet altijd om de ouders van het kind te vinden en zo komt het dat het Lotjeshuis soms namen moet verzinnen voor haar kinderen. Indien het een bezorgd telefoontje van de burens betreft of een bezoekje van familieleden die zich ernstig zorgen maken over de opvoedingssituatie van een jong familielid, zal de politie hen verwijzen naar BUFAZ, het Bureau voor Familierechtelijke Zaken. Deze instelling zal eerst onderzoek doen naar de situatie en op basis daarvan besluiten of er wel of niet overgegaan moet worden tot actie.

Als het kind eenmaal geplaatst is, kan het kind niet meteen terug naar de ouders. Het komt

soms voor dat er na een paar dagen opeens een moeder komt opdagen en haar kind terug wil. Voordat dit mogelijk is, dient eerst de voogdij weer aan haar toegewezen te worden. De rechter beslist hierover mede op basis van het door BUFAZ verrichte onderzoek. De praktijk leert dat hier tevens een preventieve werking vanuit gaat. Dit wil ik graag toelichten middels een voorbeeld. Er werd een baby aangemeld die ook last had van ademhalingsmoeilijkheden. Na een aantal dagen kreeg de baby nauwelijks meer adem en na een bezoek aan het ziekenhuis bleek dat zij een fikse longontsteking had. Opeens kwam de moeder van deze baby en eiste haar kind terug. Uit onderzoek bleek dat haar twee oudere kinderen reeds waren overleden onder verdachte omstandigheden, zoals verstikking door een washandje. Men kreeg hierdoor de indruk dat deze moeder moedwillig haar kinderen vermoordde en waarschijnlijk was dit kindje nu aan de beurt. Om die reden kreeg zij haar baby niet meer terug. Indien het Lotjeshuis niet gerechtigd was om tegen de wil van de moeder in te gaan, namelijk haar baby meteen teruggeven, was deze baby nu misschien toch dood geweest.

Soms kan er ook worden besloten om een kind tijdelijk te plaatsen bij een pleeggezin. De Stichting Pleeggezinnen Centrale Suriname verzorgt dan deze plaatsing. De moeder mag dan één keer in de drie à zes maanden haar kind bezoeken. Men kiest hiervoor om de relatie tussen kind en ouder in tact te houden, omdat dit belangrijk is voor de toekomst. Wel wordt er op een neutrale plaats afgesproken ter bescherming van het pleeggezin.

Als het kind geplaatst is, wordt er gekeken naar de leeftijd en naar wat het kind kan. Zo was er een jongen die al 7 jaar was, die nauwelijks kon lopen en die maar 3 maanden van de fles af was. Op basis van deze algemene indrukken wordt er besloten in welke groep het kind geplaatst wordt. Er is een baby-, peuter- en kleutergroep. Elke groep heeft een eigen team van leidsters en een teamcoördinator. Toch wordt dit alleen 's ochtends gehandhaafd, want 's middags en 's avonds mengen de leidsters zich. De reden die hiervoor is gegeven, is dat men het belangrijk vindt dat de leidsters kennis maken met elk kind en de observaties van de verschillende leidsters kunnen de bijdragen aan de kindbesprekingen doen vergroten. Echter, zelf denk ik ook dat het personeelstekort een niet onbelangrijke factor is die meespeelt. Zo heb ik een aantal keer opgemerkt dat de middagploeg uit slechts drie leidsters bestond voor alle drie de groepen.

Voordat de achtergrondinformatie van een kind aan de teamcoördinator en de leidsters wordt gegeven, wordt deze eerst gescreend door de maatschappelijk werkster. Suriname is klein in de zin dat iedereen elkaar wel kent. Dit vergroot de kans dat een leidster een kind kent en zo ook allerlei zaken over diens thuissituatie. Roddelen is een gangbare bezigheid in Suriname en om te voorkomen dat er allerlei gevoelige informatie over een gezin in het roddelcircuit komt, wordt alleen die informatie gegeven die van belang is voor de verzorging/begeleiding van het kind. Recentelijk is het contract van geheimhoudingsplicht, dat elk personeelslid moet ondertekenen, ingevoerd. Toch is in de praktijk gebleken dat dit niet automatisch betekent dat men zich daar dan ook aan houdt, ondanks het feit dat men hierdoor kan worden ontslagen. Voordat de huidige directeur werkzaam was in het Lotjeshuis waren de omstandigheden, waarin de kinderen leefden, naar zijn mening betreurenswaardig te noemen. De kinderen werden nauwelijks gestimuleerd (zo lagen de baby's de hele dag in hun bed en kregen af en toe de fles en een schone luier), werd er naar de kinderen geschreeuwd, werden de kinderen geslagen met allerlei attributen, moesten sommige kinderen acuut naar het ziekenhuis als gevolg van ondervoeding (terwijl de kinderen juist naar het Lotjeshuis werden gebracht, omdat zij ondervoed waren) en werden er kinderen aan de deur verkocht.

Na zijn toetreding en die van de huidige adjunct-directrice en maatschappelijk werkster besloten zij dat deze dingen niet meer mochten gebeuren. Veel leidsters waren daar al jaren werkzaam en wisten niet beter. Er moest een cultuuromslag komen en daar zijn ze nu nog steeds mee bezig. Mede door de cursussen en het stimuleren van de leidsters door de adjunct-directrice hopen ze dit te bereiken. De wens van de directie is dat de leidsters beseffen

wat een kind is, dat het een eigen wil heeft en dat men volwassen met de kinderen om kan gaan zonder hen te verwennen, want zegt de adjunct-directrice: “Kinderen hebben niet gevraagd om op deze wereld gezet te worden en dan zeker niet ondergebracht te moeten worden in het Lotjeshuis”. Hiernaast wil de directie dat de leidsters de kinderen veel aandacht geven, knuffelen, stimuleren en consequent zijn in hun manier van opvoeden.

De directie heeft het personeel op de hoogte gebracht van de door te voeren veranderingen en de redenen hiertoe uitgelegd. Zij heeft het personeel uitgenodigd om zelf met ideeën te komen en 3 à 5 leidsters hebben dit ook gedaan. De directie en de maatschappelijk werkster zijn de mening toegedaan dat de leidsters al veel bewuster omgaan met de kinderen. Zo zijn ze niet meer alleen bezig met verzorgen, maar stimuleren de kinderen, zijn consequent in hun manier van opvoeden, ze kondigen nu bijvoorbeeld aan de kinderen aan dat ze gaan douchen (voorheen werden de kinderen zonder iets te zeggen gewoon onder de douche geduwd) en leggen aan het kind uit waarom hij/zij straf of een standje krijgt. Door het zogeheten “Portage-programma” worden de leidsters gedwongen bewust te kijken naar de ontwikkeling van het kind. Elke leidster kiest een kind uit en wordt hier dan tijdelijk de mentor van. Zij observeren het kind, houden observatielijsten bij en naar aanleiding van deze bevindingen wordt hier in een vergadering over gesproken. Indien de leidster klaar is met het programma kiest zij een ander kind uit. Als het Portage-programma weer intensief wordt gebruikt (de adjunct-directrice heeft dit even stil gezet om tot betere observaties van het personeel te kunnen komen), zullen er ook meer activiteiten ontplooid worden. Op een systematischere wijze zal er dan een dagprogramma voor de peuters en kleuters ontworpen worden. Zo zullen de peuters 15 minuten iets doen ten behoeve van hun motoriek, zoals tekenen, en 1.5 uur spelen om hun energie kwijt te raken. De kleuters krijgen, indien nodig, huiswerkbegeleiding, mogen ook een tijdje spelen en wordt er een verhaaltje voorgelezen voor het slapengaan. Ook door de ingestelde overdracht worden de leidsters gestimuleerd om meer met het gedrag van de kinderen bezig te zijn. Eerst werd de overdracht alleen schriftelijk gedaan, maar nu ook mondeling. Voorheen werden alleen de zaken benoemd die de voeding betroffen. Nu wordt er ook aandacht besteed aan hoe een kind zich heeft gedragen en hoe de leidster daarop heeft geanticipeerd. Hiernaast wordt er ook aandacht gevraagd voor zaken die extra aandacht behoeven, zoals een gevonden luciferdoosje onder het bed van een kind.

Eind februari, na mijn vertrek naar Nederland, zou er een evaluatie plaatsvinden over de gang van zaken. De adjunct-directrice zei dat men terugviel in het oude gedrag en dat er nog veel zaken veranderd dienden te worden. Zo hadden de leidsters een communicatietraining gevolgd, maar volgens de adjunct-directrice liet hun gedrag jegens elkaar nog veel te wensen over. Ook zien veel leidsters het geven van veel aandacht aan de kinderen en het knuffelen als verwennerij. Naar hun mening mag je de kinderen niet aan je laten wennen, omdat ze straks toch naar hun eigen gezin, pleegzin of een ander kindertehuis moeten. Bovendien maken de kinderen ruzie als je er één knuffelt en dat willen ze voorkomen.

Zelf heb ik ook nog een aantal zaken opgemerkt. Het is mij opgevallen dat er weinig speelgoed, behoudens een paar knuffeldieren, in de babykamer lag. Dit heb ik aangekaart bij de directie en waarschijnlijk heeft zij iets met deze informatie gedaan, aangezien de dagen daarop de babykamer bezaaid lag met verschillende soorten speelgoed. Ook viel het mij op dat de leidsters veel dingen, zoals plukjes haar, kleine voorwerpen en plastic, op de grond lieten slingeren, met als gevolg dat de baby's dit in hun mond stopten. De leidsters waren ook vaak weg bij de kinderen, waardoor er geen toezicht meer op hen was. Zo heb ik, bij toeval, nog net kunnen voorkomen dat een baby een stuk plastic in zijn mond stopte en dat een baby een oog van een andere baby bezerde met een sleutel. Naar mijn mening gingen de leidsters niet zachtzinnig met de kinderen om. Zo werden de baby's en peuters aan één arm beetgepakt en min of meer neergegoot op de grond. Wanneer de directie reeds naar huis was gegaan (zowel de directie als de maatschappelijk werkster werken over het algemeen uiterlijk tot

15.00 uur), zag ik tijdens mijn bezoeken aan het Lotjeshuis dat de leidsters de kinderen urenlang in bed lieten liggen zonder maar een keertje te kijken, hetgeen als resultaat had dat sommige kinderen een paar uur in hun eigen poep of spuug lagen. Soms zat er zelfs poep aan de muur. De leidsters zaten in een aparte ruimte gezellig te kletsen over vriendjes en dergelijke. Soms stonden een paar kinderen bij hen, terwijl zij het uitvoerig over seks hadden. Naar mijn mening waren ze ook niet consequent in hun gedrag naar de kinderen toe. Als een kind stout was en hij/zij moest voor straf naar bed, kwam hij/zij na een paar minuten al uit bed. De leidsters lieten dit dan toe. Tevens schreeuwden zij naar de kinderen of sloegen ze. Soms grepen zij ook niet (meteen) in, terwijl de situatie, in mijn ogen, daar wel om vroeg. Zo stond een jongetje te plassen in het bed van een ander. Toen ik dit vertelde aan een leidster zei ze “Laat maar zitten.”. Waarschijnlijk naar aanleiding van mijn gezichtsuitdrukking zei ze snel: “Nou, ik ga zo wel kijken.”.

Verschillende mensen van SOS-kinderdorp Suriname hebben mij ook iets verteld met betrekking tot de leidsters van het Lotjeshuis. Aangezien ik dit met niemand van het Lotjeshuis heb besproken en ik hier dus geen bevestiging van heb gekregen, wil ik wel benadrukken dat dit om een vermoeden gaat. De aanleiding was het gedrag van een aantal kinderen in het SOS-kinderdorp Suriname die uit het Lotjeshuis kwamen. Zij vertoonden namelijk seksueelgetint gedrag. Daar dit gedrag kan voortkomen uit seksueel misbruik, hebben zij contact opgenomen met het Lotjeshuis. Niemand van het Lotjeshuis was dit gedrag eerder opgevallen en over een eventueel verleden met seksueel misbruik was niets bekend. Mensen van het SOS-kinderdorp Suriname hebben de kinderen apart genomen en met hen gesproken. De kinderen vertelden, onafhankelijk van elkaar, dat zij sommige tantes van het Lotjeshuis met hun vriendjes bepaalde dingen hebben zien doen die seksueel van aard waren. De verhalen waren identiek en de kinderen konden de namen van deze tantes noemen. Bij SPCS was het eveneens opgevallen dat veel kinderen van het Lotjeshuis seksueelgetint gedrag vertoonden. Uit gesprekken met kinderen bleek dat de kinderen seksuele spelletjes met elkaar hebben gespeeld gedurende hun verblijf in het Lotjeshuis.

Verder heb ik gemerkt dat de meeste leidsters meer bezig zijn met het verzorgen van de kinderen dan met het begeleiden ervan. De meeste leidsters hadden moeite om een antwoord te geven op mijn vragen over wat een goede opvoeding is en als ik vroeg naar de problemen van de kinderen waren deze alleen fysiek aard. Ook de antwoorden op mijn vragen over hun taken en wat ze zoal hadden geleerd van de reeds gegeven cursussen waren materieel van aard. Zo noemden zij als problemen van de kinderen: ondervoeding, mager, mishandeling en dat ze naar de dokter moeten. Door de cursussen hadden ze geleerd hoe je flessen en bedden goed kunt schoonmaken. Echter, sommige leidsters hadden oog voor de psychische problemen en zij vertelden dat sommige gedragingen van de kinderen voortkwamen uit hetgeen zij hadden meegemaakt. Zo vertelden zij dat de kinderen elkaar sloegen, omdat zij dit thuis hadden gezien. Tevens vertelden zij dat ze door de cursus hadden geleerd dat je een kind niet moet slaan, maar juist rustig moet blijven, hem/haar apart nemen, een standje geven en uitleggen waarom het een standje krijgt.

Hoewel de meeste leidsters meer bezig zijn met het verzorgen van de kinderen, viel het mij op dat zij hiervoor ook een aantal keer een beroep moesten doen op de adjunct-directrice. Deze vertelde hen hoe ze moesten handelen toen er een griep epidemie heerste onder de kinderen. Tevens wilde de adjunct-directrice voordoen hoe je een baby moest stomen, omdat zij bang was dat de leidsters de baby per ongeluk zouden verbranden.

Gesprekken met kinderen over kleine problemen of veranderingen worden voornamelijk gevoerd door de adjunct-directrice en de maatschappelijk werkster. Indien de problemen van een kind zeer extreem, ernstig of complex van aard zijn, wordt er een externe deskundige, zoals een arts of een psycholoog, geraadpleegd of wordt het Medisch Opvoedkundig Bureau (MOB) ingeschakeld. Deze instelling observeert het kind een tijdje en naar aanleiding van

deze observaties tracht men een beeld te krijgen van wat het kind mankeert en doet hiervoor aanbevelingen. Door geldgebrek wordt er alleen in uitzonderlijke situaties een beroep gedaan op een psycholoog en dit bezoek is dan eenmalig. De psycholoog gaat dan niet met het kind zelf aan de slag, maar probeert een inschatting te maken van de problemen van het kind en geeft de maatschappelijk werkster aanbevelingen. Er is tevens een tekort aan leidsters die intensief met een kind aan de slag kunnen gaan. De gedachtegang van de maatschappelijk werkster is, dat het geen zin heeft om een hulpverleningstraject uit te zetten, indien dit maar ten dele uitgevoerd kan worden, hetzij door personeelsgebrek, hetzij door gebrek aan kennis. Dit zou alleen maar meer schade aan het kind kunnen toebrengen en om die reden wordt er dan ook geen psychosociale hulpverlening aan de kinderen van het Lotjeshuis verleend. Hetgeen de maatschappelijk werkster en de adjunct-directrice wel doen, is het personeel instrueren hoe om te gaan met bepaalde problematiek, zoals seksueel getint gedrag. Ze leggen aan de leidsters uit dat het zeer belangrijk is om hierin één lijn te trekken, zoals het rustig reageren, het niet af te keuren, het kind de ruimte geven om dingen te vertellen en uitleg te geven waarom een kind bijvoorbeeld niet samen in het bed van een ander kind kan slapen. De maatschappelijk werkster en de adjunct-directrice voeren tevens gesprekken met de kinderen die op korte termijn het Lotjeshuis zullen (moeten) verlaten. Ter voorbereiding op hun vertrek leggen ze aan deze kinderen uit dat ze een nieuwe moeder krijgen en nieuwe broertjes en zusjes. Hiernaast vertellen ze hoe lang dat nog duurt en dat hij/zij eerst nog naar bepaalde instanties moet, zoals de arts en het MOB. Deze bezoeken aan de arts en MOB vormen voor het kind indicaties hoe lang het nog duurt, aangezien het besef van tijd bij de meeste kinderen nog onvoldoende is ontwikkeld om te kunnen beseffen hoe lang bijvoorbeeld twee weken duren. Als het kind bij de arts is geweest, zegt de maatschappelijk werkster: “Zo nou ben je bij de dokter geweest en als je dan bij het MOB bent geweest duurt het nog een paar dagen en dan is het zover.”.

Deze bezoeken vervullen tevens nog een andere functie, namelijk een goed beeld krijgen van hoe het kind nu functioneert en in welke mate hij/zij nog last heeft van psychische en medische problemen. Dit wordt meegenomen in het dossier van het kind. De maatschappelijk werkster houdt namelijk een dossier bij van ieder kind, waarin onder andere de volgende zaken worden vermeld: de reden van de plaatsing, eventueel de medische en psychische problemen van het kind, hoe het kind zich gedroeg gedurende zijn/haar verblijf in het Lotjeshuis en het eventueel gebruik van medicijnen. Voordat het kind naar een andere verblijfplaats kan worden overgebracht, dienen ook bepaalde documenten in orde te worden gemaakt, zoals het geboortebewijs en de voogdijtoewijzing. Deze taak neemt de maatschappelijk werkster op zich. Ook is zij degene die de teamcoördinator inlicht over het vertrek van het kind. Deze licht dan de leidsters in en zorgt ervoor dat op de dag van het vertrek een aantal dingen zijn klaar gelegd, zoals (school)kleding, medicijnen, een tandenborstel, zeep en vitaminespillen.

Vooraf neemt de maatschappelijk werkster altijd een kijkje waar het kind geplaatst wordt. Op de dag van het vertrek van een kind gaat de maatschappelijk werkster met het kind mee.

De instellingen Jeugdzorg en BUFAZ dienen eigenlijk de taak van de nazorg van de plaatsing van het kind op zich te nemen. Echter, door gebrek aan mankracht kunnen zij deze taak niet uitvoeren. Hoewel het niet de taak van het Lotjeshuis is, kijkt zij wel naar de voortgang van de (recent) geplaatste kinderen. Soms doet zij dit via de huisartsen. Indien het kind zich niet kan aanpassen aan zijn/haar nieuwe gezin of dat het kind daar geheel niet op zijn/haar plaats is, kan men ertoe overgaan om het kind terug te nemen. De kinderen van het Lotjeshuis kunnen namelijk altijd terug naar het Lotjeshuis.

5.2.8 De huisvesting

Het Lotjeshuis is één huis bestaande uit een kantoor voor de directie, een kantoor voor de

maatschappelijk werker, een keuken, een “koffiekamer”, twee slaapvertrekken, een gemeenschappelijke ruimte waar de kinderen eten en televisie kijken, een babykamer en douches. Ook is er bij het Lotjeshuis het reeds genoemde winkeltje, de wasserette, een poortwachterhuisje en een speeltuintje aanwezig. Vanuit de directiekamer heb je wel zicht op de gemeenschappelijke ruimte, deels op de slaapvertrekken, maar niet op de babykamer.

5.2.9 De sfeer

De veranderingen, die de directie heeft doorgevoerd of nog wil invoeren, worden door het personeel verschillend ontvangen. Sommige leidsters reageerden enthousiast op de door de directie voorgestelde veranderingen, anderen juist niet. Dit kan komen door het feit dat sommige leidsters al jaren in het Lotjeshuis werken en opeens moeten er een flink aantal zaken veranderd worden. Bovendien worden deze veranderingen doorgevoerd door twee mensen die in Nederland hebben gewoond, hetgeen een extra prikkel vormt voor het verzet van sommige leidsters.

Voorheen kwamen sommige leidsters op hun werk wanneer het hen uitkwam. Daar de kinderen nu eenmaal afhankelijk zijn voor hun verzorging van de leidsters, wilde de directie dat de leidsters zich aan hun werktijden hielden. Ondanks een aantal waarschuwingen, bleven sommige leidsters te laat komen of verschenen helemaal niet op hun werk. De directie heeft toen hardere maatregelen genomen, namelijk het inhouden van hun loon. Deze maatregel heeft ertoe geleid dat men zich nu wel aan het werkrooster houdt.

Net voordat de huidige directeur met zijn functie begon bij het Lotjeshuis, wilde het personeel staken. Hij heeft de stakingen kunnen voorkomen door enerzijds dit te verbieden bij de vakbond en anderzijds aan te bieden om te praten over een eventuele loonsverhoging, wat uiteindelijk ook is gebeurd. Ook werd er soms voedsel en zaken als pleisters en jodium meegenomen door de leidsters voor eigen gebruik. Dit heeft er bijvoorbeeld toe geleid dat het medicijnkastje van het Lotjeshuis leeg is en niet meer aangevuld wordt.

Vroeger waren er ook veel problemen bij de leidsters onderling. De adjunct-directrice heeft de grootste problemen opgelost en nu bemiddelt ze alleen nog tussen de leidsters indien men zich tot haar wendt. Mochten de kinderen echter hinder ondervinden van de onderlinge ruzies tussen de leidsters, dan zal de adjunct-directrice wel ingrijpen.

Ook heeft de directie een aantal personeelsleden moeten ontslaan om uitlopende redenen, namelijk van het plegen van contractbreuk inzake de geheimhoudingsplicht tot het blijf geven van desinteresse in de kinderen. Hoewel de meeste leidsters zich nu wel aan de gemaakte afspraken houden, de interactie met de kinderen willen verbeteren en dat het personeel elkaar corrigeert, zijn mij nog wel een aantal zaken opgevallen. De leidsters vormen bijvoorbeeld subgroepjes en er wordt flink over elkaar geroddeld. Ook spreken sommige leidsters niet echt positief over de directie en er is onbegrip voor het feit dat men niet meer mag schreeuwen tegen en slaan van de kinderen. Zij geven aan dat zij hun kinderen wel zo hebben opgevoed en dat zij keurige jonge mensen zijn geworden. De kinderen van het Lotjeshuis luisteren ook niet als je ze “lief” vraagt om te stoppen met bepaald gedrag. Sterker nog, deze kinderen lachen je dan in het gezicht uit. Deze leidsters gaven ook toe dat zij niet weten hoe je deze kinderen dan wel kunt corrigeren.

Ook durven sommige leidsters geen verantwoordelijkheid te nemen voor hetgeen zij doen en verwijzen zij vaak naar hun meerdere of vragen de directie om bepaalde dingen te doen, zoals een afspraak maken met een organisatie voor een uitje van de kinderen van het Lotjeshuis. Een aantal keren ben ik aanwezig geweest bij de overdracht van de ochtend-en middagploeg en het is mij opgevallen dat de leidsters zich een beetje kinderachtig gedragen door te lachen en te fluisteren en dat de directeur of adjunct-directrice daarbij de rol vervult van schoolmeester of -juffrouw. Als een leidster dan een standje krijgt van de directie dan rolt zij met haar ogen en lachen de andere leidsters stiekem mee. De leidsters maakten op mij ook een

vermoeide en ongeïnteresseerde indruk. Het leek wel of de ochtendploeg zo snel mogelijk naar huis wilde gaan en dat de middagploeg wilde gaan beginnen met haar werk.

5.2.10 Plannen voor de toekomst

Naast de reeds genoemde cultuuromslag die de directie onder de leidsters te weeg wil brengen, wil zij tevens de zelfredzaamheid van de leidsters bevorderen. Dit doet zij door het personeel te stimuleren om zelf zaken te regelen en te complimenteren als deze actie goed verlopen is. Ook probeert zij het personeel te stimuleren door zelf met ideeën te laten komen als het gaat om activiteiten voor de kinderen.

Van een geheel andere orde is het maken van computerlijsten. Voorheen werden de kinderen van het Lotjeshuis niet geregistreerd, laat staan dat er documentatie van hen werd bijgehouden. Regelmatig komen er kinderen langs die vroeger in het Lotjeshuis hebben gezeten (soms komen ze helemaal vanuit Nederland) en nu meer willen weten over hun verleden en hoe zij waren gedurende hun verblijf in het Lotjeshuis. Helaas moet het Lotjeshuis hen het antwoord schuldig blijven. Dit wil zij nu veranderen door computerlijsten bij te houden en de documentatie inzake de kinderen goed te bewaren.

Er staat een grootschalige verbouwing op de planning. Men wil graag één gemeenschappelijke ruimte, waar de kinderen kunnen eten, maar waar men bijvoorbeeld ook cursussen kan geven. Hiernaast wil men drie aparte “vleugels” die bestemd zijn voor de slaapzalen voor de kinderen. Zo zal er een aparte vleugel zijn voor de baby’s, voor de peuters en voor de kleuters. Tevens wil men een aparte ruimte die de functie heeft van een dagopvang voor zowel de kinderen van de leidsters als de kinderen uit de buurt. Het poortwachterhuisje, het winkeltje “De Rode Plumeau” en de speeltuin blijven in tact.

5.3 SOS-kinderdorp Suriname

5.3.1 De geschiedenis

Het ontstaan van de opgezette en steeds toenemende projecten, die de naam SOS-kinderdorpen dragen, is te danken aan Hermann Gmeiner, Oostenrijker van geboorte en afkomstig uit de provincie Vorarlberg. Op zeer jeugdige leeftijd verloor hij zijn moeder. Na de Tweede Wereld Oorlog begon hij in Innsbruck met zijn medische studie en daarnaast raakte hij al snel betrokken bij het jongerenwerk. Zijn confrontatie met talloze wezen en vele dakloze kinderen als gevolg van de oorlog deed hem doen besluiten om deze kinderen te helpen. Hij was ervan overtuigd dat hulp uitsluitend effectief zou zijn als de kinderen in gezinsverband zouden kunnen opgroeien. Op grond van deze overtuiging nam hij samen met zijn zus deze kinderen in Imst onder zijn hoede en hiermee was in 1949 het eerste SOS-kinderdorp geboren.

Inmiddels is deze organisatie uitgegroeid tot één van de wereldgrootste particuliere kinderporganiseraties. Reeds 132 landen hebben zich aangesloten bij deze internationale organisatie en zo ook het land Suriname. In 1972 is de Stichting SOS-kinderdorp Suriname opgericht en heeft de toenmalige president van Suriname de stichting in 1974 officieel geopend. Het dorp telde toen vijf huizen met elk een moeder voor de kinderen. Door de tijd heen is het aantal huizen uitgebreid tot tien en in 1996 is er een peuter/kleuterschool opgericht. In 2001 is er een jeugdhuis voor jongens vanaf 14 jaar bijgekomen en dit jaar zal er nog een jeugdhuis voor jongens worden geopend. In totaal zijn er nu 72 kinderen woonachtig in het SOS-kinderdorp te Suriname.

5.3.2 De internationale SOS-filosofie

De basisfilosofie van SOS-kinderdorpen is dat kinderen zich optimaal kunnen ontwikkelen

indien zij opgroeien in een situatie die zoveel mogelijk de gezinssituatie benadert met een moeder, broertjes en zusjes in een huis in een kinderdorp. Geborgenheid en liefde van/in een gezin zijn onmiskenbare factoren voor een gezonde ontwikkeling. De kinderen worden door moeders uit het eigen land opgevoed in hun eigen cultuur. Het doel van een SOS-kinderdorp luidt dan ook als volgt: “Wij vormen gezinnen voor kinderen in nood en wij helpen ze om vorm te geven aan hun eigen toekomst. Wij bieden kinderen de mogelijkheid duurzame relaties binnen een gezin op te bouwen, wij stellen ze in staat te leven volgens hun eigen cultuur en godsdienst en wij helpen ze hun persoonlijke mogelijkheden, interesses en talenten te ontdekken en te ontwikkelen. We zorgen ervoor dat de kinderen het onderwijs en de vaardigheidstraining krijgen welke zij nodig hebben om waardige leden van de gemeenschap te worden die hun bijdrage leveren aan deze samenleving”.

De op het gezin gebaseerde lange-termijn-zorg van het SOS-kinderdorpen is gestoeld op vier beginselen:

- De moeder: Elk kind heeft een zorgzame ouder;
De SOS-moeder vormt een nauwe band met elk kind dat aan haar is toevertrouwd en biedt het de zekerheid, liefde en stabiliteit waaraan elk kind behoefte heeft. Als beroeps op het gebied van kinderverzorging, woont zij samen met haar kinderen, begeleidt ze hun ontwikkeling en bestuurt ze zelfstandig haar huishouden. Ze erkent en respecteert de familieachtergrond, culturele wortels en godsdienst van elk kind.
- Broers en Zusters: Familiebanden groeien op natuurlijke wijze;
Meisjes en jongens van verschillende leeftijden wonen samen als broers en zusters, waarbij natuurlijke dan wel biologische broers en zusters altijd opgroeien in hetzelfde SOS-gezin. Deze kinderen en hun SOS-moeder vormen emotionele banden die een leven lang stand houden.
- Het huis: Elk gezin schept zijn eigen thuis;
Het huis is het thuis van het gezin, met het eigen unieke gevoel, het eigen ritme en de eigen routine. Onder het dak van dit huis ervaren de kinderen een echt gevoel van zekerheid en erbij te horen. Kinderen groeien samen op en leren samen, delen alle verantwoordelijkheid alsmede de vreugde en het verdriet van het leven van alle dag.
- Het dorp: Het SOS-gezin maakt deel uit van de gemeenschap;
SOS-gezinnen wonen samen in een dorp waar de kinderen door het aanmoedigende milieu in het dorp een gelukkige jeugd hebben. De gezinnen delen elkaars ervaringen en bieden elkaar een helpende hand. Zij zijn opgenomen in de lokale gemeenschap en leveren hun bijdrage als waardige leden. Door zijn of haar familie, dorp en gemeenschap leert elk kind om actief te participeren in de samenleving.

Hiernaast gaat men uit van de Verenigde Naties Conventie inzake de Rechten voor het Kind. Het Verdrag behelst vier algemene beginselen, waarvan de eerste twee van toepassing zijn op alle mensen en de laatste twee van bijzonder belang voor de kinderen. Deze beginselen luiden als volgt:

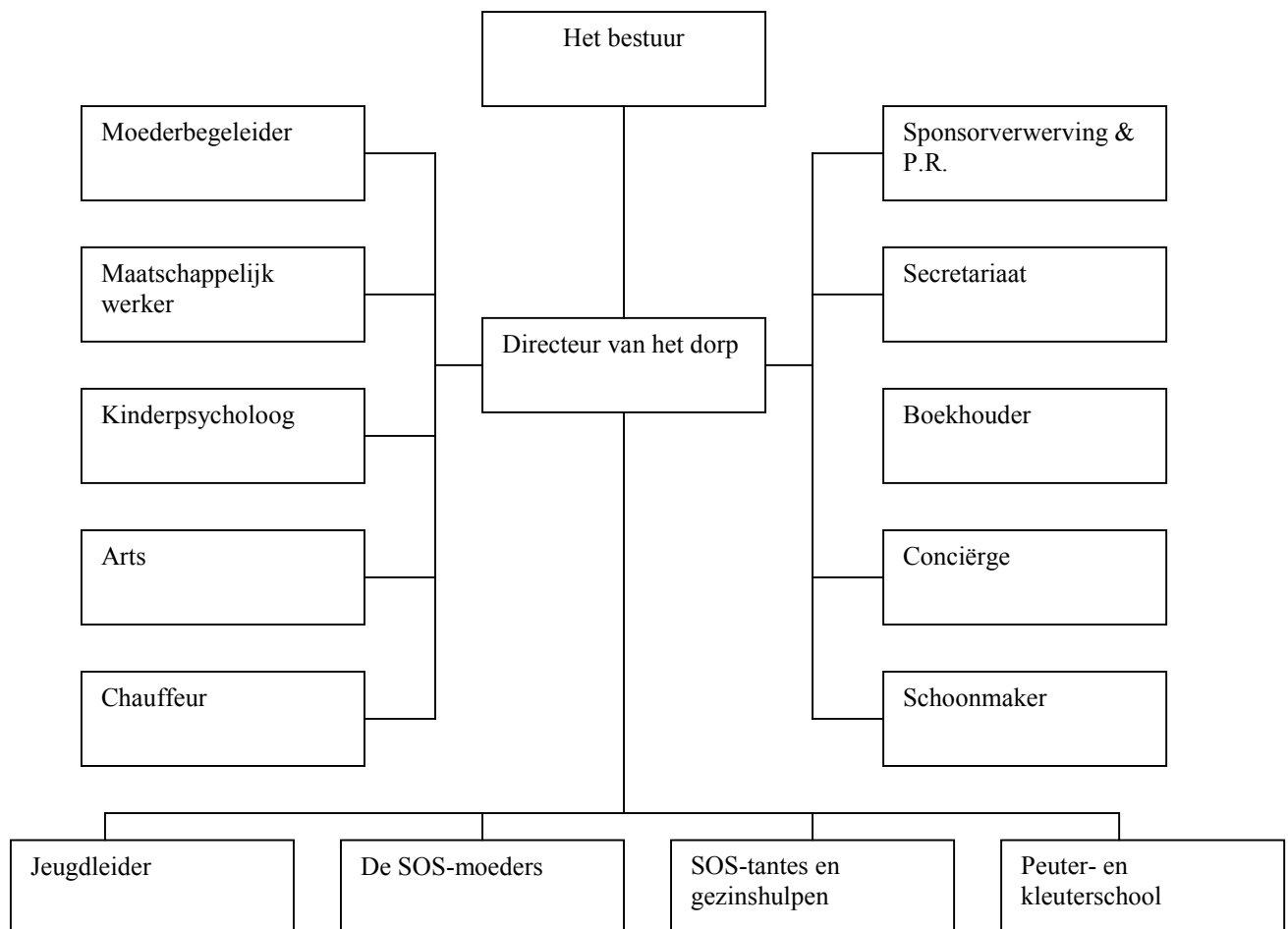
- Kinderen mogen niet gediscrimineerd worden ongeacht het ras, de huidskleur, het geslacht, de taal, de godsdienstige, politieke of andere meningen, de nationale, etnische of maatschappelijke origine, het eigendom, de handicap, de geboorte of andere status van het kind, zijn of haar ouders of wettige voogd.
- Kinderen hebben een recht op overleving en ontwikkeling in alle aspecten van hun leven, inclusief de fysieke, emotionele, psychosociale, cognitieve, sociale en culturele aspecten.
- Het belang van het kind moet een primaire overweging zijn bij alle besluiten of handelingen die van invloed zijn op het kind of op kinderen als groep. Dit geldt zowel wanneer besluiten worden genomen door overheids-, administratieve of rechtelijke autoriteiten, als door de families zelf.

- Kinderen moeten actief kunnen participeren in alle aangelegenheden die van invloed zijn op hun leven en vrij zijn uitdrukking te geven aan hun opinies. Zij maken er aanspraak op dat hun standpunten gehoord worden en serieus worden genomen.

Dit maakt dat de kinderen, die (half)wees of sociaalwees zijn, ongeacht de nationaliteit, godsdienst of etnische achtergrond door SOS-kinderdorpen worden opgevangen. Met “sociaalwees” worden de kinderen bedoeld van wie de ouders nog wel leven, maar niet in staat zijn om hen te verzorgen doordat zij bijvoorbeeld drugsverslaafd of psychiatrisch patiënt zijn of in de gevangenis zitten.

5.3.3 Organigram

Een organigram leent zich uitstekend voor inzage van de structuur van een organisatie en zo ook voor het SOS-kinderdorp Suriname. Dit maakt dat ik voor deze vorm kies om de organisatiestructuur van deze instelling weer te geven.



5.3.4 Functieomschrijvingen

Aangezien alleen de directeur van het dorp, de SOS-moeders, de SOS-tantes en gezinshulpen, de jeugdleider, de maatschappelijk werker, de moederbegeleider en de kinderpsycholoog op een zeer directe wijze zorg dragen voor het welbevinden van de kinderen van het SOS-kinderdorp Suriname, wil ik mij beperken tot deze functies. Uiteraard heeft een arts of een chauffeur ook contact met deze kinderen, maar deze beroepen spreken, mijns inziens,

voor zich en lijkt mij een functieomschrijving hiervan overbodig in het kader van mijn onderzoek. Dit geldt tevens voor de peuter-en kleuterleidsters op de Hermann Gmeinder Kindergarten. Bovendien is deze peuter-en kleuterschool niet alleen bedoeld voor de kinderen van het Kinderdorp, maar ook voor kinderen uit de buurt. Hier kom ik later op terug. De directeur van het dorp, ook wel de dorpsvader genoemd, is verantwoordelijk voor de algehele ontwikkeling van de kinderen in de SOS-gezinnen en geeft directe ondersteuning aan elke SOS-moeder. Hij is tevens aansprakelijk voor het effectieve management van het dorp, waaronder de financiën en de menselijke hulpmiddelen. Om zijn taken goed ten uitvoer te kunnen brengen, is hij zelf ook woonachtig in het SOS-kinderdorp Suriname en eet hij vaak ook mee met de verschillende gezinnen in het dorp. Zijn hoofdverantwoordelijkheden luiden als volgt:

- Leiding geven aan de globale ontwikkeling van het dorp en zijn SOS-gezinnen;
- Begeleiden en ondersteunen van de SOS-moeders;
- Garanderen dat ondersteunende diensten worden verschaft aan de SOS-gezinnen;
- Organiseren van vergaderingen met alle SOS-moeders, ten minste eens per maand;
- Participeren in en bevorderen van activiteiten voor kinderen in het dorp en de gemeenschap;
- Leiding geven aan de administratie van het dorp;
- Ondersteunen van SOS-gezinnen om deel uit te maken van de gemeenschap;
- Garanderen van een sterke band tussen elk SOS-gezin en de jeugthuizen;
- Garanderen dat dorpsactiviteiten behoorlijk georganiseerd, uitgevoerd, gesuperviseerd en geëvalueerd worden;
- Bijdrage aan de ontwikkeling van de nationale associatie.

De SOS-moeder is het hoofd van het SOS-gezin en is verantwoordelijk voor de verzorging en ontwikkeling van elk kind dat aan haar is toevertrouwd. Zij brengt verslag uit aan de directeur van het dorp. Hij ondersteunt haar en zij werken samen in een sfeer van openheid en vertrouwen. SOS-moeders werken samen, waarbij zij elkaar ondersteunen en helpen. Haar hoofdverantwoordelijkheden bestaan uit:

- Creëren van een warm en liefdevol thuis voor haar kinderen;
- Besturen van haar SOS-gezin en huishouden;
- Garanderen van het welzijn van het kind door ouderschap en planning van de ontwikkeling van het kind;
- Bevorderen van haar eigen fysieke en geestelijke welzijn;
- Verrichten van noodzakelijk huishoudelijk werk;
- Begeleiden van de kinderen bij het aanvaarden van de verantwoordelijkheid voor hun eigen leven;
- In wisselwerking staan met en bijdragen aan de gemeenschap.

De jeugdleider is verantwoordelijk voor het ondersteunen van de ontwikkeling van de jongeren en hen te begeleiden naar hun onafhankelijkheid. Hij of zij brengt verslag uit aan de directeur van het dorp. De jeugdleider woont eveneens in het jeugdhuis en vergewist zich ervan dat de jongeren te allen tijde behoorlijke begeleiding en hulp ontvangen.

Zijn hoofdverantwoordelijkheden laten zich als volgt omschrijven:

- Begeleiden van de ontwikkeling van jongeren op het vlak van hun persoon, het onderwijs en hun carrière;
- Leiding geven aan de planning van de ontwikkeling van de jongeren die in de jeugthuizen wonen;
- Garanderen dat er voortdurend contact en samenwerking is met SOS-moeders wier kinderen in jeugthuizen wonen;

- Ondersteunen van SOS-moeders door het aanbieden van programma's voor jongeren in hun gezinshuizen;
- Coördineren van gemeenschapsdiensten en recreatieactiviteiten;
- Het geven van trainingen aan de jongeren en het ontwikkelen van nieuwe methodieken.

De rol van ondersteunende medewerkers is de SOS-gezinnen versterken. Zij ondersteunen de SOS-moeders door ze te helpen wanneer nodig en hen ontwikkelingsmogelijkheden voor hun kinderen te bieden.

De SOS-tantes en SOS-gezinshulpen verschaffen vele soorten van algemene ondersteuning aan SOS-moeders. SOS-tantes wonen in het dorp, terwijl gezinshulpen buiten het dorp wonen. Hun hoofdverantwoordelijkheden zijn:

- Aflossen van de SOS-moeders, in het bijzonder wanneer zij met vakantie zijn;
- Bijstaan van de SOS-moeders in drukke werkperiodes waarbij zij helpen met kinderonwikkeling en huishoudelijk werk.

Medewerkers Kinderontwikkeling zijn verantwoordelijk voor het verschaffen van mogelijkheden en programma's welke iedere SOS-moeder ondersteunen bij het bevorderen van de ontwikkeling van haar kinderen. De Medewerkers Kinderontwikkeling zijn de kinderpsycholoog, de maatschappelijk werker en de moederbegeleider. Zij wonen allemaal buiten het dorp. Hun hoofdverantwoordelijkheden luiden als volgt:

- Samenwerken met SOS-moeders bij de planning van de kinderonwikkeling en het stellen van prioriteiten ten aanzien van de uitvoering van gemaakte plannen;
- Garanderen dat SOS-gezinnen ondersteuning krijgen, zoals programma's gericht op aanvullend onderwijs of bijzondere behoeften en educatieve programma's;
- Ondersteunen van het proces en de huidige situatie van het kind, het vervullen van juridische formaliteiten en het werken met de biologische familie van het kind.

* Momenteel is er geen maatschappelijk werker werkzaam bij SOS-kinderdorp Suriname. De taken worden nu overgenomen door de moederbegeleider. Dit betekent dat de moederbegeleider zich niet meer alleen bezig kan houden met de moeders die problemen ondervinden met hun kinderen of nieuwe moeders inwerken, maar ook met de kinderen zelf, zoals intake-gesprekken en de voortgang van de kinderen in de gaten houden. Wel kan zij op deze manier de gang van zaken in ieder gezin goed in de gaten houden, hetgeen wel tot haar takenpakket behoort. Tevens neemt zij deel aan de moedervergaderingen.

5.3.5 Opleiding personeel

Volgens de directeur van het dorp dienen de moeders tenminste een MAVO- of een MULO-diploma in hun bezit te hebben. Uit mijn interviews met de moeders is gebleken dat een deel van de moeders hier inderdaad over beschikken, maar een aantal ook niet. Zij hebben bijvoorbeeld alleen de LBGO gevolgd. Sommigen hebben wel werkervaring op dit vlak, zoals als leidster of manager gewerkt te hebben bij Stichting Tamara of Stichting voor het Kind, maar anderen zijn voorheen bijvoorbeeld als buschauffeur werkzaam geweest of hebben een kippenkwekerij gehouden.

De moeders krijgen dan ook, nadat ze minimaal zes maanden hebben meegelopen en één maand bedenktijd hebben gehad, een aantal cursussen aangeboden. Eén daarvan is de zogeheten SOS-moeders en tantes basistraining waar zaken als voeding, gezondheid, eerste hulp, hygiëne en veiligheid behandeld worden. Hiernaast worden cursussen over communicatie, kinderpsychologie, religie, hoe te handelen bij brand en de gevolgen van seksueel misbruik gegeven. Echter, uit interviews heb ik begrepen dat niet iedere moeder en tante deze cursussen al hebben gevolgd. De moederbegeleider meldt deze mensen aan voor een cursus en deze wordt door een externe deskundige, zoals een psycholoog, arts of de

brandweer gegeven.

De moeders geven aan deze cursussen dan wel trainingen op prijs te stellen, maar sommige moeders vinden het wel lastig om deze theorie in praktijk te brengen als het gaat om zaken zoals seksueel misbruik. “Kinderen reageren toch weer anders dan je in gesprekken hebt geoefend en je ziet geen effect”.

Naast de vereiste diploma's dienen de moeders nog aan een aantal andere criteria te voldoen. Zij mogen namelijk niet ouder dan 30 jaar zijn, niet gehuwd zijn, geen relatie hebben bij binnenkomst (als ze later een relatie krijgt, is dit wel toegestaan, maar haar vriend mag niet bij haar op bezoek komen) en niet hoeven zorgen voor bijvoorbeeld een zieke moeder (zij moeten dus 24 uur per dag beschikbaar zijn).

De jeugdleider van het Jeugdhuis heeft 30 jaar in Nederland gewoond en heeft daar verschillende opleidingen gevolgd en voltooid. Zo heeft hij zowel op MBO als op HBO-niveau een diploma behaald voor het maatschappelijk werk en een doctoraal voor Andragogie op de universiteit gehaald. Hiernaast heeft hij nog twee jaar sociologie gestudeerd en 1 jaar rechten gedaan. Na zijn studieloopbaan heeft hij 20 jaar met drugsverslaafden gewerkt en is hij tevens werkzaam geweest als algemeen maatschappelijk werker en gezinsrelatietherapeut en bij de reclassering, jeugdhulpverlening. Tevens heeft hij verschillende methodieken ontwikkeld.

5.3.6 Problemen van de kinderen

SOS-Kinderdorp Suriname is bedoeld voor kinderen van 0 tot 18 jaar, die (half)wees of sociaalwees zijn. Dit is een zeer algemene doelgroep, hetgeen een grote verscheidenheid aan problemen van de kinderen betekent. Met name de sociale wezen hebben vaak een onplezierige jeugd gekend met mishandeling, verwaarlozing of seksueel misbruik. Als gevolg van hun jeugd ondervinden ze verschillende problemen, zoals:

- Traumatisering;
- Concentratiestoornissen;
- Schoolproblemen;
- Slapeloosheid;
- Nachtmerries;
- Spanningshoofdpijnen;
- Huilbuien;
- Hechtingsproblematiek;
- Heimwee.

Tevens vertonen sommige kinderen het volgende gedrag:

- Agressiviteit;
- Obsessief seksueel gedrag;
- Stelen;
- Ongehoorzaamheid;
- Pesten.

5.3.7 De begeleiding

Indien er een kind wordt aangemeld door de familie, bezoekt de maatschappelijk werker van het SOS-kinderdorp Suriname het kind en kijkt of hij of zij in aanmerking komt voor een plaatsing. De criteria voor een plaatsing van een kind luiden als volgt:

- Het kind dient een wees, een halfwees of een sociaalwees te zijn;
- Het kind dient tussen de 0 en 9 jaar oud te zijn, tenzij de broer of zus 11 jaar is en deze ook geplaatst moet worden. Immers: SOS-kinderdorp Suriname vindt het zeer belangrijk dat broers en zussen niet van elkaar gescheiden worden;

- De familie moet bereid zijn om de voogdij over te dragen aan de Meester Huberstichting of aan SOS-kinderdorp Suriname zelf;
- Het kind moet vooraf een medische en psychische test ondergaan hebben.

Soms kiest SOS-kinderdorp Suriname er ook voor om de familie te verwijzen naar BUFAZ. Deze adviseert of bepaalt dan of het desbetreffende kind geschikt is voor plaatsing in SOS-kinderdorp Suriname.

Indien andere tehuizen kind(eren) in SOS-kinderdorp Suriname willen plaatsen, geschiedt dat dikwijls via de VPSI ofwel Vereniging van Particuliere Sociale Instellingen in Suriname.

Deze vereniging is een samenwerkingsverband tussen alle sociale instellingen. Tijdens een vergadering maakt een kindertehuis kenbaar een kind of meerdere kinderen te willen overplaatsen en geven soms hierbij hun voorkeur aan. Op dat moment kan SOS-kinderdorp Suriname besluiten op hun verzoek in te gaan, mits er eerst een screening plaatsvindt. Tevens kunnen Bureau Jeugdzorg en BUFAZ een rol spelen in de aanmelding van een kind door een ander kindertehuis. Hierna heeft de maatschappelijk werker van SOS-kinderdorp Suriname rechtstreeks contact met het kindertehuis.

Voldoet het kind aan de criteria dan maakt de maatschappelijk werkster een verslag van het kind en op basis hiervan bespreken de dorpsdirecteur, de maatschappelijk werkster en de kinderpsycholoog in welk gezin het kind het meest tot zijn recht kan komen. Hiernaast dient de voogdij geregeld te worden. De procedure van de aanmelding t/m de binnenkomst duurt minstens een maand. Het kind dient tevens aangemeld te worden bij het hoofdkantoor van SOS-Kinderdorpen, dat gevestigd is in Oostenrijk. Ook als het kind uiteindelijk weer teruggaat naar zijn/haar familie.

De maatschappelijk werker en de moederbegeleider bereiden de toekomstige moeder van het kind voor op diens komst en deze bereidt op haar beurt de andere kinderen voor op zijn/haar komst. De nieuwe broers en zusters maken dan tekeningen en hangen slingers en ballonnen op ter verwelcoming van het kind. Op deze manier tracht men het kind warm te onthalen, waardoor het kind zich al snel thuis zal gaan voelen in zijn/haar nieuwe gezin. Tot nu toe hebben de kinderen altijd hun nieuwe broers en zusters geaccepteerd, hoewel zij soms na een paar weken jaloers kunnen worden op de aandacht die de moeder aan het nieuwe kind geeft. Het kind krijgt vaak nieuwe kleding, schoeisel en toiletartikelen van de moeder en de maatschappelijk werkster gaat snel op zoek naar een nieuwe school voor hem/haar.

Na twee maanden het kind te hebben geobserveerd door de schoolresultaten in de gaten te houden en het karakter van het kind te leren kennen, worden er indien nodig maatregelen getroffen, zoals het geven van bijlessen of de kinderpsycholoog in te schakelen.

De doelstelling van SOS-kinderdorp Suriname is om de kinderen op te laten groeien in gezinnen. De gezinnen met elk 8 à 9 kinderen en de SOS-moeder verblijven ieder in één huis en functioneert als een regulier gezin. Dit houdt in dat de moeder huishoudelijke taken doet, de kinderen begeleidt met hun schoolwerk, met de kinderen over problemen praat en hen stimuleert om gezamenlijk dingen te doen. De kinderen helpen elkaar ook dikwijls met het maken van hun huiswerk en hun huishoudelijke taken. “De interactie tussen de kinderen is ook afhankelijk van de opvoeding van de moeder. De kinderen moeten leren elkaar te respecteren en te waarderen en dit bereik je onder andere door hen dingen gezamenlijk te laten ondernemen, zoals sporten, en door te zeggen dat ze gewoon broers en zusters zijn omdat ze eenmaal uit dezelfde pot eten”, aldus een SOS-moeder.

De opvoedingsfilosofie van de SOS-moeders laten zich in de volgende kreten omschrijven: “Eerlijkheid en openheid zijn zeer belangrijk”, “De moeder vervult een voorbeeldfunctie”, “Manieren bijbrengen, respect voor volwassenen tonen en gehoorzamen” en “Jong geleerd is oud gedaan”. Als kinderen de regels overtreden, worden zij gestraft. De strafmaatregelen zijn onder andere: het ontzeggen van leuke dingen doen, gestolen goederen meteen terug laten brengen, uitleg geven over het foute gedrag en de daaruit vloeiende consequenties, zoals het

afstoten van mensen. Indien de moeders toch hun kinderen slaan, zullen zij worden ontslagen door de directeur van het dorp.

Het dagprogramma ziet er als volgt uit:

06.00 uur	Opstaan, baden (=douchen), aankleden, eten, brood klaar maken voor school en de SOS-kinderdorp Suriname-vlag en de Surinaamse vlag hijsen.
07.15 uur	Vertrek naar school (indien kinderen naar hun school kunnen lopen, vertrekken zij om 07.30 uur en de kleuters hoeven pas om 08.00 uur op school te verschijnen.)
12.00 uur	De kleuters moeten worden opgehaald
13.30 uur	Gezamenlijk eten, afwassen en andere huishoudelijke taken
14.00 uur	Verplichte rust (geen buitenhuisactiviteiten)
16.00 uur	Verplichte deelname aan sportactiviteiten
19.00 uur	Gezamenlijk eten, afwassen, andere huishoudelijke taken
19.30 uur	Spelen, televisie kijken, lezen, huiswerk maken
20.00 uur	De kleintjes gaan naar bed
21.00 uur	De grotere kinderen gaan naar bed

De kinderen mogen tot 19.00 uur bezoek ontvangen en de moeder tot 23.00 uur. In de weekenden gaan sommige kinderen terug naar hun biologische ouder(s) en het is de bedoeling dat het SOS-gezin één keer in de maand een gezamenlijk uitstapje maken. In de zomervakantie maakt het gezin allerlei uitstapjes en gaan soms voor een paar weken op vakantie bij familie of vrienden van de moeder.

Indien het kind buiten het dorp met iemand wil afspreken, dan moet hij/zij toestemming vragen aan de dorpsdirecteur. De moeder is een constante factor in het gezin, daar zij slechts vier dagen per maand vrij is en dan ook weg mag uit het dorp. De overige dagen mag zij het dorp alleen verlaten om bijvoorbeeld boodschappen te doen en dan het liefste in de tijd dat de kinderen op school zitten.

Sinds een aantal jaar vormt het SOS-Jongens Jeugdhuis de tweede belangrijke ontwikkelingsfase in het leven van een SOS-kind. Hier worden de jongeren tussen de 14 en 16 jaar van het Dorp, onder begeleiding van een inwonende jeugdleider, voorbereid op diens zelfstandig functioneren in de maatschappij, zoals scholing, beroepskeuze en vorming, alsook hun plaatsing op de arbeidsmarkt. Wel dienen de jongeren hun lagere school met goed gevolg te hebben afgesloten en een vervolgopleiding, zoals de LTS, MTS, MULO, Atheneum of universitaire opleiding te volgen.

Voordat de jongere geplaatst kan worden in het jeugdhuis, gaan hier nog wel een aantal gesprekken aan vooraf. De jeugdleider voert met de SOS-moeder gesprekken voor wat betreft achtergronden en gedragsontwikkelingen en –beperkingen bij de jongere. Er moet namelijk duidelijkheid zijn tot welke categorie de jongere behoort t.a.v. de opleidingsachtergrond, zwaarte van de problemen, de frequentie in de wisseling van instellingen of pleeggezinnen en gedragseigenschappen welke van invloed zijn geweest op het gedrag van de jongere en welke mogelijk een belemmering zouden kunnen vormen in de voortgang en ontwikkeling van het programma. Deze fase zou men kunnen typeren als de aanloophase. In de oriëntatiefase krijgt de jongere voorkennis van de doelstelling, werkwijze en streefdoelen binnen het Jeugdhuis.

Tevens neemt hij kennis van de regels, voorwaarden en het beloningsstrafstelsel welke gelden binnen het Jeugdhuis. Tijdens de screeningsfase wordt de jongere uitgenodigd om zijn verwachtingen uit te spreken en tijdens dit gesprek wordt door de jeugdleider achterhaald hoe groot de bereidheid tot deelname is en of de jongere zich in het aangeboden programma en de werkwijze ervan kan vinden.

Indien een jongere geplaatst kan worden in het Jeugdhuis, volgt er een plan van actie. Zo wordt er met de jongere gekeken naar voorgaande perioden en de hierbij behorende

resultaten. Op basis hiervan wordt er gekeken naar welke aanpak en methodiek hierop van toepassing zijn. Er worden doelen geformuleerd, een prioriteitenlijst gemaakt en een tijdsmeter samengesteld. Gedurende de periode dat de jongere in het Jeugdhuis verblijft, wordt er steeds gekeken naar de motivatie van de jongere, de reeds behaalde doelen, de ontwikkelingen die de jongeren doormaakt en zo nodig wordt het hulpverleningsplan aangepast.

De aanpak is mede gestoeld op een aantal methodische werkwijzen, namelijk:

- De SOVA-training (Sociale Vaardigheidstraining);
De jongeren leren door deze training omgaan met een aantal primaire aspecten, zoals de normen en waarden die zij in de latere toekomst voor de vermaatschappelijking voor hun eigen gedrag als noodzakelijke vereiste zullen toepassen. Ook leren zij omgaan met tijd, hygiëne, geld, boodschappen doen, eigen eten klaarmaken, wassen van de eigen kleding, strijken, schoonmaken en onderhouden.
- De S.A.K.A. analytische methode;
De S staat voor situatieschets van het probleem. Dit verwijst naar de achtergronden van: de eigen jeugd, school, gezin, vrienden en relaties of problemen die in verband staan met: drank, drugs, justitie, criminaliteit en contacten waar negatieve invloeden van uitgaan.
De A staat voor analyse van het probleem. Hierbij dient men prioriteiten vast te stellen om de volgorde van de behandeling te kunnen bepalen.
De K staat voor confrontatie. De jongere wordt geconfronteerd met zijn problemen en gedragsaspecten, waardoor acceptatie en bewustwording van zijn situatie wordt gestimuleerd.
De A staat voor het aanbieden van alternatieven van nieuwe inzichten en ideeën.
Hieronder valt: het leren samenwerken, het leren omgaan met elkaar, het leren toepassen van regels, het leren luisteren, waardering te krijgen voor de ander, respect tonen en de ander in zijn/haar waarde laten.
- De Pavlov-theorieën;
Deze processen gaan uit van de conditionering van het gedrag waarbij de aandacht is gericht op de herwaardering van het gedrag c.q. de waarden en normen. Dit is de theorie waar belonen en bestraffen hand in hand samen gaan met de verbetering en ontwikkeling van het gedrag bij jongeren.
- De trainingen middels sporten;
Door de jongeren veel te laten sporten, soms urenlang, kunnen zij hun energie kwijt, leren samen te werken en groeit hun discipline.

De jeugdleider acht bij het werken met jongeren als zeer belangrijk om doelen te formuleren en doelgerichte rollen en taken te hebben. Jongeren moeten weten waar ze mee bezig zijn en waar zij aan toe zijn. Dit laatste kan men bewerkstelligen door in eerste instantie een strak dagprogramma en strenge regels in te voeren. Op die manier voorkom je ook losbandigheid. Naarmate de jongeren zich ontwikkelen, maken zij zich deze regels eigen en kun je hen als jeugdleider meer loslaten. Bij het maken van programma's tracht de jeugdleider dicht bij de beleavingswereld van de jongeren te blijven en laat hen bewust kiezen uit de verschillende programma's na hen uitvoerig ingelicht te hebben over het doel, de methodiek en de duur van het programma.

Het (algemene) dagprogramma luidt als volgt:

05.15 uur	Uit bed, tanden poetsen, wassen en aankleden
05.45 uur	Tafeldekken, eten, schoolbrood klaarmaken
06.00 uur	Tafel afruimen en afwassen
06.15 uur	Vertrek naar school
07.00 uur	Scholingsprogramma

14.10 uur	Tafel dekken, eten
14.30 uur	Tafel afruimen en afwassen
14.45 uur	Verplichte rust (tot de mogelijkheden behoren ook: lezen, huiswerk maken en studeren)
15.45 uur	Huis en eigen kamer schoonmaken
16.15 uur	Eigen invulling (spelletjes, studie etc) of er wordt een kringgesprek gehouden
17.00 uur	Sportactiviteiten (zowel binnen als buiten)
18.00 uur	Baden en slaaptenuue aantrekken
18.30 uur	Tafeldekken en eten
18.45 uur	Tafel afruimen en afwassen
19.00 uur	Verplicht studie-uur
20.00 uur	Ontspanning of voortzetting studie
21.30 uur	Bedrust

De huisregels worden als volgt omschreven:

- Alle klachten (welke dan ook) worden gemeld bij de jeugdleider;
- Onacceptabel gedrag zoals, agressie, boosheid, eigen rechter spelen, vechten en krachttermen gebruiken, zal niet worden geaccepteerd;
- Meldingsplicht van alle activiteiten die buitenshuis plaatsvinden;
- Ten strengste verboden krachttermen zowel binnen als buiten het terrein te gebruiken;
- Het is verplicht gemaakte afspraken wat betreft school, werk en sport in club of verenigingsverband te melden en na te komen;
- Het is verplicht 's morgens een boterham te nuttigen of mee te nemen;
- De kamer is netjes, schoon en opgeruimd;
- De kledingkast is ordelijk (kledingsstukken zijn opgevouwen en opgehangen);
- De schoenen dienen dagelijks gepoetst te worden;
- De slaapkamer elke dag vegen en eenmaal per week dweilen;
- Het beddengoed minstens eenmaal per week verschonen;
- Elektrische apparaten, waaronder kamerlichten, radio, televisie en strijkijzer, niet onnodig laten branden of aan laten staan;
- Vooraf en na het eten de afsprakenlijst volgen, wie schoonmaakdienst of corvee heeft;
- Verplicht naar en uit bed volgens de afgesproken tijden;
- Ouderen en volwassenen worden met u aangesproken;
- Altijd ondersteunend en behulpzaam zijn naar elkaar toe en indien nodig

De gedragingen waarop een sanctie volgt:

- Je niet houden aan de afspraken;
- Doen alsof de regels niet voor jou gelden;
- Niet willen luisteren, stoer doen of onfatsoenlijk gedrag;
- Vechten, schelden en je taken niet willen uitvoeren;
- De kantjes ervan af lopen;
- Voortdurende pesterijen of plagerijen, waar de ander geen zin in heeft;
- Ongestreken kleding en niet gepoetst schoeisel;
- Slordige kamer, vuil beddengoed, onopgemaakte bedden, etc.

De sancties kunnen variëren van het verbod op televisie kijken, geen buitenactiviteiten mogen doen, het moeten lezen van een boek of een opstel maken, geen deelname aan sportactiviteiten of niet mee mogen naar een pretevenement. Bij herhaling van en toepassing van strafmaatregelen kan de deelnemer geplaatst worden in de categorie van onhandelbaar oftewel niet vatbaar voor verandering. Dit betekent dat de jongere op zoek moet gaan naar

passende woonruimte, hij geconfronteerd wordt met zijn eigen gedrag en hij buiten de groep wordt gehouden.

Indien de jongere psychische (en dan op de rand van psychotische of psychiatrische), traumatische of fobische klachten heeft en zodra deze zouden leiden tot belemmeringen in de ontwikkeling van de groep als geheel, wordt de jongere verwezen naar een andere instelling of een ander project. Alternatieven die tot de mogelijkheden behoren, zijn: zusterorganisaties, jeugd- en opvanghuizen of coöperatieve landbouwprojecten.

Als de jongere de leeftijd van 18 jaar bereikt heeft, zal hij het Jeugdhuis eveneens dienen te verlaten. Hij heeft nog wel recht op subsidie en als hij nog naar school gaat, krijgt hij dit tot zijn 26^{ste}. SOS-kinderdorp Suriname wil nog wel een nazorgplan opstellen, opdat de jongere geleidelijk zelfstandig kan gaan wonen. Tot nu toe is dit nog niet nodig geweest, aangezien alle jongeren nog in het Jeugdhuis wonen.

Er is geen SOS-Meisjes Jeugdhuis, daar de meisjes liever niet buiten het dorp willen gaan wonen. Zij voelen zich te vertrouwd en veilig in het dorp en kiezen er daarom voor bij hun SOS-moeder te blijven wonen en haar te helpen met de overige kinderen. Dit is mogelijk tot hun 21^{ste} levensjaar en dan zullen zij toch zelfstandig moeten gaan wonen.

Gedurende mijn onderzoek zijn mij zelf ook nog een aantal zaken opgevallen. Zo merkte ik dat het voor de SOS-moeders zeer belangrijk was dat ik inzag dat het werk van een SOS-moeder lang niet altijd meeviel. Zo vertelden verschillende moeders aan mij dat zij niet alleen een moeder waren, maar ook een psycholoog, leraar, arts, huishoudster, notulist, boekhouder en sportvrouw. Hiernaast werden er wensen geuit, zoals het aantal kinderen binnen één gezin verminderen naar vijf en het krijgen van alleen jonge kinderen zodat je ze nog kunt veranderen. Hoewel het begrijpelijk is dat deze kinderen bepaald gedrag vertonen, is het voor de moeders vaak moeilijk om hiermee om te gaan en worden zij hier soms moedeloos van. Dit blijkt ook uit het gegeven dat moeders elkaar veel ondersteunen, dat het voor sommigen te zwaar wordt en de frequentie van het een beroep doen op de moederbegeleider hoog is. Veel moeders sturen de kinderen naar de moederbegeleider toe als zij ongehoorzaam zijn geweest. De moederbegeleider stuurt uit voorzorg de kinderen vaak terug naar de moeder, opdat de kinderen hun respect voor de moeder blijven behouden.

Volgens een bepaald persoon komt het niet door de zwaarte van het werk of het soort problemen van de kinderen dat de moeders het werk zwaar vinden. Diegene is de mening toegedaan dat het grootste probleem ligt in de lage opleidingen van bepaalde moeders en dat zij hierdoor ongeschikt zijn voor dit werk. Hiernaast vindt die persoon dat de kinderen niet begeleid maar verzorgd worden door de moeders.

Zelf heb ik gemerkt dat kinderen binnen een gezin samenspannen tegen de moeder en hiermee haar gezag ondermijnen. Laat ik dit verduidelijken met een voorbeeld. Tijdens het middageten at een meisje haar eigen eten niet op, maar bedelde wel bij de andere kinderen. Dit mocht niet van de moeder, maar de kinderen gaven haar wel gewoon hun eten. Het meisje moest hierna toch haar bord leeg eten, maar dit meisje wilde eerst drinken. Ondanks het gegeven dat dit ook niet mocht van de moeder, schonk een kind drinken in voor dit meisje en liet haar gewoon drinken. De moeder pakte het drinken af en het meisje begon te huilen. Andere kinderen begonnen dit meisje te troosten, iets wat de moeder ook niet wilde. Hierna begonnen ze te smoezen en als ze in de gaten hadden, dat ik dit doorhad, begonnen ze schaapachtig te lachen en de moeder in kwestie keek een beetje hulpeloos naar mij.

Hoewel het slaan van de kinderen binnen SOS-kinderdorp Suriname uit den boze is, vertelden sommige moeders mij dat Surinaamse kinderen nu eenmaal een harde(re) opvoeding nodig hebben en dat een paar tikken niet slecht voor hen zouden zijn. Enkele moeders gaven ook toe dat zij dit af en toe deden. Aan de andere kant merkte ik ook dat sommige moeders niet consequent waren in hun opvoeding of het kind niet voldoende corrigeerden. Dit wil ik ook weer verduidelijken met een voorbeeld en dit keer met iets wat ik zelf aan den lijve heb

ondervonden. Tijdens een interview met een moeder pakte een kind mijn schrijfblok af. Aangezien het een beetje lastig is om te schrijven zonder schrijfblok zei ik dat ik mijn schrijfblok terug wilde hebben en dat hij dit niet zo maar mocht afpakken. Als reactie hierop begon hij mij te schoppen en te slaan. Daar ik hier niet van gediend was, zei ik dat hij hiermee op moest houden. Helaas had ik geen overwicht en begon hij mij als klap op de vuurpijl ook nog eens flink te bijten. De moeder van dit kind was op dat moment ergens mee bezig en nadat zij klaar was, vertelde ik haar wat er zojuist gebeurd was. Zij reageerde met “Nou gekke jongen, waarom doe je dit nu? Dat mag toch niet?” en gaf hem hierna een stevige knuffel. Als gevolg van hun verleden vertonen sommige jongeren seksueel getint gedrag en moeders vinden het lastig om met deze problematiek om te gaan. Volgens een moeder spelen sommige jongens al vanaf 6 jaar met seksuele gedachten en vallen meisjes, die soms ook een seksueel misbruikverleden hebben, hiermee lastig. Dit komt volgens haar niet alleen door hun verleden, maar ook dat zij omgaan met oudere jongens en dat deze meisjes niet hun biologische zusjes zijn. Binnen SOS-kinderdorp Suriname is het ook een aantal keer voorgekomen dat een jongen een meisje misbruikt heeft. Eén jongen is hiervoor zelfs gearresteerd geweest. Volgens haar is het SOS-Jongens Jeugdhuis niet alleen in het leven geroepen voor de verzelfstandiging van de jongens, maar dat bij sommigen het seksueel gedrag niet meer in toom te houden viel. Hiernaast vertoonden sommige jongens ander onbehoorlijk gedrag, zoals het lak hebben aan de regels en zeer agressief gedrag. Veel moeders zijn dan ook te spreken over het Jeugdhuis. Zo vinden zij dat de jongens nu keurige jongemannen zijn geworden, die beleefd zijn, keurige schoolprestaties leveren en gehoorzaam zijn. Uit dossiers van die jongens blijkt tevens dat zij grote vooruitgang boeken en zeer gemotiveerd zijn om te slagen in de toekomst.

Aan de directeur heb ik gevraagd waarom er geen, behoudens hemzelf en de jeugdleider, vaders aanwezig waren in het dorp. Hij gaf aan dat mannen statistisch gezien meer seksueel misbruik bij kinderen plegen en dat de meest voorkomende gezinshouding in Suriname het gezin was waar alleen de moeder de opvoeder van de kinderen is. Er is wel een proef elders gedaan met vaders in een SOS-kinderdorp, maar dat is de spuigaten uitgelopen, daar sommige vaders inderdaad die kinderen hadden misbruikt.

Het blijkt ook dat er nauwelijks seksuele voorlichting aan de kinderen wordt gegeven en dat er nauwelijks toezicht op de kinderen is als deze van 16.00 uur tot 19.00 uur deelnemen aan buitenactiviteiten. Veel moeders trekken zich dan terug om bijvoorbeeld even te gaan slapen. Hierdoor kunnen er dan ongewenste dingen gebeuren, zoals het lastig vallen van meisjes door jongens of niet meteen kunnen reageren als een kind van een speeltoestel valt. De moederbegeleider spreekt de moeders hier wel op aan, maar alle pogingen ten spijt, er verandert niets aan.

Volgens de protocollen dienen alle medewerkers aanwezig te zijn tijdens de vergaderingen en daarbij zijn ook bijvoorbeeld de chauffeur en de schoonmaker present.

5.3.8 De huisvesting

Een gezinswoning bestaat uit twee verdiepingen. De bovendieping heeft drie kamers (maximaal drie kinderen per kamer) en gescheiden toiletten en douches voor de jongens en meisjes. Op de benedenverdieping is de moederkamer, een zogeheten “verlofkamer”, douche en toilet voor de moeder, de keuken, de eetkamer en de zitkamer. De moeders gaven aan dat zij het zeer prettig vonden om over een aparte ruimte te beschikken in verband met hun privacy, maar dat zij dan niet de kinderen in de gaten konden houden als zij eenmaal op hun kamers lagen. Soms gaan ze wel eens kijken, maar hierdoor zien ze niet steeds wat er gebeurt. “Tja, ik heb nu eenmaal geen röntgenogen waarmee ik door het plafond kan kijken en ik heb hier ook geen camera’s hangen”, aldus een moeder.

De tien gezinswoningen staan aan weerszijden van het dorp verspreid en in het midden is er

een speeltuintje, een kippenhok en een speelweide en staat er een gebouw waarin computers, een bibliotheek en een winkeltje met producten tegen gereduceerde prijzen te vinden is. Tevens is er in het dorp de woning van de dorpsvader gevestigd, evenals het kantoor en de peuter-en kleuterschool. Deze school is niet alleen bedoeld voor SOS-kinderen, maar ook voor kinderen uit de buurt en functioneert tevens als voor-en naschoolse opvang. De doelstelling van deze school is tweeledig. Door deze school open te stellen voor andere kinderen dan alleen SOS-kinderen bevordert men de integratie met de samenleving en door de voor-en naschoolse opvang aan te bieden, wordt men in staat gesteld om deel te nemen aan het arbeidsproces. De groepen bestaan uit maximaal 24 kinderen, die begeleid worden door een leidster en een assistent, hetgeen in Paramaribo uniek is, daar de meeste groepen op scholen uit minimaal 30 kinderen bestaan onder begeleiding van één leidster. Uit veiligheidsoverwegingen wordt het hek 's avonds afgesloten, zodat er niemand meer in of uit het dorp kan. Behoudens dit gegeven lijkt het SOS-dorp redelijk op een regulier dorpje. Dit is een bewuste keuze geweest, omdat een dorp de samenleving in het klein weerspiegelt. Door de aanwezigheid van verschillende disciplines, zoals een kinderpsycholoog, een moederbegeleider en een arts, heeft de moeder beschikking over een goed vangnet.

5.3.9 De sfeer

Op het eerste gezicht is de sfeer binnen het SOS-kinderdorp Suriname goed te noemen. De dorpsvader praat zeer trots over zijn dorp, de kinderen maken een levendige en blijde indruk en iedereen zegt elkaar gedag. De kinderen zijn ook trots op SOS-kinderdorp Suriname, wat onder andere blijkt uit de deelname aan een nieuw initiatief van de jeugdraad. Deze raad is eveneens recentelijk opgericht door de jeugdleader van het jeugdhuis. Vijf meisjes en vijf jongens, die ouder zijn dan 12 jaar, zijn in duo's verdeeld. Elk duo bestaat uit één meisje en één jongen en één is slimmer dan de ander, waardoor deze laatste zich kan optrekken aan de eerste. Twee keer per maand komen ze, onder begeleiding, bij elkaar en brainstormen zij over zaken die veranderd of verbeterd kunnen worden. Eenmaal per maand komen drie vertegenwoordigers van deze vijf duo's, de jeugdleader en de moederbegeleider bij elkaar en worden er voorstellen gedaan. Hiermee vervullen deze jongeren een ondersteunende rol naar de moeders en de kleinere kinderen toe. Een voorstel van deze raad is het hijsen van de SOS-vlag. In grote getale komen de kinderen opdraven om dit spektakel elke dag bij te wonen. Ook geven de kinderen aan niet zielig te willen worden gevonden.

Echter, na een aantal interviews te hebben afgenomen, merkte ik dat onder die "vrolijke" bovenlaag bepaalde zaken speelden die niet zo vrolijk waren. Zo was er onlangs een moeder ontslagen wegens het slaan van een kind. Hoewel de directie twijfelde over de waarheid hiervan, werd ze gedwongen de moeder te ontslaan door het dreigement van een leerkracht van het desbetreffende kind. Dit kind had namelijk aan deze leerkracht verteld geslagen te zijn door zijn/haar moeder. De leerkracht stelde SOS-kinderdorp Suriname voor een keuze: SOS-kinderdorp Suriname moest of die moeder ontslaan of de leerkracht zou SOS-kinderdorp Suriname aanklagen. Daar SOS-kinderdorp Suriname niet wilde dat er een aanklacht tegen haar werd ingediend, besloot zij om de moeder te ontslaan. Deze moeder reageerde heel ontdaan evenals de andere moeders met wie zij het goed kon vinden. Door deze gebeurtenis zijn de moeders bang geworden voor hun baan en zijn tevens gedemotiveerd geraakt. In hun ogen hoeft je maar één klein dingetje verkeerd te doen en je ligt eruit en dat kleine dingetje hoeft niet eens op waarheid te berusten.

Tijdens moedervergaderingen durven de meeste moeders ook niets te zeggen. Dikwijls komen zij na de vergadering naar de moederbegeleider toe en vertellen dan apart wat zij van bepaalde zaken vinden of tegen welke problemen zij aanlopen. De moederbegeleider gaf aan dit te willen veranderen, maar ze wist niet hoe.

Hoewel de kinderen elkaar helpen met hun huiswerk of huishoudelijke taken, zijn er ook

onderlinge problemen. Zo is het seksueel getint gedrag dat door een aantal jongeren wordt getoond, zeer hinderlijk voor andere jongeren. Sommige jongeren reageren ook angstig op de jongeren die hen lastig vallen. Ook worden sommige kleinere kinderen flink gepest, is er sprake van onderlinge concurrentie als het gaat om de hoogte van de opleiding en voelen de kinderen, die niet in het weekend naar huis kunnen, zich zeer verdrietig en verward.

Ook zijn er spanningen tussen de directie enerzijds en de jeugdleider anderzijds. Hoewel de directie zeer blij met hem is, betreft ze hem bijvoorbeeld niet bij het oprichten van het tweede jeugdhuis. De jeugdleider vindt dit zeer betreurenswaardig. Hij denkt dat dit komt, omdat hij de zaken recht voor zijn raap zegt en dit wordt niet zo gewaardeerd door de directie. Tevens wil hij veel dingen veranderen, terwijl de directie niet zo hard wil of kan gaan.

5.3.10 Plannen voor de toekomst

Het aantrekken van een nieuwe maatschappelijk werkster en een pr-medewerker staat hoog op het prioriteitenlijstje van SOS-kinderdorp Suriname. Een nieuwe maatschappelijk werkster is nodig, omdat de moederbegeleider nu een dubbele functie vervult en hierdoor niet meer aan bepaalde zaken toekomt. Een nieuwe pr-medewerker is nodig om, naast het werven van nieuwe subsidievertrekkers, nieuwe moeders aan te trekken. Momenteel zijn er te weinig moeders, waardoor niet alle huizen benut kunnen worden en er dus minder kinderen opgevangen kunnen worden.

Naast het nieuwe tweede jeugdhuis wil men ook wooneenheden bouwen, waardoor jongeren na het jeugdhuis kunnen doorstomen naar een zelfstandige woning in groepsverband. Hier is men reeds mee bezig, maar het is de vraag of dit financieel haalbaar is.

De Jeugdraad heeft ook nieuwe voorstellen bedacht en het is de bedoeling dat aan deze voorstellen gehoor wordt gegeven. Dit betreffen de volgende zaken: het verbeteren van de speeltjes, een tocht buiten de stad organiseren, voetballen met andere kindertehuizen, zelfstandig inkopen doen, een rommelmarkt organiseren, computerlessen en defecte fietsen repareren.

5.4 Samenwerking met andere instellingen

5.4.1 BUFAZ

Het Bureau voor Familierechtelijke Zaken was voorheen de Voogdijraad, die in 1907 in het leven is geroepen. Ondanks de naamswijziging in 1983 staat het bureau nog steeds bekend als de Voogdijraad.

De taken van BUFAZ zijn als volgt omschreven:

- Het ervoor zorgdragen dat elke minderjarige in Suriname onder gezag staat van een voogd met toeziende voogd;
- Het bevorderen van de jeugdbescherming;
- Het bevorderen van een goede samenwerking tussen overheid en particuliere instellingen op het gebied van de jeugdbescherming;
- Advies uitbrengen aan de rechter in zaken waarin minderjarigen betrokken zijn;
- Zorgdragen voor alle minderjarigen die speciale zorg behoeven;
- Het bevorderen van kinderbeschermende maatregelen;
- Het innen en afdragen van alimentatie t.b.v. minderjarigen;
- Het bevorderen van o.a. het contact tussen ouders en kinderen in huwelijkse en niet-huwelijkse situaties (omgangsrecht)

De activiteiten van het bureau zijn onder andere:

- Het treffen van gezagsvoorzieningen na bijvoorbeeld het overlijden van de ouder(s) van een kind of als de moeder zelf minderjarig is;

- Het treffen van jeugdbeschermingsmaatregelen, zoals ontheffing of ontzetting van de ouderlijke macht en voogdij, voorlopige toevertrouwing of adoptie;
- Contact leggen met Bureau Rechtshulp om geboorteaangifte te doen indien een kind niet eerder is geregistreerd door de ouder(s);
- Het treffen van bezoeksregelingen;
- Het verrichten van onderzoek in verband met o.a. advies aan de rechter;
- Het voeren van rechtsgedingen;
- Het bemiddelen bij het verkrijgen van alimentatie.

Zowel het Lotjeshuis als SOS-Kinderdorp Suriname werken samen met BUFAZ. Als er een kind geplaatst moet worden bij het Lotjeshuis, dan neemt BUFAZ telefonisch contact op met het Lotjeshuis. Deze wil namelijk het liefste dat een kind bij haar geplaatst wordt via Jeugdzaken of een arts. Ook neemt BUFAZ telefonisch contact op met SOS-kinderdorp Suriname als er een kind bij deze instelling geplaatst moet worden. Het contact met het Lotjeshuis verloopt op een meer persoonlijke wijze, daar de maatschappelijk werkster van het Lotjeshuis regelmatig BUFAZ bezoekt, terwijl SOS-kinderdorp Suriname eerder de benodigde bescheiden opstuurt met het verzoek dat BUFAZ de situatie nader onderzoekt. Wel adviseert BUFAZ beide instellingen als zij vragen hebben omtrent de voogdij en gaat met hen mee naar rechtszittingen.

* Let wel: minderjarigen in Suriname zijn kinderen van 0 tot 21 jaar en niet, zoals bij ons in Nederland, tot 18 jaar.

5.4.2 De Meester Huber Stichting

Alle minderjarigen horen onder gezag te staan en er dient daadwerkelijk uitvoering gegeven te worden aan gezag. Wanneer ouders ernstig te kort schieten in de opvoeding en verzorging van hun kind of zich anderszins misdragen, kunnen zij ontheven of ontzet worden uit de ouderlijke macht of voogdij. De Surinaamse wetgeving voorzagt en voorziet nog steeds in de mogelijkheid om in dergelijke gevallen een voogd te benoemen. Artikel 418 lid 1 BW stelt namelijk: “In alle gevallen waarin de rechter een voogd te benoemen heeft, kan de voogdij worden opgedragen aan een in Suriname gevestigde rechtspersoonlijkheid bezittende vereniging of aan een aldaar gevestigde stichting of instelling van weldadigheid, wier statuten, stichtingsbrieven of reglementen duurzame verzorging van minderjarigen voorschrijven”.

Er was in het verleden echter geen instantie die de voogdij over minderjarigen kon of wilde aanvaarden. Ook familieleden bleken niet of maar moeilijk bereid te zijn om het voogdijschap over zo’n kind te aanvaarden. Vooral niet als het ging om “probleemkinderen”, seksueel misbruikte kinderen of kinderen met een handicap. De Meester Huberstichting is in het begin van de jaren tachtig ontstaan uit een werkgroep onder leiding van de kinderrechter mr. Cees Huber. De werkgroep ontwikkelde het initiatief om een (gezins)voogdijvereniging op te richten. Helaas overleed mr. Huber vlak voor het passeren van de akte van de Meester Huberstichting. Daar mr. Huber de geestelijke vader van de stichting was, werd die naar hem vernoemd. De Meester Huberstichting is op 25 oktober 1985 opgericht. Het was de eerste (gezins)voogdijvereniging in Suriname en tot nu toe de enige.

Voor zover de wet niet anders bepaalt, heeft de Meester Huberstichting dezelfde bevoegdheden en verplichtingen als andere voogden. Dit betekent dat zij in geval van voogdij de volledige verantwoordelijkheid draagt voor de verzorging en opvoeding van de minderjarige. De Meester Huberstichting heeft dus een controlerende functie, is de wettelijke vertegenwoordiger van de minderjarige (alleen de stichting is dus gemachtigd om officiële papieren te tekenen) en beheert het (eventuele) vermogen van de minderjarige. Om de voogdij te kunnen krijgen, dient zij wel eerst een verklaring van bereidheid te ondertekenen.

In de regel vangt de Meester Huberstichting de onder voogdij geplaatste jeugdigen niet zelf op, maar plaatst de minderjarigen in een tehuis of pleeggezin. Op grond van haar eindverantwoordelijkheid houdt de sociaal werker dan wel de voogdijwerker van de stichting contact met de minderjarige, het tehuis of pleeggezin en zo mogelijk met de ouder(s) en/of familie. Zij/hij onderhoudt tevens contact met de school van het kind en onderneemt gezamenlijke activiteiten met het kind om een vertrouwensband te krijgen met dit kind. De hulpverlening verloopt via een voogdijplan, welke richting geeft aan de hulpverlening vanuit de Meester Huberstichting voor een periode van twee jaar. In samenspraak met het tehuis of pleeggezin, de minderjarige en zo mogelijk de ouder(s) worden doelen, zowel op korte als op lange termijn, opgesteld waaraan gewerkt gaat worden. Ook bevat het voogdijplan de probleembeschrijving, het rapport van BUFAZ, de voorgeschiedenis en de huidige situatie van het kind. De voogdijwerker brengt minimaal één keer per drie maanden een bezoek aan het tehuis of pleeggezin en de minderjarige. Er wordt dan samen geëvalueerd hoe het de afgelopen drie maanden met de minderjarige is gegaan. De doelen van het voogdijplan worden geëvalueerd en eventuele bijzonderheden besproken.

Wel wil ik een aantal kanttekeningen plaatsen. Zo zijn de werktijden van de voogdijwerker van 7.00 uur tot 15.00 uur, terwijl het kind pas om 13.00 uur uit school komt. Dit maakt het voor de voogdijwerker moeilijk om een vertrouwensband met het kind op te bouwen, daar er dus weinig tijd is om gezamenlijke dingen te ondernemen. Tevens is er slechts één voogdijwerker werkzaam bij de Meester Huberstichting. Als deze stichting een aantal Nederlandse stagiaires in dienst heeft, vervullen zij ook de functie van voogdijwerkers. Door dit personeelstekort kan de stichting maar weinig kinderen aannemen. In het jaar 2003 had de stichting de voogdij over 26 kinderen, terwijl van de ongeveer 2000 tellende kinderen in kindertehuizen de juridische status niet is geregeld. Om deze reden is het aantal kinderen, van zowel het Lotjeshuis als SOS-kinderdorp Suriname, die onder voogdij staan van de Meester Huberstichting nul. Wel zijn er veel aanvragen gedaan, maar al deze aanvragen zijn nog in behandeling.

5.4.3 SPCS

De Stichting Pleeggezinnen Centrale Suriname is vanuit het Mamio Namen Project ontstaan, toen een kerngroep van vrijwilligers die zich in 1993 inzette voor kinderen van dit project. Er is toen besloten om het opvangcriterium uit te breiden naar alle kinderen in Suriname die in de leeftijd van 0 tot 18 jaar zijn en niet bij hun eigen ouders of familie terecht kunnen. Dit kunnen verschillende oorzaken zijn, zoals het overlijden van de ouders en het onvermogen van de familie voor hen te zorgen, drugs- of alcoholverslaafde ouders, ouders in detentie, ernstig zieke ouders, ernstig verwaarloosde kinderen, gehandicapte kinderen, seksueel misbruikte kinderen, mishandelde kinderen, dragers van HIV of kinderen die in aanraking zijn gekomen met de politie. Zo is op 4 maart 1994 SPCS geboren.

Er zijn verschillende soorten pleeggezinnen bij SPCS, namelijk:

- De “gewone” SPCS-pleeggezinnen;
Deze gezinnen nemen één of meerdere kinderen in huis op met de bereidheid voor ze te zorgen alsof het hun eigen kinderen zijn. Een pleeggezin hoeft niet te bestaan uit een traditioneel gezin van moeder, vader en kinderen. Een pleeggezin is bereid emotioneel in het kind te investeren en biedt het kind een goed onderkomen.
- SPCS-weekendgezinnen;
Zij bieden het kind in het weekend (vrijdag t/m zondag) een andere omgeving.
- SPCS-vakantiegezinnen;
Zij bieden kinderen uit tehuizen in de grote vakantie (augustus-september) voor maximaal drie weken een andere omgeving. De plaatsing kan tijdens andere vakanties worden herhaald.

- SPCS-crisisgezinnen;
Zij nemen een kind in huis dat acuut, vaak na een traumatische ervaring, in een andere omgeving tot rust moet komen. Kennis van professionele opvang is hierbij wel vereist.
- SPCS financiële pleegouders;
Deze peetooms en –tantes zorgen voor financiële ondersteuning van kinderen die reeds in andere pleeggezinnen zijn opgenomen.
- SPCS-donateurs;
Zij doen periodiek een donatie aan de Stichting, waarmee ondersteuning wordt gegeven indien dat nodig is.

Als een gezin zich opgeeft als pleeggezin volgen er minstens drie gesprekken tussen dit gezin en een sociaal maatschappelijk hulpverlener van SPCS. Gezamenlijk wordt er dan nagegaan in welke van de bovenstaande categorieën dit gezin past. Wanneer het gezin geselecteerd is, wordt er nagegaan welke kinderen het beste bij dit gezin past. Hierna volgt een plaatsingsprocedure die soms maanden kan duren. Echter, van alle kinderen zijn er maar twee kinderen voor wie de voogdij geregeld is. Dit kan betekenen dat de biologische ouders hun kinderen terugkrijgen indien diens situatie verbeterd is. Zij hebben ook de rechter aan hun kant, daar de meeste rechters ertoe neigen voor de biologische ouders te kiezen.

Als het kind eenmaal geplaatst is, wordt er een behandelplan opgesteld en wordt het pleeggezin twee jaar begeleid met eenmaal in de maand een gesprek van twee uur, waarvan een half uur bestemd is voor de pleegouders en anderhalf uur voor het kind. Hiernaast zijn zij telefonisch bereikbaar voor het pleeggezin. Aan de pleegouders worden ook voorlichtingen gegeven over het omgaan met bepaald gedrag van een kind of een gemeenschappelijk probleem en worden er de zogeheten kindbesprekingen gehouden, waarbij de kinderen met behulp van kringgesprekken, spelletjes en opdrachten gestimuleerd worden op het lichamelijke, cognitieve, sociale en emotionele vlak. Tevens is er een Pleegouder Platform waar alleen de pleegouders bij elkaar komen. Zij kunnen daar bijvoorbeeld hun ervaringen uitwisselen en brainstormen over onderwerpen van trainingsavonden.

SPCS heeft door de jaren heen een flink aantal kinderen van het Lotjeshuis geplaatst in pleeggezinnen en geen enkel kind van SOS-kinderdorp Suriname, aangezien het de bedoeling van SOS-kinderdorp Suriname is om de kinderen daar te laten opgroeien.

5.5 De aansluitingsproblematiek

5.5.1 De overplaatsing

Tijdens een vergadering van de VPSI, ofwel Vereniging van Particuliere Sociale Instellingen in Suriname, kan het Lotjeshuis haar wens kenbaar maken om een kind te willen plaatsen in het SOS-Kinderdorp Suriname. SOS-kinderdorp Suriname kan dan aangeven of er wel of geen plaats is. Indien er plaats is, zal de maatschappelijk werkster van SOS-kinderdorp Suriname contact opnemen met de maatschappelijk werkster van het Lotjeshuis. De maatschappelijk werkster van SOS-kinderdorp Suriname zal kijken of het aangemelde kind aan de reeds vermelde criteria voldoet. Indien dit het geval is, zal de maatschappelijk werkster van het Lotjeshuis de benodigde documenten in orde maken en het kind door het MOB psychisch en lichamelijk laten testen. Ook neemt zij een kijkje in het SOS-kinderdorp Suriname en wil zij weten in welk gezin het kind zal worden geplaatst.

Als het moment eenmaal daar is dat het kind daadwerkelijk geplaatst kan worden, neemt het kind eerst afscheid van alle kinderen, de leidsters en de directie van het Lotjeshuis. Hierna brengt de maatschappelijk werkster van het Lotjeshuis het kind persoonlijk naar

SOS- kinderdorp Suriname. Na de verwelcoming van het kind, neemt de maatschappelijk werkster op haar eigen manier afscheid van het kind. In totaal zijn er 5 kinderen van het Lotjeshuis naar SOS-kinderdorp Suriname overgeplaatst.

5.5.2 Hoe de instellingen en de kinderen dit ervaren

Zowel het Lotjeshuis als SOS-kinderdorp Suriname zeggen allebei tevreden te zijn over de manier waarop alle vijf de overplaatsingen zijn verlopen. De maatschappelijk werkster van het Lotjeshuis heeft door haar bezoeken vooraf aan het SOS-kinderdorp Suriname een beeld kunnen vormen van wat het SOS-kinderdorp Suriname nu precies doet voor en met de kinderen. Zij is de mening toegedaan dat het daar goed geregeld is en dat de kinderen van het Lotjeshuis daar goed terecht zijn gekomen. Tevens is zij zeer te spreken over de manier waarop de kinderen worden ontvangen. Door de tekeningen, slingers en ballonnen is het een feestelijke gebeurtenis en het kind wordt door iedereen stevig geknuffeld. Ook vindt zij het zeer leuk voor de kinderen dat de moeder voor hen meteen nieuwe kleding, een schooluniform, toiletartikelen en een klein presentje koopt. Ook gaven de kinderen van het Lotjeshuis, die reeds naar SOS-kinderdorp Suriname overgeplaatst waren, aan dat zij het in SOS-kinderdorp Suriname leuker vinden. Zij gaven als redenen hiervoor dat zij bijvoorbeeld meer dingen mochten doen en meer speelgoed kregen om te spelen.

Echter, uit de interviews zijn wel een aantal zaken naar voren gekomen, die in mijn ogen extra aandacht behoeven. Zo gaf de maatschappelijk werkster van het Lotjeshuis aan dat kinderen niet snel in SOS-kinderdorp Suriname geplaatst kunnen worden. Dit wordt mede veroorzaakt door de bureaucratische rompslomp als het gaat om de documenten die in orde gemaakt moeten worden. Niet alle instellingen werken mee, zodat zij soms maanden op een geboortebewijs moet wachten. Inmiddels is er al wel aan het kind medegedeeld dat het binnenkort naar een nieuw gezin mag en deze snapt dan niet waarom het allemaal nog zo lang moet duren. Er treedt dan verwarring en onzekerheid bij het kind op. Soms kan het kind nog niet geplaatst worden, omdat het een grote achterstand op school heeft en de leerkracht adviseert dan nog even te wachten met het overplaatsen, daar zo'n grote verandering voor het kind voor nog meer achterstand kan zorgen. Soms kunnen er ook geen kinderen in SOS-kinderdorp Suriname geplaatst worden, omdat er onvoldoende moeders in SOS-kinderdorp Suriname zijn, waardoor enkele woningen onbemand zijn.

Bij het Lotjeshuis is het niet vereist dat de voogdij al geregeld moet zijn alvorens zij een kind opnemen, terwijl SOS-kinderdorp Suriname dit wel graag wil. Soms is de voogdij nog steeds niet geregeld als het kind overgeplaatst moet worden naar bijvoorbeeld SOS-kinderdorp Suriname. Een enkele keer stemt SOS-kinderdorp Suriname toe in een voortijdige plaatsing. Echter, het is wel eens gebeurd dat de biologische ouder(s) hun kind dan teruggeisen. Daar de rechter geneigd is om vaak de kant van de biologische ouders te kiezen, moet SOS-kinderdorp Suriname tegen haar wil in het kind terugplaatsen in het gezin. Dit betekent voor het kind dan ook weer veel wisselingen van verzorgers in een korte periode.

SOS-kinderdorp Suriname merkt dat het Lotjeshuis nu meer haar best doet om alle informatie over de kinderen over te dragen. Toch mist zij nog wel de nodige gegevens die van belang kunnen zijn voor de begeleiding van het kind. Voor de moeder kan het nuttig zijn als zij reeds bekend is met de achtergrond van het kind of tenminste met het gedrag van het kind. Het komt namelijk veel voor onder de kinderen van het Lotjeshuis dat zij seksueel getint gedrag vertonen, extreem gierig zijn, slaan of veel aandacht eisen van de moeder. Dit wordt eveneens bevestigd door SPCS. Ook zij mist nog veel gegevens en begrijpt wel dat het soms zeer lastig is om de biologische ouder(s) van het kind te achterhalen, maar zij is de mening toegedaan dat dit soms ook helemaal niet wordt gedaan. Verder vindt zij de overige informatie erg summier. Er wordt weliswaar een psychisch en lichamelijk onderzoek door het MOB gedaan, maar dit is slechts één dag, waardoor de bevindingen door het MOB een momentopname is en het

wordt 1 op 1 gedaan, wat niets zegt over hoe een kind in een groep functioneert. Kortom: alleen een onderzoek door het MOB kan een vertekenend beeld geven en de door het MOB aanbevolen tips hoeven niet voldoende te zijn. Hiernaast mist zij een door het Lotjeshuis opgesteld behandelplan van het kind en een gedetailleerd observatieverslag. Het verslag bevat bijvoorbeeld de woorden zoals “lief” en “stout”, maar SPCS zou dit graag meer toegelicht willen hebben alsook toegespitst op de cognitieve, sociale en emotionele ontwikkeling van het kind. Het valt hen eveneens op dat de kinderen van het Lotjeshuis met name seksueel getint gedrag vertonen, alsook extreme gierigheid, lage concentratie als gevolg van een ontwikkelingsachterstand en passief en labiel gedrag.

De directeur van SOS-kinderdorp Suriname vertelde dat de kinderen van het Lotjeshuis in het begin een zeer passieve indruk maakten en niets durfden als de moeder niet in de buurt was. Hij vertelde dat zij na een tijdje helemaal opfleurd, op verkenning uitgingen en dingen gingen ondernemen. Kortom: ze maakten dan een veel levendiger indruk. De directeur had het idee dat de kinderen van het Lotjeshuis niet voldoende gestimuleerd waren en vroeg aan mij of het klopte dat alle kinderen van het Lotjeshuis in boksen zitten.

Hoewel SOS-kinderdorp Suriname tracht kinderen van één gezin bij elkaar te plaatsen, lukt dit niet altijd. Zo ook met een jongen van het Lotjeshuis van wie de broer gehandicapt is. Deze broer kan door zijn handicap niet geplaatst worden in SOS-kinderdorp Suriname en zit momenteel nog in het Lotjeshuis. De jongen is daarentegen wel geplaatst in SOS-kinderdorp Suriname. Hij zit er sinds mei 2003 en heeft slechts eenmaal zijn broer gezien. Dit maakt dat hij zijn broer erg mist en vaak ook terug wil naar het Lotjeshuis.

5.6 Overige bevindingen

5.6.1 Het onderwijs

Tijdens het voeren van gesprekken met Nederlandse stagiaires viel het mij op dat de kwaliteit van het onderwijs nogal afweek van de Nederlandse norm. Om te beginnen hebben de meeste scholen weinig middelen tot hun beschikking en moeten de ouders alles betalen. De klassen bestaan uit minimaal 30 kinderen onder begeleiding van één leerkracht, hetgeen de individuele aandacht voor het kind zeer beperkt maakt. Kinderen worden niet geacht te spreken in de klas of kritische vragen te stellen. Indien zij ongehoorzaam gedrag vertonen, is het daar gangbaar om de kinderen naar het schoolhoofd te sturen waar het kind een pak slaag krijgt.

De lesstof wordt op één manier uitgelegd en als kinderen dit niet snappen, wordt het nogmaals uitgelegd zonder een andere invalshoek te kiezen, hetgeen dus betekent dat de uitleg letterlijk herhaald wordt. Kinderen krijgen wel bijles als zij dit nodig hebben, maar kinderen die doubleren hebben geen recht meer op bijlessen. De wachtlijsten voor de zogeheten Lom-scholen zijn erg lang, waardoor veel kinderen, die een laag IQ hebben en eigenlijk in aanmerking komen voor zo'n school, op een reguliere school zitten. Dit maakt dat sommige kinderen viermaal een schooljaar over moeten doen.

Als de Nederlandse stagiaires een anekdote over zichzelf vertelden of een grapje maakten, dan reageerden de kinderen heel verbaasd en heel langzaam durfden zij te lachen.

Ook is de corruptie doorgedrongen in het onderwijs. Zo vertelde een Surinaamse mevrouw dat haar zoon te laat kwam voor een tentamen. De leerkracht in kwestie eiste geld van hem. Hij kon en wilde dit bedrag niet geven, waardoor hij niet in staat werd gesteld om het tentamen te maken. Hetgeen betekende dat hij dat jaar moest doubleren. Uiteraard gingen de jongen en diens moeder hier niet mee akkoord en stapten naar de directeur. Deze zei dat hij daar ook niets aan kon doen.

Stakingen in het onderwijs zijn niet ongewoon in Suriname evenals veel zieke leerkrachten. Indien een leerkracht ziek is, wordt er geen vervanging geregeld. Hierdoor zijn de leerlingen

dan wel studenten gedwongen om op de terugkomst van de leerkracht te wachten. Aangezien het vaak niet gaat om één leerkracht, duurt het soms wel acht jaar voordat een leerling/student kan afstuderen, terwijl hij/zij wel al die jaren collegegeld moeten betalen.

Het is ook een veel voorkomend verschijnsel in Suriname dat de mensen, die in Nederland hebben gestudeerd, een hogere salaris krijgen dan de mensen die een soortgelijke opleiding in Suriname hebben genoten.

5.6.2 De binnenlandse politiek

Suriname staat bekend om de politiek en diens corruptie. De regering is in twee kampen verdeeld en als de ene partij A zegt, zegt de andere partij automatisch B, waardoor er bijna geen enkele beleidsvoorstel van de grond komt. Zo ook bijvoorbeeld het plan om het onderwijs te verbeteren. Een groep mensen, zowel Nederlanders als Surinamers, hebben een plan ontwikkeld om nieuwe methodieken in het onderwijs in te voeren. Veel leerkrachten zijn enthousiast, maar het kan niet doorgevoerd worden, omdat de partijen elkaar tegenwerken. Volgens de Hindoestanen trekt de huidige president de Creolen en de Bosnegers voor en dit doet de rassenhaat weer opblaaien. Creolen mogen bijvoorbeeld nu als enige groep een eigen winkel beginnen, hetgeen niet enthousiast wordt ontvangen door de overige bevolkingsgroepen van Suriname. Dit kun je bijvoorbeeld terug zien in de maatschappij als het gaat om het verkeer. Als iemand een persoon aanrijdt van een ander ras kan men maar het beste doorrijden en zichzelf aangeven bij de politie, want anders loopt hij de kans om gemolesteerd te worden.

5.7 Afsluiting

In dit hoofdstuk heb ik al mijn bevindingen, die ik gedurende mijn onderzoek heb opgedaan, beschreven. De bevindingen heb ik onderverdeeld in de volgende paragrafen: het Lotjeshuis, SOS-kinderdorp Suriname, de samenwerking met andere instellingen, de aansluitingsproblematiek en de overige bevindingen.

In het volgende hoofdstuk wil ik op basis van de in dit hoofdstuk beschreven bevindingen een vertaalslag maken naar de beantwoording van de reeds genoemde subvragen.

Hoofdstuk 6: Onderzoeksvragen

6.1 Inleiding

De bij de centrale vraagstelling horende subvragen oftewel onderzoeksvragen wil ik in dit hoofdstuk beantwoorden op basis van de reeds beschreven bevindingen. Deze dertien vragen zal ik per stuk behandelen. Sommige onderzoeksvragen zijn in zekere zin al beantwoord in het vorige hoofdstuk. Om die reden volsta ik hier dan met een beknopt antwoord en een verwijzing naar het vorige hoofdstuk. De beantwoording van sommige andere vragen werken conclusies in de hand. Daar ik in het volgende hoofdstuk mij wil buigen over de conclusies die uit mijn onderzoek getrokken kunnen worden, beantwoord ik deze vragen eveneens kort en verwijs ik de lezer naar het volgende hoofdstuk. De overige vragen die een meer inventariserend karakter in zich dragen en niet reeds uitgebreid aan bod zijn gekomen of gaan komen, zullen in dit hoofdstuk uitgebreid beantwoord worden.

6.2 De beantwoording van de onderzoeksvragen

1) *Hoe worden de kinderen van het Lotjeshuis begeleid?*

De kinderen van het Lotjeshuis worden onderverdeeld in drie groepen, te weten: de baby-, de peuter- en de kleutergroep. Hierbij wordt niet alleen gekeken naar de leeftijd van een kind, maar ook naar diens cognitieve ontwikkeling. De maatschappelijk werkster screent eerst de achtergrondinformatie van het kind, alvorens zij deze informatie aan de teamcoördinator overhandigt. Dit laatste is nodig, daar de leidsters ondanks de geheimhoudingsplicht soms vertrouwelijke informatie aan derden prijsgeven.

Voorheen werden de kinderen alleen verzorgd, maar met de komst van de nieuwe directeur, adjunct-directrice en maatschappelijk werkster is dit langzamerhand aan het veranderen. De directie en de maatschappelijk werkster proberen de leidsters en de teamcoördinatoren te stimuleren om meer met de kinderen bezig te zijn. Door de invoering van het Portage-programma (men dient het gedrag van de kinderen te observeren en deze bevindingen te noteren op de hiervoor bestemde observatielijsten), de overdracht (voorheen werd er enkel aandacht aan de verzorging van de kinderen besteed) en de cursussen (zoals een communicatiecursus) tracht de directie de leidsters te motiveren om tevens de kinderen te begeleiden.

De reacties van de leidsters op de nieuwe invoeringen zijn verdeeld. Sommigen vinden het zeer hinderlijk dat zij niet meer tegen de kinderen mogen schreeuwen en geen klappen mogen uitdelen. De kinderen luisteren niet meer en de leidsters hebben geen alternatief voor handen. Tevens staan zij negatief tegenover het moeten knuffelen van kinderen. Dit knuffelen zien zij als verwennerij. Indien zij een kind knuffelen en deze begint hard te huilen wanneer hiermee opgehouden wordt, zien zij dit als een bevestiging van hun idee over knuffelen. Door gebrek aan personeel en kennis wordt er binnen het Lotjeshuis aan de kinderen geen psychosociale hulpverlening geboden. In zeer ernstige gevallen wordt het Medisch Opvoedkundig Bureau (MOB) of een psycholoog ingeschakeld. Dit is dan eenmalig en de arts of psycholoog geeft aanbevelingen aan de maatschappelijk werkster over de wijze waarop het kind begeleid dient te worden. De adjunct-directrice en de maatschappelijk werkster proberen dit dan over te brengen aan de leidsters.

Tijdens de afwezigheid van de directie en de maatschappelijk werkster is het mij opgevallen dat de leidsters het niet zo nauw nemen met de nieuwe regels. Zo wordt er naar de kinderen geschreeuwd of worden zij geslagen. Hiernaast laten zij de baby's uren in hun bed liggen, wat tot gevolg heeft dat deze baby's een lange tijd in hun eigen poep

lagen. Ook is het mij opgevallen dat de leidsters onderling gesprekken voeren die een seksuele lading hadden, terwijl sommige kinderen ernaar aan het luisteren waren. Ook doen de geruchten de ronde dat de leidsters s'avonds hun vriendjes mee zouden nemen en met hen dingen zouden doen die seksueel van aard zijn. Andere geruchten zijn dat de kinderen van het Lotjeshuis onderling seksuele spelletjes zouden spelen.

De adjunct-directrice en de maatschappelijk werkster zijn degenen die een gesprek met een kind voeren als het gaat om veranderingen, zoals een verhuizing naar een ander kindertehuis. Het kind dient eerst het MOB en een arts te bezoeken, alvorens hij mag verhuizen. Verder dient de maatschappelijk werkster de nodige bescheiden in orde te maken, zoals het geboortebewijs, de voogdijtoewijzing en het dossier van het kind. De maatschappelijk werkster bezoekt het tehuis eer het kind wordt overgeplaatst. Tevens is zij de persoon die het kind wegbrengt.

Voor meer informatie omtrent dit onderwerp wil ik u verwijzen naar par. 5.2.7 op p.36.

2) *Hoe ziet de begeleiding van de kinderen van SOS-kinderdorp Suriname eruit?*

De doelstelling van SOS-kinderdorp Suriname is om kinderen op te laten groeien in gezinnen, hetgeen inhoudt dat 8 à 9 kinderen samen met een "moeder" in een huis wonen. Indien een kind een nieuwe bewoner wordt van SOS-kinderdorp Suriname, wordt deze feestelijk onthaald met tekeningen en ballonnen. Hieraan voorafgaand hebben de maatschappelijk werkster en de moederbegeleider de "moeder" ingelicht en deze op haar beurt de kinderen. Het SOS-kinderdorp Suriname kent een strak dagprogramma en eenmaal per maand gaat het gezin gezamenlijk op pad.

De moeders mogen de kinderen niet slaan en straf bestaat uit het ontzeggen van leuke dingen doen en uitleg geven over de nadelige gevolgen van het ongewenste gedrag. Indien er problemen bij of met het kind ontstaat, wordt het kind naar de maatschappelijk werkster gestuurd en de moeder kan terecht bij de moederbegeleider. De meeste moeders hebben aan mij aangegeven veel moeite te hebben met het gedrag van sommige kinderen. Zij weten vaak niet hoe zij om kunnen gaan met bijvoorbeeld seksueel getint gedrag, agressie en het pesten van de kleinere kinderen. Soms heeft het seksueel getint gedrag zich bij een kind zodanig ontwikkeld, dat het desbetreffende kind een ander kind heeft misbruikt. De moeders zijn, mijns inziens, niet consequent in hun gedrag, corrigeren niet altijd en delen soms tikken uit.

Voor jongens tussen de 14 en 16 jaar oud is er het SOS-Jongenshuis. Deze jongeren worden onder begeleiding van een inwonende jeugdleider voorbereid op hun zelfstandig functioneren in de maatschappij. Indien een jongere is geplaatst, wordt er een plan van aanpak opgesteld met hierin geformuleerde doelen, een prioriteitenlijstje en een tijdsmeter. Hier wordt wederom geleefd volgens een strak programma. Tevens zijn er strenge regels opgesteld en bij overtreding hiervan krijgt de jongere straf in de vorm van verplicht een boek lezen, extra corvee of het verbod op leuke dingen doen. Slaan is uit den boze.

Voor meer informatie over de begeleiding van de kinderen van SOS-kinderdorp Suriname wil ik u verwijzen naar par. 5.3.7 op p.47.

3) *Wat zijn de overeenkomsten tussen de begeleiding van het Lotjeshuis en die van SOS-kinderdorp Suriname?*

De eerste overeenkomst tussen de begeleiding van het Lotjeshuis en die van SOS-kinderdorp Suriname die ik kan ontdekken, is dat de (biologische) ouders het contact met het kind niet wordt ontzegd, maar juist wordt aangemoedigd. De maatschappelijk werkster van het Lotjeshuis nodigt de ouders van het kind uit om langs te komen bij het Lotjeshuis zodat zij wat tijd door kunnen brengen met hun kinderen.

De kinderen van SOS-kinderdorp Suriname mogen in het weekend, met de toestemming van zowel de directeur als de ouders, bij hun ouders logeren.

De tweede overeenkomst tussen beide kindertehuizen zie ik in het gegeven dat zowel het Lotjeshuis als SOS-kinderdorp Suriname de broertjes en zusjes bij elkaar houden indien dit mogelijk is. Op deze wijze kunnen de broertjes en zusjes hun jeugd met elkaar doorbrengen.

Een derde overeenkomst tussen beide kindertehuizen die ik wil noemen is de mogelijkheid van huiswerkbegeleiding. Indien de kinderen niet goed mee kunnen komen op school of het moeilijk vinden om zelfstandig en uit zichzelf huiswerk te maken, kunnen zij terecht bij een huiswerkbegeleider. Deze is een extern persoon en begeleidt de kinderen in het kindertehuis zelf.

Een andere overeenkomst die ik wil noemen is het verbod op het slaan van kinderen. Opmerkelijk hierbij is dat zowel sommige leidsters van het Lotjeshuis als sommige moeders van SOS-kinderdorp Suriname moeite hebben om deze regel na te leven. De leidsters en de moeders geven toe dat zij moeite hebben met het gedrag van sommige kinderen en dat zij niet weten hoe zij hiermee om kunnen gaan. In beide gevallen leidt dit tot het slaan van de kinderen. Dit doen zij allemaal uit het zicht van hun meerderen. Tevens zijn zij inconsequent als het gaat om straffen van kinderen. Indien deze kinderen weigeren hun straf te ondergaan, laten de leidsters en de moeders het hier bij zitten of geven incongruente boodschappen aan de kinderen. Deze mensen hebben allemaal een lage opleiding genoten.

Hetgeen ik tevens een opvallende overeenkomst vind tussen beide kindertehuizen, is dat de leidsters en de moeders, die dagelijks en direct betrokken zijn bij de kinderen, niet de personen zijn die met het kind aan de slag gaan, maar juist de adjunct-directrice en de maatschappelijk werkster bij het Lotjeshuis en de moederbegeleider en de maatschappelijk werkster bij SOS-kinderdorp Suriname.

De laatste overeenkomst die ik wil noemen, is dat bij beide kindertehuizen de hulp wordt ingeroepen van een psycholoog als de kinderen zeer ernstige (gedrags)problemen hebben.

4) *Wat zijn de verschillen tussen de begeleiding van het Lotjeshuis en die van SOS-kinderdorp Suriname?*

Het eerste verschil tussen het Lotjeshuis en SOS-kinderdorp Suriname dat ik kan noemen, is de structuur van deze instellingen. Het Lotjeshuis is een echt kindertehuis, terwijl SOS-kinderdorp Suriname meer een dorp vormt met pleeggezinnen. Dit maakt het tweede verschil tussen beide, namelijk dat bij het Lotjeshuis sprake is van veel wisselingen wat betreft de verzorgers en bij SOS-kinderdorp is hier nagenoeg geen sprake van, aangezien de moeder slechts vier dagen per maand vrij is en verder bij de kinderen woont.

Een ander verschil dat ik kan benoemen, is dat de leidsters bij het Lotjeshuis een onduidelijke opvoedingsfilosofie hebben, terwijl de moeders bij SOS-kinderdorp Suriname in het algemeen een gemeenschappelijke opvoedingsfilosofie uitdragen. Tevens zien de leidsters knuffelen als verwennerij, terwijl de moeders dit als noodzakelijk goed beschouwen.

Een vijfde verschil tussen het Lotjeshuis en SOS-kinderdorp Suriname is het verschil in de dagprogramma's. Zo heeft het Lotjeshuis wel een dagprogramma, maar deze bestaat enkel uit de verzorgende taken die de leidsters uit dienen te voeren. In het dagprogramma van SOS-kinderdorp Suriname zijn naast de verzorgende taken ook de activiteiten van de kinderen opgenomen. Ook is er bij het Lotjeshuis geen vast programma wat betreft de uitjes voor de kinderen, terwijl een gezin van het

SOS-kinderdorp Suriname ten minste eenmaal per maand er samen op uit trekt. Hiernaast trachten de moeders van SOS-kinderdorp Suriname de interactie tussen de kinderen onderling te vergroten door hen te stimuleren gezamenlijk dingen te ondernemen. De leidsters van het Lotjeshuis laten dit achterwege. Een ander belangrijk verschil is dat bij het Lotjeshuis geen psychosociale hulpverlening aan de kinderen wordt geboden, terwijl dit wel wordt gedaan door het SOS-kinderdorp Suriname. Dit wordt veroorzaakt door onder meer de volgende verschillen: a) het huidige budget van het Lotjeshuis laat het niet toe om een psycholoog in te schakelen en deze de kinderen te laten begeleiden, terwijl SOS-kinderdorp Suriname zich dit wel kan veroorloven, b) de moeders van SOS-kinderdorp Suriname proberen de kinderen te ondersteunen bij kleine problemen, terwijl in het Lotjeshuis de adjunct-directrice en de maatschappelijk werkster dit moeten doen en c) het Lotjeshuis heeft geen personeelslid dat zich speciaal met de begeleiding van de kinderen bezighoudt, terwijl SOS-kinderdorp Suriname over twee personeelsleden beschikt voor deze taak. Dit maakt dat de begeleiding van het Lotjeshuis een meer verzorgend karakter kent en die van SOS-kinderdorp Suriname een meer begeleidend karakter. Nog twee kleine verschillen die ik wil noemen, zijn het ontbreken van een EHBO-kist bij het Lotjeshuis (althans de inhoud ervan) en het feit dat de kinderen bij SOS-kinderdorp Suriname mee mogen praten over het beleid en suggesties mogen aandragen ter verbetering hiervan. Dit laatste verschil wordt hoogstwaarschijnlijk veroorzaakt door het grote leeftijdsverschil tussen de kinderen van beide kindertehuizen.

- 5) *Leent het draaiboek, zoals dit wordt gehanteerd bij het Lotjeshuis, zich ook voor de begeleiding van SOS-kinderdorp Suriname vanwege de grote leeftijdsverschillen?*
 Voor de beantwoording van deze vraag kan ik kort zijn. Mijn antwoord hierop is namelijk ontkennend. Ten eerste omdat er een heel andere organisatiestructuur is bij SOS-kinderdorp Suriname en ten tweede omdat ik vind dat de taken van bijvoorbeeld de leidsters zich niet lenen voor de moeders van SOS-kinderdorp Suriname. Zo kunnen zij door gebrek aan kennis bijvoorbeeld geen behandelplan opstellen en dit plan vertalen naar, voor de kinderen, concreet te zetten stappen. Naar mijn mening dient dit door een professional gedaan te worden en dit wordt reeds gedaan bij SOS-kinderdorp Suriname.
- 6) *Welke problemen hebben de kinderen van het Lotjeshuis?*
 Deze problemen luiden als volgt: ondervoeding, verwaarlozing, ontwikkelingsachterstand, taalachterstand, concentratiestoornissen, autisme, vraatzucht, lichamelijke handicaps, hechtingsproblematiek, extreme gierigheid, agressie en seksueel getint gedrag, dat niet overeenkomt met de leeftijd van het kind.
- 7) *Wat zijn de problemen die de kinderen van SOS-kinderdorp Suriname hebben?*
 De problemen die de kinderen van SOS-kinderdorp Suriname hebben, zijn: traumatisering, concentratiestoornissen, schoolproblemen, slapeloosheid, nachtmerries, spanningshoofdpijnen, huilbuien, hechtingsproblematiek, heimwee. Deze problemen vertalen zich onder meer in het volgende gedrag: agressiviteit, obsessief seksueel gedrag, stelen, ongehoorzaamheid en pesten.
- 8) *Wat voor soort begeleiding hebben de kinderen van het Lotjeshuis nodig als het gaat om de voorbereiding op het vertrek van het Lotjeshuis naar SOS-kinderdorp Suriname?*
 Daar de beantwoording van deze vraag conclusies in de hand werkt, kies ik ervoor om deze vraag niet te voorzien van een uitgebreid antwoord. In hoofdstuk 7 komt dit

onderwerp uitgebreid aan bod. Hetgeen ik hier wel wil vermelden, is dat de huidige wijze waarop de kinderen worden voorbereid op hun vertrek op zich goed verloopt. Het kind wordt door de adjunct-directrice of de maatschappelijk werkster hierop voorbereid en op de dag van vertrek worden al zijn/haar spulletjes ingepakt door de teamcoördinator. Voordat het kind mag vertrekken, wordt hij/zij onderzocht door een arts en het MOB. De maatschappelijk werkster voegt deze verslagen toe aan het dossier van het kind waarin onder meer de achtergrondgeschiedenis van het kind staat beschreven en hoe hij/zij zich gemanifesteerd heeft in het Lotjeshuis. Tevens regelt de maatschappelijk werkster dat de nodige papieren, zoals de voogdijtoewijzing en het geboortebewijs, in orde worden gemaakt. Nadat dit geregeld is, mag het kind vertrekken. De maatschappelijk werkster is degene die het kind wegbrengt naar zijn nieuwe thuis. Hoewel deze wijze door zowel het Lotjeshuis, als SOS-kinderdorp Suriname en de kinderen zelf als prettig wordt ervaren, wil ik nog wel een aantal kanttekeningen plaatsen. Zo moet het kind soms erg lang wachten voordat hij/zij mag vertrekken in verband met het ontbreken van de nodige papieren of zeggen verschillende instanties niet voldoende geïnformeerd te zijn over de achtergrond van het kind en diens problemen. Naar mijn idee kunnen dit soort zaken verbeterd worden. Voor meer informatie wil ik u verwijzen naar par.7.4 op p.74.

- 9) *Wat is er nodig om aan deze kinderen de gewenste begeleiding te kunnen bieden?*
De hierboven genoemde en de niet-genoemde zaken dienen mijns inziens veranderd te worden, opdat de kinderen zo min mogelijk hinder ondervinden van een toch grote verandering in hun leven. Daar dit behandeld wordt in hoofdstuk 8 wil ik u voor de volledige beantwoording van deze vraag verwijzen naar par.8.5 op p.81.
- 10) *Hoe kan aan de uit vraag 9 voortgekomen randvoorwaarden voldaan worden?*
Voor een goede en volledige beantwoording van deze vraag zie ik mij genooddaakt u wederom te verwijzen naar par.8.5 op p.81 waarin deze randvoorwaarden nader bekeken zullen worden.
- 11) *Wat voor een soort begeleiding hebben de kinderen van SOS-kinderdorp Suriname nodig?*
De beantwoording van deze vraag werkt wederom conclusies in de hand. Dit onderwerp komt eveneens uitgebreid aan bod in hoofdstuk 7. In grote lijnen worden de kinderen van SOS-kinderdorp Suriname redelijk tot goed begeleid, maar sommige zaken dienen in mijn ogen snel veranderd te worden. Een voorbeeld in deze is het (seksueel) lastig vallen van meisjes door sommige jongeren. Voor meer informatie voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar par.7.3 op p.72.
- 12) *Wat is er nodig om aan deze kinderen de gewenste begeleiding te kunnen bieden?*
Zoals ik bij de beantwoording van de vorig vraag heb geschreven, dienen er een aantal zaken veranderd te worden teneinde de kinderen een goede begeleiding en een veilig onderkomen te kunnen geven. Zo is het nodig om bepaalde zaken zodanig te veranderen dat bijvoorbeeld misbruik onder de kinderen nooit meer voor kan komen. Voor meer informatie over de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar par.8.4 op p.80.
- 13) *Hoe kan aan de uit vraag 12 voortgekomen randvoorwaarden voldaan worden?*
Om bij het vorige voorbeeld te blijven, zou er voor gekozen kunnen worden om de jongens en meisjes niet meer onder hetzelfde dak te laten slapen. Ook zal er meer toezicht gehouden moeten worden op de buitenactiviteiten. Toch zijn deze suggesties

maar een tipje van de sluier. Voor meer informatie over de beantwoording van deze vraag wil ik u verwijzen naar par.8.4 op p.80.

6.3 Afsluiting

In dit hoofdstuk heb ik zo veel mogelijk de onderzoeksvragen proberen te beantwoorden. De beantwoording van sommige vragen zijn reeds in het vorige hoofdstuk uitgebreid behandeld en dit maakte dat ik ervoor heb gekozen om deze vragen te voorzien van een beknopt antwoord. Sommige vragen kan ik alleen goed en volledig beantwoorden nadat ik conclusies uit mijn onderzoeksgegevens heb getrokken. Het volgende hoofdstuk betreft dan ook de door mij getrokken conclusies uit dit onderzoek.

Hoofdstuk 7: Conclusies

7.1 Inleiding

In hoofdstuk 1 heb ik het te onderzoeken probleem vertaald in de volgende centrale vraagstelling: “Hoe dient enerzijds de begeleiding van het Lotjeshuis wat betreft de voorbereiding van de kinderen op hun spoedige vertrek naar SOS-kinderdorp Suriname eruit te zien en hoe dient anderzijds de begeleiding van de kinderen van SOS-kinderdorp Suriname eruit te zien, opdat deze redelijk aansluit bij die van het Lotjeshuis en dat deze de kinderen leert om met hun problemen om te gaan en weer optimaal te kunnen functioneren in wisselwerking met hun omgeving?”.

Deze centrale vraagstelling bevat in feite drie deelvragen. Dit maakt dat ik deze vragen apart wil beantwoorden. Gedurende mijn onderzoek ben ik tevens gestuit op een aantal zaken die de algemene begeleiding van de kinderen van het Lotjeshuis betreffen. Naar mijn mening dienen deze zaken eveneens nader belicht te worden. Deze uitkomsten vallen hiermee onder de zogenoemde neveneffecten.

Allereerst zal ik aandacht schenken aan deze neveneffecten. Hierop volgend worden er door mij conclusies getrokken aangaande de derde deelvraag, namelijk: “Hoe dient de begeleiding van de kinderen van SOS-kinderdorp Suriname eruit te zien, opdat deze de kinderen leert om met hun problemen om te gaan en weer optimaal te kunnen functioneren in wisselwerking met hun omgeving?”. Tot slot zal ik mij buigen over de beantwoording van de overige twee deelvragen, namelijk: “Hoe dient de begeleiding van het Lotjeshuis met betrekking tot de voorbereiding van de kinderen op hun spoedige vertrek naar SOS-kinderdorp Suriname eruit te zien?” en “Hoe dient de begeleiding van de kinderen van SOS-kinderdorp Suriname eruit te zien, opdat deze redelijk aansluit bij die van het Lotjeshuis?”.

7.2 Conclusies t.a.v. de begeleiding van de kinderen van het Lotjeshuis

7.2.1 Een aantal positieve punten

Allereerst wil ik de zaken benoemen die in mijn ogen (zeer) positief zijn. Het feit dat het Lotjeshuis de ouders, indien mogelijk, betreft in het contact met het kind is hier zo’n voorbeeld van. Uit de theoretische notitie over attachment blijkt hoe belangrijk dit is en dan met name in de zesde t/m de achtste levensmaand van het kind. Door het veelvuldige contact zal de hechtingsband tussen de ouder en het kind minder in het geding komen dan wanneer het kind zijn/haar ouder(s) niet meer ziet. Op deze wijze wordt de kans op onveilige hechting en de nadelige gevolgen hiervan, zoals een anaclitische depressie, verkleind. Tevens vind ik het een goede zaak dat de broers en zusters zo veel mogelijk bij elkaar gehouden worden, hetgeen eveneens een factor kan spelen in de mate waarin een kind zich kan hechten aan een ander.

Ook wil ik de door te voeren mentaliteitsverandering noemen. De directie heeft dit proberen te bewerkstelligen door een geheimhoudingsplicht in te voeren, een aantal cursussen aan te bieden en de leidsters te instrueren betreffende de omgang met sommige gedragsproblemen van de kinderen. Door de invoering van het Portageprogramma en de accenten van de overdracht ook op het gedrag van de kinderen te leggen, tracht de directie de leidsters te stimuleren om niet alleen met de verzorging, maar ook met de begeleiding van de kinderen bezig te zijn.

Het verbod op slaan kan ik zeer waarderen. Voorheen werden de kinderen ook met attributen geslagen en indien wij naar de vormen van kindermishandeling kijken, kunnen wij stellen dat dit eveneens onder kindermishandeling valt. Daar de meeste kinderen al een verleden van kindermishandeling achter de rug hebben, is het al helemaal onjuist dat slaan de vorm is waarin een kind gestraft wordt voor onwenselijk gedrag.

Het laatste positieve punt dat ik wil benoemen is de mogelijkheid voor de kinderen om huiswerkbegeleiding te krijgen. Veel kinderen hebben als gevolg van een onveilige hechting, kindermishandeling of een ontwikkelingsstoornis moeite met huiswerkopdrachten. Op deze wijze worden zij hierin extra gesteund, hetgeen tot betere schoolprestaties kan leiden en hiermee kan ook het zelfvertrouwen van het kind toenemen.

Naast deze positieve punten zijn er ook negatieve punten te benoemen. Ik zie het als mijn taak om dit op te nemen in dit onderzoeksrapport, daar deze zaken van belang zijn voor het welzijn van het kind. Daar de eerste vijf levensjaren de belangrijkste jaren zijn voor wat betreft de persoonlijkheidsontwikkeling en de doelgroep van het Lotjeshuis hoofdzakelijk bestaat uit kinderen van 0 tot 5 jaar, is een goede begeleiding van deze kinderen onontbeerlijk. De volgende subparagrafen gaan hierover.

7.2.2 Conclusies t.a.v. de wisselingen van de leidsters

Op regelmatige basis wisselt de directie de leidsters van groep. De reden die zij hiervoor gaf, was dat zij het belangrijk vond dat alle leidsters kennis maakten met de kinderen en dat zij weer dingen konden opmerken die anderen waren ontgaan. Hoewel deze redenering plausibel mag klinken, is dit onwenselijk voor de gehechtheid van kinderen. De gehechtheidstheorie laat zien dat het kind zich slechts enkele malen kan hechten aan een persoon en als het kind meerdere malen wordt blootgesteld aan wisselingen van verzorgers, zal de neiging tot attachment uiteindelijk uitdoven met alle gevolgen van dien. Bovendien hebben de kinderen al te maken met wisselingen van verzorgers, daar men in ploegendiensten werkt. Daar er tevens geen specifiek persoon voor het kind beschikbaar is, wordt het voor het kind zeer moeilijk om zich te kunnen hechten aan een volwassene.

7.2.3 Conclusies t.a.v. het opleidingsniveau

Er is een discrepantie te ontdekken tussen de reeds behaalde diploma's en de vereiste diploma's voor de functies leidster en teamcoördinator. Voor beide functies is namelijk een MBO-diploma vereist en men beschikt over een LBGO-diploma (vergelijkbaar met een "Huishoudschool"-diploma) of een MULO-diploma (vergelijkbaar met een MAVO-diploma). De directie heeft wel al een aantal cursussen aangeboden, maar deze zijn niet voldoende als het gaat om de nodige kennis en inzicht te verwerven in groepsdynamische processen, opvoedingstheorieën, gedragstherapeutische technieken en de gangbare beïnvloedingsinstrumenten. Dit betekent dat de leidsters en teamcoördinatoren niet de op schrift gestelde functies naar behoren kunnen uitoefenen.

Mijn conclusie is dan ook dat, als gevolg van het te lage opleidingsniveau, het niet wenselijk is om deze leidsters en teamcoördinatoren taken als een behandelplan opzetten en de ouders adviseren over de opvoeding uit te laten voeren. Dit gebeurt weliswaar (nog) niet in de praktijk, maar het is wel de bedoeling dat dit gaat veranderen. Echter, de problematiek van de kinderen is dermate groot en ernstig van aard dat de aanpak hiervan zorgvuldig en met de nodige kennis opgesteld moet worden.

7.2.4 Conclusies t.a.v. de psychosociale hulpverlening

Hoewel de leidsters nu gestimuleerd worden om naast de verzorging ook met de begeleiding van de kinderen bezig te zijn, gebeurt dit slechts in geringe mate. Dit maakt dat de begeleiding van de kinderen meer gericht is op verzorging. De kinderen worden alleen met ernstige problemen verwezen naar het MOB of een psycholoog. De aanpak van deze professionals bestaat alleen uit het observeren van het kind en om op basis van deze bevindingen aanbevelingen te geven. Deze aanbevelingen worden wel ter hand genomen door de maatschappelijk werkster, maar van een echte hulpverleningsplan is geen sprake.

Ik concludeer hier uit dat er geen sprake is van psychosociale hulpverlening, terwijl de problematiek van deze kinderen hier wel om vraagt.

7.2.5 Conclusies t.a.v. de mentaliteitsverandering

De door de directie door te voeren veranderingen teneinde een mentaliteitsverandering onder de leidsters teweeg te brengen, wordt verschillend ontvangen. Onder het gezag van de vorige directrice mochten de leidsters tegen de kinderen schreeuwen, de kinderen slaan en hoefden zij zich alleen te bekommeren om de verzorging van de kinderen. Na jaren zo gewerkt te hebben, moeten er opeens allerlei zaken veranderd worden en dit werkt verzet in de hand. Te meer zij hun eigen kinderen ook slaan als zij straf verdienen en dat zij de mening zijn toegedaan dat het knuffelen van kinderen verwennerij is. Ook geven zij toe dat ze nu geen overwicht meer hebben op de kinderen en niet weten hoe zij dit terug kunnen krijgen. Het niet kunnen omgaan met het gedrag van een kind en niet de kennis hebben over opvoeding zijn twee risicofactoren bij het ontstaan van kindermishandeling, indien wij de theoretische notitie over kindermishandeling bekijken.

Als de directie van huis is, worden de nieuwe regels ook niet nageleefd. Zo heb ik met eigen ogen kunnen zien dat er naar de kinderen geschreeuwd werd, dat de kinderen geslagen werden en dat de kinderen soms urenlang in hun poepluier lagen. Indien er zich problemen voordoen, zijn sommige leidsters geneigd om naar de maatschappelijk werkster te gaan en niet naar de adjunct-directrice, terwijl zij hiervoor wel de aangewezen persoon is.

Ook tijdens de overdracht letten de leidsters niet goed op, fluisteren met elkaar en giechelen. De directie spreekt hen dan vermanend toe, hetgeen een nog harder gegiechel tot gevolg heeft. Er zijn dus een aantal conclusies t.a.v. de door te voeren mentaliteitsverandering te trekken. Blijkbaar is de wijze waarop de directie de veranderingen wil doorvoeren onjuist, aangezien deze veranderingen een hoop verzet onder de leidsters teweegbrengt. Volgens het schema "Dealing with Changes" van Hans Gärtner e.a. (bron: gekregen van de SOS-jeugdleader) vereisen de volgende aspecten aandacht als men met succes veranderingen in het reeds bestaande beleid wil doorvoeren: visie, communicatie, training, gereedschap, motivatie en een actieplan. Indien één of meerdere aspecten ontbreken, mislukken de door te voeren veranderingen geheid. Als bijvoorbeeld het aspect communicatie ontbreekt, leidt dit tot weigering door het personeel en als het aspect gereedschap ontbreekt, leidt dit tot frustratie. Hoewel de directie zegt dat zij de leidsters heeft ingelicht over de door te voeren veranderingen en alternatieve straffen heeft aangeboden, komen de leidsters in het verzet tegen de veranderingen en raken zij gefrustreerd. Het feit dat de leidsters aangeven dat ze niet weten hoe zij de orde moeten handhaven en kwaad spreken over de directie, bevestigt deze conclusie alleen maar. Hiernaast concludeer ik dat de veranderingen niet voldoende zijn gemotiveerd, aangezien de leidsters niet snappen waarom je deze kinderen niet mag slaan en moet knuffelen. Toch dient hier aandacht aangeschonken te worden, aangezien er reeds sprake is van twee risicofactoren voor het ontstaan van kindermishandeling.

Het weigeren om gehoor te geven aan de nieuwe regels, uit zich onder meer in het slaan van en schreeuwen tegen de kinderen, spullen laten rondslingeren in de babykamer en zeer weinig aandacht schenken aan de kinderen als de directie weg is. Hieruit concludeer ik tevens dat zij het idee hebben dat niemand hen controleert en dat zij hun gang kunnen gaan. Blijkbaar komt de directie niet op onverwachte tijden poolshoogte nemen.

Het feit dat sommige leidsters bij problemen naar de maatschappelijk werkster gaan, komt naar mijn idee voort uit twee zaken. De eerste betreft het feit dat deze leidsters geen beroep meer willen doen op de directie vanwege de genoemde veranderingen. De tweede betreft het feit dat de directie bestaat uit een Nederlander en een Nederlandse Surinamer. Uit de theoretische notitie over de geschiedenis van Suriname blijkt dat de gemiddelde Surinamer een ambivalente houding kent ten opzichte van Nederlanders. Dit geldt eveneens voor

Nederlandse Surinamers, omdat a) veel Surinamers ten tijde van de onafhankelijkheid het land verlieten, wat tot gevolg had dat Suriname een gebrek had aan goed opgeleid personeel en b) de mensen die een soortgelijke opleiding in Nederland hebben genoten een veel hoger salaris krijgen voor dezelfde functie. Dit maakt dat het opleggen van nieuwe regels door deze directie zo mogelijk nog slechter ontvangen wordt.

De wijze waarop de leidsters omgaan met de overdracht, maakt op mij de indruk dat zij de noodzaak hier niet van inzien en/of dat dit hun manier is om zich te verzetten tegen de nieuwe veranderingen.

7.2.6 Conclusies t.a.v. de gevoelige informatie

Het feit dat sommige kinderen obsessief seksueel gedrag vertonen, zonder dat het Lotjeshuis dit ooit eerder heeft opgemerkt en dat hier niets over bekend is bij de directie of de maatschappelijk werker, hoeft nog niets te betekenen. De kinderen worden nu eenmaal meer verzorgd dan begeleid en de leidsters zijn nog niet volledig getraind in het observeren van het gedrag van de kinderen. Echter, hetgeen mij wel zorgen baat, is het feit dat kinderen onafhankelijk van elkaar exact hetzelfde verhaal vertellen over bepaalde leidsters en de dingen die zij 's avonds met hun vriendjes doen in het Lotjeshuis. Ook de verschillende verhalen van kinderen over seksuele spelletjes die zij met elkaar doen in het Lotjeshuis vind ik zorgwekkend. Uiteraard heb ik hier geen hard bewijs van en dit maakt dat het vermoedens betreft. Toch acht ik de verhalen van verschillende personen een indicatie voor wat er zoal kan spelen in het Lotjeshuis. Indien deze verhalen op waarheid berusten, kan dit verstrekkende gevolgen hebben voor de kinderen, die aan deze zaken worden blootgesteld. Zo kunnen de kinderen zich onveilig voelen, last krijgen van herbelevingen en verstoord raken in hun emotionele ontwikkeling.

7.2.7 Conclusies t.a.v. het ontbreken van een dagprogramma

Het feit dat er alleen een programma bestaat uit de verzorgende taken die de leidsters moeten uitvoeren, maakt dat er (te) weinig aandacht is voor de activiteiten met de kinderen. Langzamerhand komt hier wel verandering in maar het aantal activiteiten dat voor de kinderen worden georganiseerd, is summier te noemen. Tevens stimuleren de leidsters de interacties tussen de kinderen onderling nagenoeg niet. Kinderen spelen tot een jaar of 3 naast elkaar in plaats van met elkaar, maar hierna is dit wel mogelijk. Indien de kinderen met elkaar spelen, leren zij op spelende wijze samen te werken, te delen en de jaloezie kan hierdoor gedeeltelijk afnemen. Het feit dat andere instellingen aangeven dat de kinderen van het Lotjeshuis zich verhoudingsgewijs meer passief gedragen dan de kinderen van andere kindertehuizen, geeft aan dat de kinderen niet voldoende gestimuleerd worden.

7.2.8 Conclusies t.a.v. het ontbreken van EHBO-attributen

Daar de leidsters de pleisters, jodium en verbandspullen voor eigen gebruik meenamen naar huis, wordt de EHBO-kist niet meer gevuld. Blijkbaar werd hierop geen controle op uitgeoefend en ziet men het belang niet (meer) in van de aanwezigheid van deze spullen. Mijns inziens zijn deze spullen wel degelijk nodig in het kader van infectiegevaar.

7.2.9 Eindconclusies

Om tot een betere begeleiding van de kinderen van het Lotjeshuis te komen, dienen de volgende zaken in ogenschouw genomen te worden:

- Het aantal wisselingen van de leidsters en de onmogelijkheid voor het kind om zich te hechten aan een volwassene.
- De discrepantie tussen het huidige opleidingsniveau van de leidsters en teamcoördinatoren en het gevraagde opleidingsniveau;

- De problematiek van de kinderen vraagt om psychosociale hulpverlening;
- De wijze waarop de directie de veranderingen wil doorvoeren;
- De leidsters hebben recht op uitleg, kennis en gereedschap, opdat zij de nieuwe veranderingen kunnen plaatsen en ten uitvoer kunnen brengen;
- Het gedrag van de leidsters wanneer de directie afwezig is;
- De vermoedens omtrent de oorzaak van het obsessief seksueel gedrag van sommige kinderen;
- Het ontbreken van een dagprogramma;
- De inhoud van de EHBO-kist.

7.3 Conclusies t.a.v. de begeleiding van de kinderen van SOS-kinderdorp Suriname

7.3.1 Een aantal positieve punten

Het SOS-kinderdorp Suriname tracht het contact tussen het kind en diens biologische ouder(s) te stimuleren door het kind het weekend door te laten brengen bij de biologische ouder(s). Volgens de gehechtheidstheorie is dit zeer wenselijk, daar dit een veilige hechting bevordert. Dit geldt eveneens voor het feit dat de broers en zusters zo mogelijk bij elkaar worden gehouden en voor het feit dat er nagenoeg geen sprake is van wisselingen van de verzorgers. Het kind kan zich hierdoor tevens hechten aan de SOS-moeder zonder bang te zijn dat zij hem zal verlaten. Dit maakt de kans op onveilige hechting en de gevolgen hiervan gering. Het verbod op slaan vind ik een zeer positieve regeling, daar ook de meeste kinderen van SOS-kinderdorp Suriname in het verleden te maken hebben gehad met kindermishandeling. Daar de gevolgen volgens de theoretische notitie over kindermishandeling zeer groot kunnen zijn voor het kind, is het niet wenselijk dat dit nogmaals dunnetjes wordt overgedaan. De moeders kunnen zich wenden tot de moederbegeleider indien zij om raad verlegen zitten en de kinderen kunnen voor (kleine) problemen bij de maatschappelijk werker terecht. De problemen van de meeste kinderen vragen echter om een zeer intensieve therapie en deze wordt ook gegeven door een psycholoog. De SOS-moeders zijn er verder om de kinderen te stimuleren en op te voeden. Tevens stimuleren zij de interactie tussen de kinderen onderling, zodat zij zich meer broers en zusters voelen, hetgeen verbroedering, samenwerking en een vermindering van jaloezie als gevolg heeft. Daar sommige kinderen moeite hebben met hun schoolwerk, krijgen zij huiswerkbegeleiding. Dit heeft een positieve invloed op de schoolprestaties en hiermee tevens op het zelfbeeld en eigenwaarde van het kind. Ook wil ik het punt noemen dat de kinderen suggesties mogen aandragen ter verbetering van het beleid. Naast het gegeven dat de kinderen inspraak hierop hebben, leren zij tevens een aantal vaardigheden dat later goed van pas kan komen, zoals signaleren, nieuwe initiatieven bedenken en onderhandelen. Tot slot wil ik het SOS-Jongenshuis noemen. Middels een strak dagprogramma, strenge regels en een behandelplan zijn de meeste jongeren gemotiveerd om te slagen in de samenleving. Zij vertonen nagenoeg geen probleemgedrag meer en hebben hun verleden grotendeels kunnen verwerken.

7.3.2 Conclusies t.a.v. het opleidingsniveau

Volgens de directeur van SOS-kinderdorp Suriname dienen de SOS-moeders ten minste over een MAVO- of een MULO-diploma te beschikken. Echter, uit mijn interviews is gebleken dat een aantal van deze moeders slechts over een LBGO-diploma beschikt. Hiernaast ontbreekt er de nodige werkervaring, aangezien sommige moeders als buschauffeuse werkzaam zijn geweest of een kippenkwekerij hebben gehouden. De moeders dienen wel zes maanden mee te lopen met een ander gezin en een aantal cursussen te hebben gevolgd, eer zij zelfstandig een

gezin mogen runnen. De praktijk wijst uit dat ook aan deze voorwaarden niet altijd voldaan wordt. Mijn conclusie in deze is dan ook dat men te weinig kennis heeft om met de problemen van deze kinderen om te kunnen gaan.

Dit blijkt ook uit het gegeven dat veel moeders hebben aangegeven, dat zij vaak niet weten hoe zij met een kind om moeten gaan. Volgens de theoretische notitie is dit een risicofactor bij het ontstaan van kindermishandeling. Dit wordt ook gedeeltelijk bevestigd door de moeders, aangezien zij de kinderen, ondanks het verbod, toch slaan. Ook zijn zij niet consequent in hun manier van terecht wijzen en geven incongruente boodschappen aan het kind. Zo spreken zij het kind vermanend toe, terwijl zij hem/haar tegelijkertijd stevig knuffelt. Ook laten zij het er bij zitten als het kind weigert te luisteren. Het feit dat de moeder het kind vaak naar de moederbegeleider stuurt en dat de meeste moeders te kennen geven een kleiner gezin te willen, geven aan dat de moeders niet helemaal opgewassen zijn tegen de werkzaamheden die zij dienen uit te voeren. De meeste moeders maken ook een vermoeide indruk. Zij gaven aan het zeer druk te hebben, diverse rollen te moeten vervullen en 's middags een middagdutje moeten doen om het werk vol te kunnen houden. Dit laatste leidt ertoe dat er geen toezicht is op de kinderen en dit heeft al tot vervelende incidenten gezorgd. Mijn conclusie is dan ook dat het de moeders ontbreekt aan kennis, inzicht in de problemen van de kinderen en gereedschap.

7.3.3 Conclusies t.a.v. de gezinssamenstelling

De lange-termijn-zorg is onder meer gestoeld op het beginsel Broers en Zusters, hetgeen wil zeggen dat meisjes en jongens van verschillende leeftijden bij elkaar in één gezin wonen. Echter, de praktijk wijst uit dat dit niet werkt. Een aantal kinderen vertonen als gevolg van hun verleden obsessief seksueel gedrag en vallen de meisjes hiermee lastig. Een aantal keer is er zelfs sprake geweest van seksueel misbruik. Een ervaring van seksueel misbruik is op zichzelf staand al zeer vervelend en kan nadelige gevolgen voor het kind hebben. Indien het kind al een verleden van kindermishandeling achter de rug heeft, is dit zeer uit den boze voor het verwerkingsproces en daarmee ook voor de ontwikkeling van het kind. Ik concludeer hieruit dat dit niet mag en dat dit onmogelijk voor deze kinderen gemaakt moet worden. Een andere bedenking tegen deze gezinssamenstelling is dat veel kinderen als gevolg van hun verleden zich zeer agressief gedragen. De grotere kinderen vieren deze agressie bot op de kleinere kinderen, hetgeen ook negatieve effecten heeft voor de verdere ontwikkeling van deze kinderen. Mijn conclusie is dan ook dat de gezinssamenstelling zo niet langer gehandhaafd kan worden. Hierbij komt het gegeven dat kinderen door deze gebeurtenissen in een ander SOS-gezin ondergebracht moeten worden. Dit betekent dat het desbetreffende kind een andere moeder krijgt en dit kan weer van invloed zijn op de hechting van het kind. De gevolgen van een onveilige hechting kunnen groot zijn op het kind, zoals in de theoretische notitie over attachment staat beschreven. Kortom: een andere gezinssamenstelling is mijns inziens broodnodig.

7.3.4 Conclusies t.a.v. het seksuele gedrag

Als gevolg van het verleden zijn sommige kinderen reeds met seksualiteit bezig. De moeders weten niet zo goed hoe zij hiermee om kunnen gaan. De kinderen voelen allerlei dingen, maar kunnen dit niet plaatsen en handelen hiernaar. Seksuele voorlichting wordt niet gegeven in het SOS-kinderdorp Suriname, waardoor de kinderen niet geleerd wordt waar deze gevoelens dan vandaan komen en wanneer het wel en wanneer het niet gepast is om aan deze gevoelens gehoor te geven.

7.3.5 Conclusies t.a.v. het beleid

In de protocollen staat vermeld dat elk personeelslid bij alle vergaderingen aanwezig dient te

zijn. Hieruit concludeer ik dat ook de mensen die geen geheimhoudingsplicht hebben hoeven te ondertekenen, zoals de chauffeur en de schoonmaker, vertrouwelijke zaken aangaande de kinderen te horen krijgen. Mijns inziens heeft de aanwezigheid van deze mensen geen toegevoegde waarde en loopt men het risico dat deze vertrouwelijke informatie aan derden prijs gegeven kan worden.

Een doelstelling van de moedervergadering is om veel voorkomende zaken plenair te bespreken. De praktijk wijst uit dat de moeders weinig zeggen tijdens de vergaderingen en dat zij vaak de moederbegeleider na afloop aanschieten voor advies. Hieruit concludeer ik dat deze vorm van vergaderen niet werkt. Blijkbaar vinden deze moeders het eng om bepaalde zaken plenair te bespreken, terwijl dit zeer leerzaam kan zijn voor de andere moeders. Dit heeft namelijk ook weer een positieve invloed op de kwaliteit van de begeleiding van de kinderen.

Het feit dat de directie van het SOS-kinderdorp Suriname niet openstaat voor de adviezen en ervaringen van de jeugdleader, kan twee oorzaken hebben. De directie wil zelf beslissingen nemen aangaande het beleid en staat hierdoor niet open voor suggesties. De jeugdleader kan het te dominant brengen, hetgeen in het verkeerde keelgat kan schieten bij de directie. Te meer daar de jeugdleader een Nederlandse Surinamer is. Naar mijn mening heeft deze jeugdleader een goede kijk op de zaken en kan hij dus de directie een aantal handvatten aanreiken, hetgeen weer van invloed is op de kwaliteit van de begeleiding.

7.3.6 Eindconclusies

De hierboven beschreven conclusies lenen zich voor de beantwoording van de tweede deelvraag van dit onderzoek. De reeds genoemde positieve punten dienen in tact te worden gehouden teneinde een goede begeleiding aan de kinderen van het SOS-kinderdorp Suriname te kunnen geven. Echter, de volgende zaken dienen naar mijn mening veranderd te worden:

- Het gebrek aan kennis, inzicht en gereedschap bij de moeders;
- Het ontbreken van toezicht op de kinderen in de namiddag;
- De huidige gezinssamenstelling;
- Het ontbreken van seksuele voorlichting aan de (vroeg)rijpe kinderen;
- De aanwezigheid van alle personeelsleden bij vergaderingen;
- De moedervergadering;
- De communicatie tussen enerzijds de directie en anderzijds de jeugdleader.

7.4 Conclusies t.a.v. de overplaatsing

7.4.1 Een aantal positieve punten

De wijze waarop het kind wordt voorbereid op diens vertrek wordt door het kind als prettig ervaren. Aanvankelijk was ik de mening toegedaan dat het kind eerst een aantal keer het SOS-kinderdorp Suriname moest bezoeken, voordat hij/zij daar daadwerkelijk moest wonen. Echter, gedurende het onderzoek heb ik deze mening bijgesteld. De kinderen reageren namelijk altijd zeer enthousiast op het nieuws, vinden het spannend en kunnen niet wachten tot het zo ver is. Zij vinden het dus niet eng en om die reden acht ik een aantal bezoeken vooraf ook niet noodzakelijk. De kans dat het kind allemaal mooie verhalen vertelt over de plek waar hij/zij gaat wonen, kan zelfs tot jaloezie van andere kinderen leiden. Bovendien kunnen deze kinderen zich misschien verdrietig voelen, omdat zij daar niet mogen wonen. Dit maakt de reeds genoemde bezoeken zelfs onwenselijk in mijn ogen.

De wijze waarop het kind wordt ontvangen door SOS-kinderdorp Suriname vind ik ook goed te noemen. Met de ballonnen en de tekeningen van de nieuwe broertjes en zusjes wordt het een feestelijke aangelegenheid en het kind voelt zich hierdoor gewenst. Ook reageren de nieuwe broertjes en zusjes enthousiast op de komst van een nieuw gezinslid. De SOS-moeder

koopt ook allemaal nieuwe spullen voor hem/haar om het feest compleet te maken. Hiernaast wordt het kind goed in de gaten gehouden en indien het noodzakelijk is, krijgt het kind hulp in de vorm van huiswerkbegeleiding of een therapeutische behandeling van de psycholoog. De wijze waarop de kinderen worden begeleid bij het SOS-kinderdorp Suriname hoeft naar mijn mening niet aangepast te worden aan die van het Lotjeshuis. Ten eerste omdat het een geheel andere structuur heeft (een kindertehuis versus een pleeggezin). Ten tweede omdat de zaken die ik in de begeleiding, zoals deze gegeven wordt in het Lotjeshuis, als positief beschouw, eveneens opgenomen zijn in de begeleiding van de kinderen van SOS-kinderdorp Suriname.

7.4.2 Conclusies t.a.v. de tijd waarin het kind nog in het Lotjeshuis is

De duur tussen het moment waarop aan het kind wordt medegedeeld dat hij/zij spoedig gaat verhuizen en het moment dat het kind daadwerkelijk gaat verhuizen, kan wel een aantal maanden duren. Het kind wordt daar erg nerveus en ongeduldig door. Het feit dat de overplaatsing van een kind lang kan duren, wordt veroorzaakt door de bureaucratische rompslomp van de nodige papieren, door onvoldoende moeders bij SOS-kinderdorp Suriname en door het advies van een leraar om even te wachten met de overplaatsing. Ik concludeer hieruit dat het Lotjeshuis zich er niet van vergewist of er nog plek is in het SOS-kinderdorp Suriname en de leerkracht niet om advies vraagt, alvorens zij het kind inlicht over de verhuizing. Door de gespannenheid en nervositeit van het kind lijkt mij het verstandig om dit anders aan te pakken.

Ten tijde van het vertrek neemt iedereen wel afscheid van het desbetreffende kind, maar er is geen sprake van de zogenoemde afscheidsrituelen. Soms kan dit goed zijn voor zowel het kind dat vertrekt als voor de kinderen die achterblijven. Hiernaast krijgt het kind dat vertrekt, behoudens de kleding, medicijnen en andere benodigdheden, geen aandenken mee. Zo'n aandenken kan het kind helpen, indien deze last krijgt van heimweegevoelens. Hiermee kan een aandenken een houvast voor het kind zijn tijdens de periode van een grote verandering.

7.4.3 Conclusies t.a.v. de tijd waarin het kind (net) is verhuisd

Verschillende instanties, zo ook het SOS-kinderdorp Suriname, geven aan de informatie over het kind en dan met name de achtergrondgeschiedenis en de problemen van het kind summier en niet concreet te vinden. Het rapport dat door het MOB is opgesteld, betreft een momentopname en geeft hierdoor een vertekenend beeld van het kind. Hierdoor kunnen de SOS-moeders voor verrassingen komen te staan en wordt er niet op tijd begonnen met een gepast hulpverleningsplan. Soms is de voogdijtoewijzing nog niet geregeld. Het SOS-kinderdorp Suriname maakt soms een uitzondering op de regel dat de voogdij geregeld moet worden, alvorens het kind geplaatst kan worden. Echter, ouders kunnen hun kind dan terugeisen en aangezien veel rechters in het voordeel van de ouders beslissen, moet het kind na een zeer korte periode weer verhuizen. Uit de gehechtheidstheorie blijkt dat dit een nadelig effect op de hechting van het kind kan hebben. In het slechtste geval kan het kind zich aan geen enkele volwassene hechten met alle gevolgen van dien.

Hoewel het Lotjeshuis en SOS-kinderdorp Suriname de broertjes en zusjes bij elkaar trachten te houden, lukt dit niet altijd. Een jongetje heeft zijn broertje in bijna een jaar tijd slechts eenmaal gezien. Hij mist zijn broertje dan ook heel erg, heeft heimwee naar het Lotjeshuis en wil dan ook graag terug. Deze gevoelens maken dat het kind zich afzet tegen SOS-kinderdorp Suriname en als reactie hierop wordt het kind vaak gestraft.

7.4.4. Eindconclusies

Om de overplaatsing van het kind goed te laten verlopen moet het feestelijk onthaal van het

kind door het nieuwe gezin in tact gehouden worden, evenals de observaties van het kind. De volgende zaken dienen wel veranderd te worden:

- Het moment waarop het kind wordt ingelicht over de verhuizing;
- Het ontbreken van afscheidsrituelen;
- De informatie over het kind over diens achtergrond, geschiedenis en gedrag;
- Het moment waarop de voogdijtoewijzing wordt geregeld;
- De frequentie van het contact tussen broertjes en zusjes indien zij gescheiden van elkaar zijn.

7.5 Afsluiting

In dit hoofdstuk heb ik op basis van de onderzoeksgegevens conclusies getrokken aangaande de volgende onderwerpen: de begeleiding van de kinderen van het Lotjeshuis, de begeleiding van SOS-kinderdorp Suriname en de overplaatsing van een kind.

Om de reeds genoemde zaken te kunnen veranderen, dienen deze vertaald te worden in aanbevelingen teneinde de veranderingen ten uitvoer te kunnen brengen. Deze aanbevelingen komen in het volgende hoofdstuk aan de orde.

Hoofdstuk 8: Aanbevelingen

8.1 Inleiding

In het voorgaande hoofdstuk heb ik aangegeven welke zaken naar mijn mening veranderd dienen te worden. Echter, dit is niet afdoende. Deze veranderingen dienen omgezet te worden in duidelijke en heldere te nemen stappen, opdat deze zaken daadwerkelijk aangepakt kunnen worden. Alvorens ik hiertoe overga, wil ik u eerst inlichten over de recente ontwikkelingen aangaande het Lotjeshuis. Daar ik met dit onderzoek een wezenlijke bijdrage wil leveren aan de verbetering van de begeleiding van de kinderen in beide kindertehuizen, wil ik deze nieuwe ontwikkelingen eveneens meenemen in mijn aanbevelingen.

8.2 De recente ontwikkelingen

Eind augustus van dit jaar, in de tijd dat de directeur van het Lotjeshuis op vakantie was in Nederland, is het personeel in opstand gekomen tegen de adjunct-directrice. De aanleiding hiertoe is het overlijden van een jongetje in het Lotjeshuis. Het personeel heeft zich beklaagd bij het oude bestuur van het Lotjeshuis over de gang van zaken. De klachten bestonden onder meer uit: de manier van leidinggeven, de hygiëne binnen het Lotjeshuis, de omgang met de kinderen en de communicatie. Er werd een onafhankelijke onderzoekscommissie in het leven geroepen en zij verklaarde, op basis van haar onderzoek, sommige klachten gegrond. Hierop volgde het ontslag van beide directieleden.

Na een interim-directie te hebben aangesteld, is de Raad van Advies weer het oude bestuur geworden. De LSG is nog steeds van plan een bijdrage te leveren aan de geplande verbouwing van het Lotjeshuis, maar ziet verder af van een voortzetting van leidinggeven vanuit Apeldoorn. Inmiddels is de oud-directrice, die vòòr deze twee directieleden werkzaam was in het Lotjeshuis, weer aangesteld tot directrice van het Lotjeshuis, dit tot grote tevredenheid van de personeelsleden.

8.3 Aanbevelingen begeleiding het Lotjeshuis

Hieronder volgen de aanbevelingen voor wat betreft de begeleiding van de kinderen in het Lotjeshuis. Voor iedere aanbeveling zal ik mij verantwoorden door een korte toelichting hierop te geven.

- *De wisselingen van de leidsters dienen beperkt te worden tot het minimum.*
Uit de gehechtheidstheorie van Bowlby (o.c.) blijkt onder meer dat de mate waarin er van verzorgers gewisseld wordt bepalend is voor de mate waarin het kind zich kan hechten. Indien het kind wordt blootgesteld aan te veel wisselingen van verzorgers, dooft de neiging tot hechten uit. Dit kan grote gevolgen hebben voor dit kind, zoals het krijgen van een laag zelfbeeld, depressie, delinquent gedrag en niet meer in staat zijn om een betekenisvolle relatie met wie dan ook aan te gaan.
Het is nu eenmaal de werkwijze van het Lotjeshuis om te werken met drie ploegendiensten. Mijn advies luidt dan ook om de wisselingen van de leidsters te beperken tot driemaal per dag. Het lijkt mij ook verstandig om de ploegendiensten te voorzien van een vaste samenstelling, opdat er toch nog enige regelmaat in zit en de kans op een onveilige hechting van het kind wordt verkleind.
- *Het aanstellen van een mentor voor ieder kind.*
De hierboven beschreven wisselingen van leidsters maken het voor de kinderen lastig om zich te hechten aan al deze personen. Een kind kan immers met een beperkt aantal mensen een veilige gehechtheidsrelatie aangaan. Om deze reden raad ik aan om te kijken met welke leidster het kind de meeste affiniteit heeft en deze aan te stellen als

diens mentor. Naast haar dagelijkse taken heeft zij dan tevens de taak om dit kind extra aandacht te geven om zo een vertrouwensband met het kind te ontwikkelen. Daar ieder kind over een eigen mentor beschikt, krijgen alle kinderen dezelfde aandacht en zal bijvoorbeeld het gedrag, dat bedoeld is om aandacht te krijgen, verminderen.

- *De teamleiders en teamcoördinatoren niet verder opleiden tot pedagogische medewerkers.*

Hiermee wil ik geenszins suggereren dat de leiders en teamcoördinatoren niet verder getraind moeten worden in de omgang met de kinderen. Echter, het lage opleidingsniveau van deze personeelsleden maakt het uitvoeren van taken als een behandelplan opzetten en het begeleiden van therapeutische activiteiten onmogelijk. De kans dat het kind door gebrek aan expertise nog meer geschaad wordt, is zeer aannemelijk. Dit maakt dat deze personeelsleden niet tot pedagogische medewerkers opgeleid moeten worden, maar tot baby-, peuter- en kleuterleiders. Op deze manier kunnen deze personeelsleden een goede omgang met de kinderen hebben zonder dat zij met hulpverleners bezig zijn.

- *Het aanstellen van een psycholoog.*

De problematiek van de meeste kinderen is dermate groot en ernstig van aard dat enige vorm van hulpverlening noodzakelijk is. Problemen als ontwikkelingsachterstand en ernstige vormen van traumatisering vallen buiten het werkgebied van het maatschappelijk werk. Een psycholoog daarentegen kan door een therapeutische benadering deze kinderen wel helpen.

Uiteraard ben ik mij ervan bewust dat aan deze aanbeveling een prijskaartje hangt. Toch acht ik het als zeer belangrijk dat deze aanbeveling gerealiseerd wordt. Men kan een voorlichtingsbijeenkomst houden voor de donateurs en tijdens deze bijeenkomst kan uitgelegd worden waarom een psycholoog onontbeerlijk is voor het welzijn van de kinderen. De kans dat een aantal donateurs het belang hiervan inzien en hierdoor bereid zijn giften te doen, is naar mijn idee aannemelijk. Ook kan men ertoe besluiten de Nederlandse overheid te vragen deze psycholoog te subsidiëren. Echter, uit de theoretische notitie is gebleken, dat de Nederlandse overheid niet staat te springen om geld te geven aan Suriname. Echter, dhr. Dijkstal gaf aan dat de overheid wel bereid is om aan particuliere instellingen subsidies te verstrekken, daar zij dan inzage hebben in de wijze waarop het geld wordt besteed.

- *Van gedachten wisselen met de huidige directrice over de omgang met de kinderen.*

Daar uit verhalen van zowel de voormalige directie, de maatschappelijk werkster en verschillende personeelsleden is gebleken dat onder het bestuur van de vorige en hiermee dus tevens de huidige directrice de kinderen geslagen mochten worden, er naar de kinderen geschreeuwd mocht worden en sommige kinderen acuut naar het ziekenhuis moesten als gevolg van ondervoeding, lijkt mij een diepgaand gesprek met deze directrice een goede suggestie. De personeelsleden spraken weliswaar vaak vol lof over haar en haar wijze van opvoeden van de kinderen, maar uit de theoretische notitie over kindermishandeling blijkt dat het slaan en verwaarlozen van kinderen onder kindermishandeling valt. Dit lijkt mij geenszins een goede zaak, temeer daar deze kinderen al vaak een verleden van kindermishandeling hebben. Indien met deze nieuwe directrice overeengekomen kan worden dat deze zaken tot het verleden behoren, is de kans op het succes van de door te voeren veranderingen groter, aangezien de personeelsleden tevreden zijn over de directrice. Toch dienen de volgende aspecten aanwezig te zijn: visie, communicatie, training, gereedschap,

motivatie en actieplan. De noodzaak van deze aspecten maakt duidelijk dat de directrice wel achter de door te voeren veranderingen staat, aangezien zij de aangewezen persoon is om voor deze aspecten zorg te dragen.

- *Een cursus voor de leidsters en teamcoördinatoren.*
Door deze personeelsleden “tools” in handen te geven, zullen zij beter in staat zijn om een goede omgang met de kinderen te hebben. Deze cursus heb ik zelf ontworpen en de volgende zaken worden hierin aan de orde gesteld: attachment, kindermishandeling en het omgaan met gedragsproblemen van de kinderen. Door de onderwerpen attachment en kindermishandeling te bespreken, zal de kennis hierover toenemen en zullen de personeelsleden tot een betere begripsvorming kunnen komen omtrent het hieruit voortkomende gedrag van de kinderen. Tevens kan er gediscussieerd worden over de vraag of een corrigerende tik onder kindermishandeling valt. Hierdoor kan er ingespeeld worden op de onderbuikgevoelens van de personeelsleden en kan er uitleg gegeven worden over het verschil tussen de aanpak van hun eigen kinderen en de kinderen van het Lotjeshuis. Na het theoretische gedeelte kan er overgegaan worden op het praktijkgedeelte, namelijk de personeelsleden trainen in het omgaan met de gedragsproblemen van de kinderen.
- *Controlemomenten inbouwen teneinde het gedrag van de leidsters te verbeteren.*
Indien de directrice op onverwachte momenten het Lotjeshuis bezoekt, kunnen de leidsters zich minder vrij voelen om dingen te doen die tegen de regels zijn. Ook zouden er stagiaires in het Lotjeshuis geplaatst kunnen worden die ook de taak hebben om het gedrag van de leidsters in de gaten te houden en te rapporteren aan de directrice. Om de continuïteit van deze aanbeveling te kunnen waarborgen, zouden een aantal scholen gemobiliseerd dienen te worden in het opzetten van een stagebureau dat speciaal bestemd is voor stages in Suriname en hiermee dus ook voor het Lotjeshuis.
- *Een nader onderzoek om de vermoedens omtrent de oorzaak van het obsessief gedrag van sommige kinderen te onderzoeken.*
Deze vermoedens zijn dermate ernstig van aard dat een onderzoek door een onafhankelijk onderzoeksbureau mij geen overbodige luxe lijkt. De kinderen van het Lotjeshuis verdienen tenminste een veilig onderkomen en door een onderzoek hiernaar te doen, kan men zich ervan vergewissen of dit inderdaad het geval is of dat er actie ondernomen dient te worden.
- *Het ontwerpen van een dagprogramma.*
Om de verdere ontwikkeling van de kinderen te kunnen stimuleren, is het aanbieden van activiteiten noodzakelijk. Om hier enige regelmaat in te krijgen, lijkt mij een dagprogramma een uitstekend middel hiervoor. Op deze wijze weten de leidsters en teamcoördinatoren wat er van hen verwacht wordt en hebben zij richtlijnen om dit ten uitvoer te brengen.
- *Er zorg voor dragen dat het Lotjeshuis over een EHBO-kist met inhoud beschikt.*
Kinderen letten soms niet goed op en bezeren zich dan. Om infectiegevaar te voorkomen, is de aanwezigheid van tenminste pleisters en betadine of jodium een vereiste. Om te voorkomen dat de personeelsleden het voor eigen gebruik meenemen, kan er per ploegendienst iemand aangewezen worden om de inhoud van deze kist te bewaken. Tijdens de overdracht controleert degene, die deze taak moet overnemen, of de inhoud er nog is. Spullen die voor de kinderen worden gebruikt, dienen aangegeven

te worden op een inventarislijst. De noodzaak tot gebruikmaking van de materialen in de EHBO-kist wordt toegelicht indien de kinderen tijdens de overdracht besproken worden.

8.4 Aanbevelingen begeleiding SOS-kinderdorp Suriname

Hieronder volgen de aanbevelingen voor wat betreft de begeleiding van de kinderen van SOS-kinderdorp Suriname. Iedere aanbeveling zal ik voorzien van een korte toelichting teneinde de aanbeveling te kunnen verantwoorden.

- *Een cursus voor de SOS-moeders.*
Om de moeders een aantal handvatten aan te reiken voor de omgang met gedragsproblemen van de kinderen, zullen zij beter opgewassen zijn tegen hun opvoedingstaak. Hierdoor wordt de kans op slaan kleiner en worden de kinderen beter gestuurd in hun gedrag. De cursus, die ik voor het Lotjeshuis heb ontworpen, leent zich tevens uitstekend als training van de SOS-moeders. In deze cursus worden zij namelijk onder meer getraind in het omgaan met de gedragsproblemen van de kinderen en dat is juist hetgeen waar zij moeilijkheden mee ondervinden.
- *De SOS-moeder dient eerst de basiscursus af te ronden, eer zij zelfstandig een SOS-gezin mag runnen.*
Daar sommige moeders niet over de benodigde papieren beschikken en geen relevante werkervaring hebben, verdient het de aanbeveling om hen eerst de basiscursus te laten volgen. Op deze wijze hebben zij al een aantal “tools” in handen, waardoor zij beter in staat zijn om hun werkzaamheden naar behoren uit te voeren.
- *Er dient te allen tijde toezicht op de kinderen gehouden te worden, indien zij zich in het dorp bevinden.*
Indien er geen toezicht gehouden kan worden op de kinderen, kunnen er vervelende situaties ontstaan. Zo kan een kind, dat zich lelijk heeft bezeerd tijdens het spelen, niet meteen geholpen worden en hebben de kinderen vrij spel om elkaar te pesten of lastig te vallen. Dit maakt dat toezicht op de kinderen noodzakelijk is. Men kan een rooster opstellen, zodat de SOS-moeders zien wanneer zij aan de beurt zijn. Ik adviseer om twee moeders toezicht te laten houden. De overige moeders kunnen dan even tot zichzelf komen.
- *De gezinssamenstelling van een SOS-gezin dient gewijzigd te worden.*
Ter voorkoming van pesterijen of zelfs seksueel misbruik binnen een gezin, acht ik een wijziging in de huidige gezinssamenstelling noodzakelijk. Mijns inziens dienen de jongens en meisjes gescheiden van elkaar te worden, evenals jonge en oudere kinderen. Een nadeel van deze maatregel is dat de broertjes en zusjes niet meer bij elkaar in één gezin wonen. Echter, dit weegt niet op tegen de gevolgen van dagelijks gepest, getreiterd, geslagen en misbruikt te worden. Bovendien blijven de broertjes en zusjes in hetzelfde dorp wonen, waardoor zij elkaar elke dag kunnen zien. Ook kunnen zij bij elkaar eten, want dan is de SOS-moeder degene die alles in de gaten kan houden.
- *Het geven van seksuele voorlichting aan de kinderen.*
Als gevolg van hun verleden vertonen sommige kinderen al seksueel getint gedrag en vallen hier de andere kinderen mee lastig. Ook zijn sommige kinderen al op een zodanige leeftijd dat het realistisch is om te denken dat zij reeds seksueel actief zijn.

Om ongewenst gedrag en ongewenste zwangerschappen te voorkomen, lijkt het geven van seksuele voorlichting aan deze kinderen een noodzakelijk goed. Deze voorlichting zou bijvoorbeeld door de maatschappelijk werkster gegeven kunnen worden.

- *De mensen die niet rechtstreeks betrokken zijn met de opvoeding of begeleiding van de kinderen mogen niet meer deelnemen aan vergaderingen die daarover gaan.*
De schoonmaker en de buschauffeur zijn bijvoorbeeld functionarissen die zulke vergaderingen niet meer bij mogen wonen. Door het ontbreken van een geheimhoudingsplicht is de kans nu eenmaal groot dat gevoelige informatie aangaande de kinderen aan derden wordt prijsgegeven. Bovendien zie ik het nut er niet van in dat deze mensen de vertrouwelijke informatie te horen krijgen.
- *De introductie van een “problemenbus” in de moedervergadering.*
De moeders kunnen voor de vergadering hun problemen opschrijven en deze papieren deponeren in de zogenoemde problemenbus. Hierdoor wordt de drempel voor de moeders lager om toch de problemen plenair te bespreken, daar deze dan anoniem behandeld kunnen worden. De andere moeders kunnen hier eveneens hun voordeel mee doen, hetgeen de kwaliteit van de begeleiding van de kinderen doet toenemen.
- *De communicatie tussen de directie en de jeugdleider dient verbeterd te worden.*
De jeugdleider dient zich ervan bewust te worden dat zijn nationaliteit, Nederlands-Surinaams, een niet onbelangrijke factor kan spelen in de verstoorde communicatie. Bovendien kunnen zijn diploma's de directie beangstigen, waardoor zij ervoor kiest om hem maar helemaal te mijden. Door zich minder dominant op te stellen en niet te snel te willen gaan, kan de communicatie verbeterd worden. De directie krijgt hierdoor handvatten aangereikt en kan hiermee aan de slag.

8.5 Aanbevelingen overplaatsing van de kinderen

Hieronder volgen de aanbevelingen voor wat betreft de overplaatsing van een kind. Deze aanbevelingen worden eveneens voorzien van een korte verantwoording.

- *Het kind mag alleen ingelicht worden over zijn/haar vertrek indien alles geregeld is.*
Door de nodige zaken te hebben geregeld, zoals een voogdijtoewijzing en een geboortebewijs, er zich van te vergewissen dat er plek is bij SOS-kinderdorp Suriname en het advies van de leraar van het kind te vragen, voorkomt men dat het kind onnodig moet wachten op de verhuizing. Indien deze zaken op orde zijn gebracht, kan het grote nieuws aan het kind verteld worden. Mijn advies is om dit een maand voor de verhuizing te doen. In deze maand kan het kind aan dit idee wennen en is er nog genoeg tijd om een bezoek aan het MOB en een arts af te leggen.
- *De introductie van het afscheidsritueel.*
Om de periode bij het Lotjeshuis goed af te sluiten, kan men een afscheidsritueel invoeren. Zelf lijkt mij een feestje geen goede optie, daar andere kinderen jaloers kunnen worden. Hetgeen mij wel een goed idee lijkt, is het zingen van een afscheidsliedje. Dit afscheidsliedje kan door de mentor van het kind geschreven worden, aangezien zij het kind het beste kent. Uiteraard kan zij de hulp inroepen van de creatieve collega's. Tevens dient er een aandenken aan het kind gegeven worden, opdat deze een steun kan bieden aan het kind als hij/zij heimwee naar het Lotjeshuis mocht krijgen. Een aandenken kan bijvoorbeeld een fotoboekje zijn. Gedurende het verblijf van het kind in het Lotjeshuis kunnen foto's genomen worden om vervolgens

de afgedrukte foto's in een schriftje te plakken en te voorzien van een onderschrift. Op deze manier heeft het kind een houvast en het is tevens een leuk aandenken voor later.

- *De verbetering van de informatie over het kind.*
Door een psycholoog aan te trekken, zal de informatie over het gedrag, de problemen en de ontwikkeling van het kind in grote mate toenemen. Ook kan men ertoe overgaan om de kinderen jaarlijks te laten onderzoeken door het MOB om inzage te krijgen in de lichamelijke ontwikkeling en problemen van het kind. Het is echter afhankelijk van het budget van het Lotjeshuis of deze maatregel daadwerkelijk uitgevoerd kan worden.
- *Gescheiden broertjes en zusjes dienen elkaar ten minste eenmaal per maand te zien.*
In het kader van de gehechtheidstheorie en het psychische welzijn van het kind, dienen broertjes en zusjes elkaar op regelmatige basis te zien. Wel lijkt het mij van belang om de ontmoetingen tussen deze kinderen op een neutrale plek te laten plaatsvinden, daar de kinderen anders jaloers op elkaar kunnen worden of gaan spelen met de andere kinderen van het kindertehuis. De Palmentuin in Paramaribo lijkt mij bijvoorbeeld een goede plek, aangezien hier ook speeltoestellen aanwezig zijn.
- *De kindertehuizen kunnen in grote lijnen hun begeleiding van de kinderen op elkaar afstemmen.*
Tijdens een vergadering van de Vereniging van Particuliere Sociale Instellingen, kortweg VPSI genoemd, kan er besproken worden op welke wijze de begeleiding van de kinderen op elkaar afgestemd kan worden, teneinde de overgang voor een kind zo aangenaam mogelijk te maken. Uiteraard hebben de verschillende kindertehuizen een andere doelgroep met de hierbij behorende problematiek en een eigen visie. Toch denk ik dat er overeenstemming te bereiken valt voor wat betreft de regels voor de kinderen en de manier waarop er gestraft wordt. Hiervoor zou een onderzoek gestart kunnen worden door een onafhankelijke onderzoekscommissie. Zij zal de overeenkomsten en verschillen in de wijze waarop de kinderen in de verschillende kindertehuizen worden begeleid in kaart kunnen brengen en op basis van deze bevindingen aanbevelingen kunnen doen.

8.6 Afsluiting

In dit hoofdstuk heb ik de door te voeren veranderingen omgezet in aanbevelingen teneinde de veranderingen daadwerkelijk door te kunnen voeren. De aanbevelingen zijn onderverdeeld in drie groepen, namelijk de aanbevelingen voor de begeleiding van de kinderen van het Lotjeshuis, de aanbevelingen voor de begeleiding van de kinderen van SOS-kinderdorp Suriname en de aanbevelingen voor de overplaatsing van de kinderen.

Deze aanbevelingen mogen misschien simplistisch aandoen, maar naar mijn mening zijn deze aanbevelingen noodzakelijk om de basis voor een goede begeleiding van de kinderen in beide kindertehuizen te kunnen leggen. Daar ik gedurende mijn onderzoek heb opgemerkt dat een aantal fundamentele zaken ontbraken of dat de kwaliteit hiervan te wensen overliet, vond ik dat deze eerst veranderd dienden te worden, alvorens andere zaken aan te pakken, zoals bijvoorbeeld de leidsters van het Lotjeshuis opleiden tot pedagogische medewerkers. Suriname is nu eenmaal een land, dat andere opvattingen heeft en een gebrek aan goed opgeleid personeel en middelen kent. Om de aanbevelingen bruikbaar te maken, diende ik tevens rekening te houden met deze zaken. Een aanbeveling met bijvoorbeeld de boodschap om alle personeelsleden binnen het Lotjeshuis te ontslaan en beter geschoold personeel aan te nemen, doet in mijn ogen de werkelijkheid geen eer aan en is hiermee onbruikbaar voor de opdrachtgever.

Mijn prioriteit ligt in dit onderzoek bij de kinderen van zowel het Lotjeshuis als SOS-kinderdorp Suriname. Deze kinderen wil ik een veilig onderkomen geven en de kans op een verdere verstoring in de emotionele ontwikkeling verkleinen. Tevens wil ik deze kinderen, binnen de grenzen van de mogelijkheden en middelen die de twee kindertehuizen voor handen hebben, de gelegenheid bieden om een start te kunnen maken met het verwerken van eventuele jeugdtrauma's, zodat zij later tot hun recht komen in wisselwerking met hun omgeving en hiermee solide bouwstenen van de toekomst van Suriname vormen. De aanbevelingen, die door mij zijn gegeven, dienen dit te bewerkstelligen.

Bronvermelding

- Admiraal, C.A., “Blaad’rend door mijn agenda”. Leiden, 2002
- Ainsworth, M.D.S. e.a., “Patterns of attachment. A psychological study of the strange situation”. Hillsdale, 1978
- Bilo, R.A.C. e.a., “Kind in ontwikkeling”. Maarssen, 1990
- Bodegraven, J. van, “Dominicusreeks Suriname”. Bloemendaal, 1997
- Bowlby, J., “Attachment and Loss, volume 1: Attachment”. Middlesex, 1969
- Bowlby, J., “Developmental psychiatry comes of age”. Am J. Psychiatry, 1988
- Folder: “Ministerie van Justitie en Politie, Het Bureau voor Familierechtelijke Zaken”.
- Folder: “Stichting Pleeggezinnen Centrale Suriname, Elk kind heeft recht op leven in een gezin”.
- Folder: “Voogdij binnen de Mr. Huber Stichting
- IJzendoorn, M.H. e.a., “Opvoeden in geborgenheid”. Deventer, 1982
- Knibbe, C., “Handboek Lotjeshuis”. Paramaribo, 2003
- Lotjeshuis Nieuwsbrief, “Algemene informatie”. Wassenaar, 1999-2001
- Lotjeshuis Nieuwsbrief, “2002: een veel bewogen jaar...”. Wassenaar, 2002
- Meulen, B.F. van der, “Thuishulp voor gezinnen met jonge kinderen: overzichten en effecten van interventieprogramma’s”. Apeldoorn, 1994
- Migchelbrink, F., “Praktijkgericht onderzoek in zorg en welzijn”. Utrecht, 1996
- Muller, L., “Thuisbehandeling en hometraining. Een staalkaart van visies, methoden, ontwikkelingen en projecten”. Amsterdam, 2001
- Niemeijer, M.H. e.a., “Ontwikkelingsstoornissen bij kinderen”. Assen, 1999
- Piaget, J. e.a., “Memory and intelligence”. New York, 1973
- Programma “NOVA/Den Haag vandaag”. Uitzending op 15 november 2004
- Psychologie Magazine, Art.: “Opvoeden: doe het beter dan uw ouders”. Amsterdam, 23^e jaargang, juni 2004, pagina 37
- Schaffer, H.R., “De sociale groei van het kind”. Nijkerk, 1978

Spitz, R.A. Hospitalism, “An inquiry into the genesis of psychiatric conditions in early childhood. Psychoanalytic study of the child”. 1945

Spitz, R.A., “Anaclitic depression. Psychoanalytic study of the child”. 1946

Verhulst, F.C., “De ontwikkeling van het kind”. Assen, 1989

Websites:

<http://home.iae.nl/users/arcengel/Suriname/geschiedenis.htm>

<http://kennisnet.nl/po/leerlingzorg/archief/bijdragen2003/hechting.doc>

<http://proto.thinkquest.nl/~jrb046/land/sur.../geschiedenis.htm>

<http://users.skynet.be/oase/kindermi.html>

<http://www.gemeentedenhaag.nl>

<http://www.land.../geschiedenis.cfm?LandID=30&SURINAM>

<http://www.nrc.nl/w2/lab/HAL15/geschiedenis.html>

<http://www.nrc.nl/w2/lab/HAL15/Nederland.html>

<http://www.nrc.nl/w2/lab/HAL15/partijen.html>

<http://www.opvoedadvies.nl/kindermishandeling.htm>

<http://www.waarden.org/studie/hoeken/2artikelen/vreeke/>

Bijlagen

Vragenlijsten ten behoeve van het onderzoek

- I Interviewvragen voor de directie van het Lotjeshuis
- II Interviewvragen voor de personeelsleden van het Lotjeshuis
- III Interviewvragen voor de kinderen vanaf 5 jaar van het Lotjeshuis
- IV Interviewvragen voor de directie van SOS-kinderdorp Suriname
- V Interviewvragen voor de personeelsleden van SOS-kinderdorp Suriname
- VI Interviewvragen voor de kinderen van SOS-kinderdorp Suriname die net uit het Lotjeshuis zijn overgebracht
- VII Interviewvragen voor de overige kinderen van SOS-kinderdorp Suriname

Vragenlijst directie van het Lotjeshuis

- 1) Hoeveel personeelsleden zijn er werkzaam in het Lotjeshuis?
- 2) Welke functies bekleden deze personeelsleden?
- 3) Hebben zij hiervoor een bepaalde opleiding genoten?
- 4) Zo ja, welke, hoe en waar?
- 5) Wat zijn de taken van de personeelsleden die een rechtstreeks contact hebben met de kinderen?
- 6) Hebben jullie een bepaalde opvoedingsfilosofie?
- 7) Zo ja, hoe ziet deze er dan uit?
- 8) Met hoeveel verzorgers krijgt een kind te maken?
- 9) Welke problemen hebben de kinderen zoal?
- 10) Wordt er ook aandacht geschonken aan de problemen van de kinderen?
- 11) Zo ja, hoe wordt dit precies gedaan?
- 12) Is er sprake van een dagprogramma?
- 13) Is er sprake van gemeenschappelijke activiteiten?
- 14) Worden er bij-of omscholingcursussen georganiseerd voor het personeel?
- 15) Hoe verloopt een aanmelding van een kind?
- 16) Hoe wordt een kind voorbereid op de overplaatsing naar SOS-kinderdorp Suriname?
- 17) Zijn er al problemen omtrent deze overplaatsing geweest?
- 18) Zo ja, waar bestonden deze dan uit?
- 19) Zo ja, hoe zijn deze problemen toen aangepakt?
- 20) Heeft u zelf ideeën hoe het anders kan?

Vragenlijst personeelsleden van het Lotjeshuis

- 1) Hoe luidt uw precieze taakomschrijving?
- 2) Hebben jullie een bepaalde opvoedingsfilosofie?
- 3) Zo ja, hoe ziet deze er dan uit?
- 4) Welke problemen hebben de kinderen zoal?
- 5) Hoe gaat u om met de problemen van de kinderen?
- 6) Zijn er dingen waar u zelf tegenaan loopt in het kader van de omgang met de problemen van de kinderen?
- 7) Heeft u hiermee verband houdende eens een collega geconsulteerd?
- 8) Hoe begeleidt u de kinderen op de overplaatsing naar SOS-kinderdorp Suriname?
- 9) Indien een kind zeer verschrikt of angstig reageert, hoe pakt u dit dan aan?
- 10) Heeft u zelf ideeën hoe het anders kan?
- 11) Zou u een cursus t.b.v. uw deskundigheidsbevordering willen volgen?

Vragenlijst kinderen van 5 jaar van het Lotjeshuis

- 1) Hoe lang ben jij hier al?
- 2) Hoe vind jij het hier?
- 3) Heb je hier veel vriendjes en vriendinnetjes?
- 4) Hoe doen de grote mensen hier tegen je?
- 5) Als jij straks ergens anders naar toe moet, wat zou je daarvan vinden?
- 6) Indien het een positieve reactie betreft: wat vind je er dan zo leuk aan?
- 7) Indien het een negatieve reactie betreft: wat vind je er dan stom of eng aan?
- 8) Indien het een negatieve reactie betreft: wat moet er gebeuren, zodat je het minder stom of eng gaat vinden?
- 9) Heb je wel eens in SOS-kinderdorp Suriname gekeken?
- 10) Zou je daar wel eens willen kijken?
- 11) Ken je daar al kinderen die er wonen of grote mensen die daar werken?

Vragenlijst directie SOS-kinderdorp Suriname

- 1) Hoeveel personeelsleden zijn er werkzaam in SOS-kinderdorp Suriname?
- 2) Welke functies bekleden deze personeelsleden?
- 3) Hebben zij hiervoor een bepaalde opleiding genoten?
- 4) Zo ja, welke, hoe en waar?
- 5) Wat zijn de taken van de personeelsleden die een rechtstreeks contact hebben met de kinderen?
- 6) Hebben jullie een bepaalde opvoedingsfilosofie?
- 7) Zo ja, hoe ziet deze er dan uit?
- 8) Met hoeveel verzorgers krijgt een kind te maken?
- 9) Welke problemen hebben de kinderen zoal?
- 10) Wordt er ook aandacht geschonken aan de problemen van de kinderen?
- 11) Zo ja, hoe wordt dit precies gedaan?
- 12) Is er sprake van een dagprogramma?
- 13) Is er sprake van gemeenschappelijke activiteiten?
- 14) Worden er bij-of omscholingcursussen georganiseerd voor het personeel?
- 15) Hoe verloopt een aanmelding van een kind?
- 16) Hoe wordt een kind voorbereid op de overplaatsing naar SOS-kinderdorp Suriname?
- 17) Zijn er al problemen omtrent deze overplaatsing geweest?
- 18) Zo ja, waar bestonden deze dan uit?
- 19) Zo ja, hoe zijn deze problemen toen aangepakt?
- 20) Heeft u zelf ideeën hoe het anders kan?

Vragenlijst personeelsleden SOS-kinderdorp Suriname

- 1) Hoe luidt uw precieze taakomschrijving?
- 2) Hebben jullie een bepaalde opvoedingsfilosofie?
- 3) Zo ja, hoe ziet deze er dan uit?
- 4) Hebben de kinderen problemen als gevolg van hun verleden?
- 5) Hebben de kinderen het moeilijk om niet, in tegenstelling tot anderen, in een gezin op te groeien?
- 6) Merkt u afwijkend gedrag bij de kinderen als gevolg van hetgeen zij in het verleden hebben meegemaakt?
- 7) Hebben de kinderen nog andere problemen?
- 8) Hoe gaat u om met de problemen van de kinderen?
- 9) Zijn er dingen waar u zelf tegenaan loopt in het kader van de omgang met de problemen van de kinderen?
- 10) Heeft u hiermee verband houdende eens een collega geconsulteerd?
- 11) Praten de kinderen makkelijk over hun problemen?
- 12) Hoe begeleidt u de kinderen die net van het Lotjeshuis komen?
- 13) Hebben er zich reeds problemen voorgedaan wat betreft de overplaatsing van een kind?
- 14) Zo ja, wat waren hier dan de oorzaken van?
- 15) Indien een kind zeer verschrikt of angstig reageert, hoe pakt u dit dan aan?
- 16) Heeft u zelf ideeën hoe het anders kan?
- 17) Zou u een cursus t.b.v. uw deskundigheidsbevordering willen volgen?
- 18) Zijn er veel kinderen met een gemeenschappelijk probleem?
- 19) Heeft u wel eens van groepswork gehoord?
Indien het een ontkennend antwoord betreft, uitleg hierover geven.
- 20) Zou dat hier een nuttige methode kunnen zijn?
- 21) Wat merkt u aan de interactie tussen de kinderen onderling?
- 22) Geven de grote leeftijdsverschillen problemen?
- 23) Zo ja, hoe kunnen deze problemen volgens u voorkomen of aangepakt worden?

Vragenlijst kinderen afkomstig uit het Lotjeshuis

- 1) Hoe lang ben jij hier al?
- 2) Hoe vind jij het hier?
- 3) Heb je hier veel vriendjes en vriendinnetjes?
- 4) Hoe doen de grote mensen hier tegen je?
- 5) Wat vond je ervan om te moeten verhuizen?
- 6) Indien het een positieve reactie betreft: wat vond je er dan zo leuk aan?
- 7) Indien het een negatieve reactie betreft: wat vond je er dan stom of eng aan?
- 8) Indien het een negatieve reactie betreft: wat moet er gebeuren, zodat je het minder stom of eng ging vinden?
- 9) Had je wel eens in SOS-kinderdorp Suriname gekeken?
- 10) Had je hier wel eens willen kijken?
- 11) Kende je al kinderen die hier wonen of grote mensen die hier werken?
- 12) Wat is hier anders dan in het Lotjeshuis?
- 13) Wat is hier hetzelfde als in het Lotjeshuis?

Vragenlijst overige kinderen van SOS-kinderdorp Suriname

- 1) Hoe lang ben je hier al?
- 2) Hoe vind je het hier?
- 3) Heb je hier veel vrienden?
- 4) Wat vind je van de juffen en meesters hier?
- 5) Helpen de juffen en meesters jou?
- 6) Zo ja, waarmee?
- 7) Zo ja, hoe hebben ze je geholpen?
- 8) Zo ja, wat vond je van hun hulp?

CURSUS voor het **LOTJESHUIS**

**HOE GA IK OM MET
KINDEREN DIE
GEDRAGS-
PROBLEMEN
HEBBEN?**

Monique Wilmot

Inhoudsopgave

Inleiding	1
Video-hometraining	2
Wat houdt video-hometraining nu precies in?	2
Wat maakt de video-hometraining geschikt voor de personeelsleden van het Lotjeshuis?	2
De opzet van de cursus	4
Het theoretische gedeelte	4
Het praktijkgedeelte	8
Afsluiting	12
De praktische realisatie	13
Bijlagen	14
Attachment	15
Kindermishandeling	16
Tips voor een goede omgang met de kinderen	17
Vragenlijst voor de eindevaluatie	18

Inleiding

Deze cursus is speciaal ontwikkeld voor de leidsters en teamcoördinatoren die werkzaam zijn in het Lotjeshuis te Suriname. Het idee is geboren gedurende mijn onderzoek naar de begeleiding van de kinderen die in het Lotjeshuis zijn ondergebracht. Voorheen bestond deze begeleiding alleen uit het verzorgen van de kinderen. Met de komst van een nieuwe directie werden er verschillende veranderingen doorgevoerd. De leidsters en teamcoördinatoren dienden de kinderen te stimuleren in hun ontwikkeling en zij mochten de kinderen niet meer slaan. Daar het slaan een gangbare straf is voor kinderen in Suriname, voelden deze personeelsleden zich aangevallen op de wijze waarop zij hun eigen kinderen hebben opgevoed. Tevens hadden zij geen goede alternatieven voor handen om de kinderen van het Lotjeshuis te straffen, hetgeen ertoe heeft geleid dat zij geen overwicht meer hadden op deze kinderen en terugvielen in hun oude gedrag als de kinderen niet wilden luisteren.

De cursus is erop gericht om deze personeelsleden een aantal handvatten aan te reiken voor de wijze waarop zij met de kinderen en hun gedragsproblemen om kunnen gaan. Op deze manier zullen zij over een goede uitrusting beschikken en zal de door hen gevoelde noodzaak om te slaan langzaam uitdoven. De cursus bevat een theoretisch gedeelte ten einde de kennis over de onderwerpen attachment en kindermishandeling toe te laten nemen en hiermee tevens tot een betere begripsvorming te komen voor wat betreft de oorzaken van het gedrag van de kinderen. Hierop volgend zullen de leidsters, met de nieuw verworven kennis en een aantal bruikbare tips voor de omgang met de kinderen in de praktijk, aan de slag kunnen. Daar enige oefening noodzakelijk is om de kennis in de praktijk te kunnen brengen, bevat de cursus eveneens een praktijkgedeelte. De leidsters en teamcoördinatoren zullen gefilmd worden gedurende hun werkzaamheden, teneinde hen bij te sturen en verder te trainen in de omgang met de kinderen en hun gedragsproblemen. Op deze wijze sluit de cursus aan bij zowel de praktijk van alle dag als de beleveniswereld van deze personeelsleden.

De duur van deze cursus bedraagt drie maanden. Het aantal cursisten is vastgesteld op 8. Dit aantal is het meest wenselijk voor wat betreft het feit dat de cursisten zich op hun gemak moeten voelen en de mogelijkheid tot het kunnen zorgen voor voldoende input door de cursisten. Het spreekt voor zich dat de cursus en dan met name het praktijkgedeelte, in het Lotjeshuis zelf gehouden dient te worden, daar de cursisten gefilmd moeten worden tijdens hun werkzaamheden. Uiteindelijk wordt de cursus afgesloten met de uitreiking van de certificaten. Het is raadzaam om aan deze cursus een vervolg te geven, daar deze in de huidige vorm weliswaar een bijdrage zal leveren aan de verbetering van de omgang met de kinderen, maar de cursus is niet afdoende om deze omgang te optimaliseren. Daarom verdient het aanbeveling om deze cursus in een aangepaste vorm na enkele maanden wederom te geven. Het theoretische gedeelte zou in één dagdeel kort herhaald kunnen worden en het praktijkgedeelte zou uit vier bijeenkomsten kunnen bestaan.

De opbouw van de cursus bestaat uit de volgende onderdelen:

- Een korte toelichting op het praktijkgedeelte, namelijk de video-hometraining;
- De opzet van de cursus;
- Een toelichting op de praktische realisatie van de cursus;
- Bijlagen bestaande uit stencils, die aan de personeelsleden uitgereikt dienen te worden. Deze stencils met informatie over attachment, kindermishandeling en tips voor een goede omgang met de kinderen zijn t.b.v. de lesondersteuning voor wat betreft het theoretische gedeelte samengesteld.

Video-hometraining

Wat houdt video-hometraining nu precies in?

Video-hometraining, kortweg VHT genoemd, is een ambulante begeleidingsvorm die onder meer in Nederland veelvuldig wordt toegepast bij gezinnen waar opvoedingsproblemen centraal staan. Deze methodiek is gebaseerd op lichaamstaal en videoanalyse. De kracht van de methodiek zit in de dagelijkse momenten, die ogenschijnlijk onbelangrijk aandoen. Echter, deze momenten zijn van groot belang om de basale omgang tussen de gezinsleden te herstellen en escalatie van problemen te voorkomen. De methodiek is dan ook gericht op goede communicatie-elementen in het gedrag van de ouders.

Het gezin wordt geholpen op de plaats waar het probleem bestaat, namelijk bij het gezin thuis. De VHT geschiedt middels de volgende drie proceselementen: het maken van de video-opnamen in het gezin zelf, de interactieanalyse van die opnamen door de hulpverlener en ten slotte feedback in gespreksvorm aan de hand van het laten zien van fragmenten uit de video-opnamen. Deze gekozen fragmenten bestaan meestal uit goed gelukte interacties, opdat de ouders zich bewust worden van de communicatiemogelijkheden, hetgeen tot oplossingen leidt. Na bewustwording van de communicatiemogelijkheden volgt een training, variërend van drie tot zes maanden met eens per week een huisbezoek.

Uit onderzoek is gebleken dat VHT een succesvolle vorm van hulpverlening is, daar a) ouders weer meer zelfvertrouwen krijgen, b) de ouders met behulp van de video-opnamen concrete handvatten dan wel technieken door de hulpverlener aangereikt krijgen om de communicatie met hun kinderen te verbeteren, c) het kind eveneens een beter contact krijgt met de ouders en d) soms het gebruik van medicatie bij hyperactieve kinderen niet meer nodig blijkt te zijn.

Wat maakt de video-hometraining geschikt voor de personeelsleden van het Lotjeshuis?

Door het aanbieden van een cursus die alleen de theorie over onderwerpen als attachment en kindermishandeling behandelt, krijgt men weliswaar een beter begrip voor het gedrag van de kinderen, maar is men niet voldoende toegerust om op een goede wijze met de gedragsproblemen van de kinderen om te gaan. De hulpverlener die de cursus aanbiedt kan tevens tips geven over de omgang met de kinderen en hun gedragsproblemen, maar het is voor veel mensen niet eenvoudig om de theorie eigen te maken en daadwerkelijk toe te passen in de praktijk. Het oude adagium “Oefening baart kunst” doet nog steeds opgeld.

Voor het oefenen van het toepassen van de theorie kan men kiezen voor rollenspelen. Echter, de doelgroep van het Lotjeshuis bestaat uit kinderen van 0 tot 5 jaar en dit maakt het oefenen met behulp van rollenspelen uiterst ongeschikt, daar het zeer lastig is om de realiteit na te bootsen. Bovendien doet zo'n kunstmatige situatie aan de werkelijkheid geen recht. Om deze reden is het oefenen in de praktijk het meest wenselijke.

VHT leent zich hier uitstekend voor. Hiernaast speelt een niet onbelangrijke factor mee om juist voor VHT te kiezen. De leidsters en teamcoördinatoren zijn namelijk erg onzeker over hun eigen kunnen en vinden het daarom lastig om met opbouwende kritiek om te gaan. VHT richt zich voornamelijk op de gelukte interacties. De gedachtegang hierachter is dat het bekrachtigen van het positieve motiveert om dit gewenste gedrag te blijven toepassen. Op deze wijze zal het ongewenste gedrag langzamerhand verdwijnen. Echter, de huidige wijze waarop de personeelsleden met de kinderen omgaan, laat naar mijn mening veel te wensen over, waardoor ik het benoemen van alleen de gelukte interacties niet afdoende vind. Om deze reden zal het praktijkgedeelte van deze cursus bestaan uit twee gedeeltes. Het eerste gedeelte zal zich alleen richten op de succesvolle gedragingen van de leidsters en teamcoördinatoren, teneinde het zelfvertrouwen van de leidsters en teamcoördinatoren te laten toenemen. Indien het zelfvertrouwen in zowel henzelf als in de trainer is gegroeid, zal er tevens gekeken

worden naar de minder succesvolle acties. Ook is er ruimte ingebouwd voor eventuele vragen van deze personeelsleden.

De opzet van de cursus

Het theoretische gedeelte (4 bijeenkomsten)

Eerste bijeenkomst (duur: 1 dagdeel oftewel 4 uur)

- Kennismaking, doelstelling en het presenteren van het dagprogramma
- De vraag: “Wat verwachten jullie van de cursus?”
- Regels uitleggen (verplichte geheimhouding, vereiste opkomstplicht en wat te doen in geval van ziekte)
- Pauze (20 minuten)
- Uitleg lesopzet van de gehele cursus
- Gelegenheid voor de cursisten om vragen te stellen
- Pauze (20 minuten)
- De vraag: “Hoe voeden jullie de kinderen op?”
- Huiswerkopdracht: Bedenk een casus waarin je een probleem beschrijft van de omgang met een kind. De trainer dient hierbij uitleg te geven over hetgeen een casus inhoudt. Bovendien zijn de cursisten niet verplicht hun naam bij de casus te vermelden.
- Rooster maken voor het filmen (wie wordt wanneer gefilmd)
- Afsluiting

Toelichting: De vraag “Wat verwachten jullie van deze cursus” heeft als doel eventuele weerstanden op tafel te krijgen. Op deze manier kan de trainer hierop inspelen, zodat alle cursisten gemotiveerd raken om deel te nemen aan deze cursus. De vraag: “Hoe voeden jullie de kinderen op” is bedoeld om de trainer inzicht te geven in de wijze waarop de cursisten dit doen en wat zij verstaan onder een goede opvoeding. De huiswerkopdracht wordt in de derde bijeenkomst besproken. Door de zelfbedachte cursussen krijgt de trainer inzicht in de problemen die de cursisten op de werkplek ondervinden. Hij/zij kan dit tevens meenemen in de derde bijeenkomst. De reden voor het niet hoeven vermelden van de naam bij de zelfbedachte casus is dat de cursisten het anders misschien eng vinden om de huiswerkopdracht te moeten inleveren. Op deze manier voorkom je verzet van sommige cursisten. De cursisten kunnen tevens in verzet komen wat betreft het praktijkgedeelte. Dit maakt de geheimhoudingsplicht van de trainer zo belangrijk. Alles wat er gedurende de cursus wordt besproken is vertrouwelijk. De trainer op zijn beurt mag deze zaken tevens niet melden aan de directie.

Tweede bijeenkomst (duur: 1 dagdeel)

- Verwelkoming, doelstelling en het presenteren van het dagprogramma
- Ophalen van de huiswerkopdrachten
- Uitleg begrip attachment en de functie ervan
- De vormen van attachment benoemen
- Pauze (20 minuten)
- Benoemen van factoren die een veilige attachment belemmeren
- De gevolgen van onveilige hechting behandelen
- Pauze (20 minuten)
- De vraag: “Hebben jullie dit bij de kinderen gezien en zo ja: hoe?”
- Gelegenheid voor de cursisten om vragen te stellen
- Afsluiting

Toelichting: De vraag “Hebben jullie dit bij de kinderen gezien en zo ja: hoe?” heeft een tweeledig doel. Ten eerste kan de trainer controleren of hetgeen hij/zij heeft verteld daadwerkelijk is begrepen door de cursisten. Ten tweede kan de trainer zien of de cursisten deze theorie kunnen vertalen naar de praktijk.

Derde bijeenkomst (duur: 1 dagdeel)

- Verwelkoming, doelstelling en het presenteren van het dagprogramma
- Zo nodig: het ophalen van de laatste huiswerkopdrachten
- Het geven van de definitie van kindermishandeling
- De vormen van kindermishandeling benoemen
- Stelling: “Een corrigerende tik mag”
- Pauze (20 minuten)
- Risicofactoren bij het ontstaan van kindermishandeling benoemen
- De gevolgen van kindermishandeling benoemen
- Pauze (20 minuten)
- Nogmaals de stelling: “Een corrigerende tik mag”
- Vragen
- Afsluiting

Toelichting: Door de stelling “Een corrigerende tik mag” op twee momenten (voor en na de uitleg over de gevolgen van kindermishandeling) aan de groep voor te leggen, kan de trainer eventuele veranderingen in de zienswijze van de cursisten opmerken. De stelling zelf is tevens een middel om in te kunnen spelen op de onderbuikgevoelens van sommige cursisten. Uit mijn onderzoek is onder meer gebleken dat sommige leidsters gefrustreerd waren over het feit dat zij de kinderen niet meer mochten slaan. Zij begrepen dit niet, te meer daar zij hun eigen kinderen wel slaan als deze straf verdienen. Bovendien is het slaan een gangbare straf voor kinderen in Suriname. Hierbij is het dus belangrijk dat de trainer de nadruk legt op het verschil tussen de kinderen van het Lotjeshuis en de eigen kinderen van de cursisten.

Vierde bijeenkomst (duur: 1 dagdeel)

- Verwelkoming, doelstelling en het presenteren van het dagprogramma
- Het geven van tips/handvatten voor de omgang met de kinderen en diens problemen
- De vraag: “Heeft iemand anders nog (goede) tips?”
- Pauze (20 minuten)
- Inbreng van twee casussen (die voortgekomen zijn uit de huiswerkopdracht van de eerste bijeenkomst)
- Deze twee casussen bespreken
- Pauze (20 minuten)
- Inbreng van de overige twee casussen (die voortgekomen zijn uit de huiswerkopdracht van de eerste bijeenkomst)
- Deze twee casussen bespreken
- Vragen
- Afsluiting

Toelichting: Voor wat betreft de bespreking van de casussen dienen de cursisten eerst zelf hun licht te laten schijnen over eventuele oplossingen voor het probleemgedrag van een kind, alvorens de trainer deze oplossingen geeft. Op deze manier kunnen de leidsters een begin maken met de vertaling van de theorie in de praktijk. De reden dat ik het totale aantal van de casussen heb gehalveerd, is tweeledig. Ten eerste omdat het bespreken van acht casussen te veel zou zijn in één bijeenkomst, waardoor deze slechts oppervlakkig behandeld kunnen worden. Ten tweede omdat het in de lijn der verwachting ligt dat de acht casussen elkaar grotendeels zullen overlappen. De trainer zou er goed aan doen om op basis van de ingebrachte casussen vier nieuwe casussen (met elk een ander probleem) te maken.

Het praktijkgedeelte (2 maal 4 bijeenkomsten)

De eerste vier bijeenkomsten

De cursisten worden in tweetallen gedurende een middag op de werkvloer gefilmd. Deze videobeelden worden door de trainer geanalyseerd en de week erop worden de videobeelden plenair besproken. Na de plenaire bespreking wordt het volgende tweetal gefilmd. Het is een bewuste keuze van mij geweest om de cursisten in tweetallen te filmen. Op deze manier kunnen de twee cursisten, die gefilmd worden, elkaar namelijk steunen en staan zij niet alléén in de schijnwerpers tijdens de plenaire bespreking.

Zo'n bijeenkomst van gemiddeld vier uur ziet er als volgt uit:

- Verwelkoming, doelstelling en het presenteren van het dagprogramma
- Degenen die gefilmd zijn, kunnen vertellen hoe zij het filmen hebben ervaren.
- De beelden van de eerste cursist worden vertoond. Indien de cursist dit wenst, mag zij al bepaalde interacties/handelingen vooraf toelichten.
- Degene die gefilmd is, krijgt de gelegenheid om de interacties te benoemen waarvan zij het idee heeft deze goed te hebben aangepakt.
- De andere cursisten dienen eveneens de succesvolle interacties te benoemen.
- De trainer benoemt de daadwerkelijke succesvolle interacties.
- Pauze (45 minuten)
- De beelden van de tweede cursist worden vertoond. Indien de cursist dit wenst, mag zij al bepaalde interacties/handelingen vooraf toelichten.
- Degene die gefilmd is, krijgt de gelegenheid om de interacties te benoemen waarvan zij het idee heeft deze goed te hebben aangepakt.
- De andere cursisten dienen eveneens de succesvolle interacties te benoemen.
- De trainer benoemt de daadwerkelijke succesvolle interacties.
- Vragen
- Afsluiting

Toelichting: Gedurende de vertoning van de videobeelden dienen de cursisten aantekeningen te maken voor wat betreft de interacties waarvan zij vinden dat deze succesvol zijn. Deze aantekeningen vormen een hulpmiddel voor de cursisten tijdens het bespreken van de videobeelden. De succesvolle interacties dienen concreet en specifiek benoemd te worden.

Hiernaast dienen de cursisten aan te geven waarom zij dit als succesvolle interacties bestempelen. Op deze manier krijgt de trainer inzicht in de wijze waarop zij tegen de zaken aankijken en kan, indien dit noodzakelijk blijkt te zijn, hierop inspelen door een discussie te openen. Als een cursist bijvoorbeeld het slaan van een kind als succesvolle interactie bestempelt, kan de trainer aan de andere cursisten vragen of zij deze mening delen. Op deze manier kan de trainer de desbetreffende cursist op een gelijkwaardige manier tot andere gedachten brengen. Echter, de discussies dienen beperkt te worden tot het minimum, daar het eerste praktijkgedeelte voornamelijk bedoeld is om vertrouwen van de cursisten te winnen en een eerste stap te maken naar de vertaling van de theorie in de praktijk.

De trainer is vrij om een extra pauze in te laten indien dit wenselijk is. Naar mijn idee is het beter om de gefilmde cursist meteen na de vertoning van de beelden feedback te geven, maar als de aandacht verslapt, is het noodzakelijk om hierop adequaat in te spelen.

De laatste vier bijeenkomsten

Ook hier geldt dat twee cursisten gedurende een middag op de werkvloer worden gefilmd. De trainer analyseert de videobeelden en de week erop wordt aan de hand van deze beelden de interacties tussen de cursist en de kinderen plenair besproken. Het verschil met de vorige vier bijeenkomsten is dat nu de interacties benoemd zullen worden die voor verbetering vatbaar zijn.

Zo'n bijeenkomst van gemiddeld vier uur ziet er als volgt uit:

- Verwelkoming, doelstelling en het presenteren van een dagprogramma
- Degenen die gefilmd zijn, kunnen vertellen hoe zij het filmen hebben ervaren.
- De beelden van de eerste cursist worden vertoond. Indien de cursist dit wenst, mag zij al bepaalde interacties/handelingen vooraf toelichten.
- Degene die gefilmd is, krijgt de gelegenheid om de interacties te benoemen waarvan zij het idee heeft deze minder goed te hebben aangepakt.
- De andere cursisten dienen eveneens de minder succesvolle interacties te benoemen en te voorzien van alternatieven.
- De trainer benoemt de daadwerkelijke minder succesvolle interacties en geeft suggesties ter verbetering van deze interacties.
- Pauze (45 minuten)
- De beelden van de tweede cursist worden vertoond. Indien de cursist dit wenst, mag zij al bepaalde interacties/handelingen vooraf toelichten.
- Degene die gefilmd is, krijgt de gelegenheid om de interacties te benoemen waarvan zij het idee heeft deze minder goed te hebben aangepakt.
- De andere cursisten dienen eveneens de minder succesvolle interacties te benoemen en te voorzien van alternatieven.
- De trainer benoemt de daadwerkelijke succesvolle interacties en geeft suggesties ter verbetering van deze interacties.
- Vragen
- Afsluiting

Toelichting: Ook hier geldt dat de cursisten gedurende de vertoning van de videobeelden aantekeningen dienen te maken over de interacties die voor verbetering vatbaar zijn. Het benoemen van deze interacties dient wederom concreet en specifiek te zijn. Hiernaast dienen de cursisten aan te geven waarom zij de interacties minder succesvol vinden. Voor het

benoemen van deze minder succesvolle interacties moeten er een aantal regels afgesproken worden. Termen met een negatieve lading (zoals belachelijk, stom en onbegrijpelijk) dienen achterwege gelaten te worden. Het is namelijk de bedoeling om de gefilmde cursist opbouwende kritiek te geven en niet af te branden. De cursisten dienen doordrongen te raken van het feit dat het hier een leersituatie betreft.

De trainer is ook hier vrij om een extra pauze in te lassen indien de situatie daarom vraagt.

Afsluiting (één bijeenkomst)

De allerlaatste bijeenkomst

Tijdens de laatste bijeenkomst wordt stilgestaan bij de nieuw verworven kennis en inzichten. Er worden videofragmenten van het eerste en laatste praktijkgedeelte per cursist vertoond. De trainer voorziet deze videofragmenten van commentaar in de zin dat hij/zij aangeeft hoeveel de cursist heeft geleerd. Nadat alle cursisten aan bod zijn gekomen, volgt de eindevaluatie van deze cursus. Deze eindevaluatie is bedoeld om de cursus nog beter aan te laten sluiten aan de wensen van de cursisten, hetgeen van belang kan zijn voor de eventuele follow-up van de cursus. Mijns inziens kan de eindevaluatie mondeling plaatsvinden, daar de cursisten door de ideeën van elkaar weer op nieuwe ideeën kunnen komen. Echter, de kans bestaat dat de cursisten zich misschien nog niet vrij genoeg voelen om kritiek op deze cursus te uiten. Gedurende mijn onderzoek heb ik gemerkt dat zij zich niet snel negatief zullen uitlaten tegenover een meerdere. Dit maakt het achter de hand hebben van een vragenlijst (bestaande uit vragen over de cursus) noodzakelijk. De cursisten kunnen de vragen dan anoniem beantwoorden. Een voorbeeld van zo'n vragenlijst is opgenomen in de bijlagen. Hierna volgt de zogenoemde "diploma-uitreiking". Iedere cursist krijgt een certificaat als bewijs dat zij de cursus met goed gevolg heeft afgelegd. Dit certificaat heeft tevens als doel om de cursisten te motiveren om deze cursus in al haar facetten te blijven volgen. De trainer kan ervoor kiezen om de videobanden aan de cursisten mee te geven. Zo hebben zij een aandenken aan deze cursus en kunnen zij nog eens terugkijken indien zij hier behoefte aan hebben. Tevens kunnen deze videobeelden gebruikt worden bij bijvoorbeeld de eerste bijeenkomst van het vervolg op deze cursus.

De praktische realisatie

De directie van het Lotjeshuis kan de leidsters en teamcoördinatoren onderverdelen in de groepen. Het is raadzaam om deze cursus verplicht te stellen, opdat iedereen aan de cursus zal deelnemen. De cursus dient in het Lotjeshuis te worden gegeven. Naast de aparte ruimte, een grote tafel en de negen stoelen dienen de volgende zaken aanwezig te zijn: een videocamera, een videorecorder en een televisie. Tevens zullen de cursisten moeten beschikken over schrijfgerei.

De trainer dient in het bezit te zijn van minimaal een SPH- of een MWD-opleiding. Relevante werkervaring met de VHT-methode is een pré maar niet verplicht. Vanwege de ambivalente houding van de gemiddelde Surinamer ten opzichte van Nederland verdient het aanbeveling om een trainer met een Surinaamse nationaliteit aan te nemen. Bovendien is een Surinamer reeds vertrouwd met de Surinaamse cultuur en kent hierdoor de gewoonten, de gebruiken en de normen en waarden van dit land. Dit maakt de samenwerking met de cursisten een stuk eenvoudiger. Hetgeen gedurende de cursus wordt besproken, is vertrouwelijk en derhalve mag de trainer de directie niet inlichten over deze zaken. Indien de directie de wens heeft om zelf te cursus bij te wonen, is het vanwege de hiërarchische verhoudingen belangrijk dat de directieleden dezelfde opdrachten moeten uitvoeren als de overige cursisten. Hiermee komen de hiërarchische verhoudingen te vervallen.

De trainer is vrij om naar eigen inzicht aanpassingen in de cursus door te voeren indien dit noodzakelijk blijkt te zijn. Ook dient de trainer open te staan voor suggesties van de cursisten. Tevens zou de trainer een week voor aanvang van de cursus het Lotjeshuis kunnen bezoeken. De trainer kan zo op een informele wijze de leidsters en teamcoördinatoren leren kennen en poolshoogte nemen van het reilen en zeilen binnen het Lotjeshuis.

Bijlagen

Stencils t.b.v. de lesondersteuning

- I Attachment
- II Kindermishandeling
- III Tips voor een goede omgang met de kinderen

Vragenlijst t.b.v. de eindevaluatie van de cursus

Attachment

Het begrip attachment en de functie ervan

Attachment is het gedrag dat een baby vertoont om te zorgen dat de moeder bij hem/haar blijft. Op deze manier krijgt de baby bescherming en durft hij/zij de omgeving te verkennen. Een ander woord voor attachment is gehechtheid.

Om te zorgen dat de moeder bij hem/haar blijft, doet de baby het volgende: huilen, glimlachen, keuvelen, vastgrijpen en zuigen.

Na het eerste half jaar is de baby normaal gesproken gehecht aan zijn/haar moeder. De twee kenmerken hiervan kunnen zijn: de angst voor vreemden (in de zesde of zevende maand) en zich angstig voelen als de moeder weggaat (in de achtste of negende maand)

Vormen van attachment

Veilige gehechte kinderen: deze kinderen laten een goede balans zien tussen exploratiegedrag (het onderzoeken van de omgeving) en gehechtheidsgedrag (naar de moeder gaan voor hulp of troost).

Onveilig vermijdende kinderen: bij deze kinderen is de balans doorgeslagen naar exploratiegedrag. Ze gaan dus ook niet naar hun moeder toe als ze verdrietig zijn of pijn hebben.

Onveilig ambivalente kinderen: bij deze kinderen is de balans doorgeslagen naar gehechtheidsgedrag. Ze klampen zich aan de moeder vast en als zij los worden gelaten, gaan ze heel hard huilen. Ze durven ook de omgeving niet alleen te onderzoeken.

Factoren die een veilige hechting belemmeren

- Als de moeder het kind in de steek laat
- Als de moeder geen aandacht geeft aan het kind
- Als de moeder het kind voor straf niet meer knuffelt
- Als de moeder het kind niet even alleen durft te laten

Gevolgen van onveilige hechting

- Het kind voelt zich van binnen onrustig en onveilig
- Het kind vertrouwt niemand meer
- Het kind heeft geen zelfvertrouwen
- Het kind voelt zich heel erg eenzaam
- Het kind voelt zich waardeloos
- Het kind heeft niet geleerd om te luisteren (als het kind zijn/haar best deed, werd hij/zij toch niet beloond)

Het gedrag van deze kinderen

- Het kind houdt alles in de gaten en is gespannen
- Het kind maakt slecht contact, gedraagt zich stoer en is snel boos
- Het kind is druk en onrustig
- Het kind heeft angstige fantasieën
- Het kind faalt vaak met taakjes
- Het kind vraagt veel aandacht (wil vaak geknuffeld worden)

Kindermishandeling

Definitie

Kindermishandeling: is elke vorm van geweldpleging of verwaarlozing op fysiek, psychisch en seksueel gebied, door toedoen of nalaten van personen die het kind moeten opvoeden, en waardoor schade voor het kind ontstaat of in de toekomst zou kunnen ontstaan.

Vormen van kindermishandeling

Lichamelijke mishandeling: slaan, schoppen, stompen, gooien, etc.

Psychische mishandeling: vernederen, kleineren, pesten, bang maken etc.

Lichamelijke verwaarlozing: geen goede voeding geven, het kind niet lang genoeg laten slapen, het niet geven van noodzakelijke medicijnen, het kind niet kleden, etc.

Psychische verwaarlozing: het kind niet respecteren, het kind geen warmte, liefde en aandacht geven, etc.

Seksueel misbruik: alle seksuele contacten met kinderen onder de 16 jaar.

Risicofactoren bij het ontstaan van kindermishandeling

De ouders: een nare jeugd van de ouders, ongewenste zwangerschap, te hoge verwachtingen van het kind, alcohol- of drugsmisbruik, etc.

Het kind: het kind is onaantrekkelijk, het kind lijkt op een gehaat familielid, het kind is gehandicapt, het kind is erg druk, het kind vertoont moeilijk gedrag, etc.

Het gezin: het gezin heeft met niemand contact, moeilijkheden op het werk, ziekte, etc.

Gevolgen van kindermishandeling

- Het kind heeft geen zelfvertrouwen
- Het kind vertrouwt niemand meer
- Het kind durft geen relaties aan te gaan
- Het kind kan bijvoorbeeld botbreuken, hersenletsel en gehoorbeschadigingen krijgen
- Het kind kan bijvoorbeeld een ontwikkelingsachterstand ontwikkelen (bijvoorbeeld groeistoornissen of pas heel laat kunnen praten)

Tips voor een goede omgang met de kinderen

- Duidelijke regels stellen.
Kinderen hebben grenzen nodig. Als ze die niet hebben, gaan ze hiernaar op zoek. Dit blijven ze doen tot iemand ingrijpt.
- Consequent zijn.
Dit kan heel moeilijk zijn, maar geduld loont!
- Veel complimenten geven.
Kinderen zullen dan het goede gedrag blijven herhalen en uiteindelijk minder slecht gedrag vertonen.
- De aandacht eerlijk verdelen.
Op deze manier worden de kinderen minder jaloers op elkaar.
- De kinderen met elkaar laten spelen.
Doorgaans kunnen kinderen vanaf drie jaar heel goed met elkaar spelen.
- Leuke taakjes geven.
Bijvoorbeeld laten meehelpen met het inschenken van drinken of de planten water geven. Geef steeds een ander kind de beurt.
- Probeer het kind aan te moedigen als hij/zij iets doet wat nog niet echt lukt.
Het kind zal dan extra zijn/haar best doen.
- Probeer het kind te troosten als iets niet lukt.
Door bijvoorbeeld te zeggen: "Je hoeft nog niet alles, grote mensen kunnen ook niet alles".
- Als een kind straf verdient, kies iets uit wat hij/zij heel vervelend zou vinden.
Als een kind het bijvoorbeeld niet leuk vindt om naar bed te moeten, kan hij/zij naar bed gestuurd worden. Als een kind het bijvoorbeeld leuk vindt om mee te helpen, dan mag hij/zij dat de hele dag niet meer doen.
- Als het kind straf verdient, uitleg geven waarom iets niet mag.
Alleen op deze manier snapt het kind waarom hij/zij iets niet mag doen.

Vragenlijst voor de eindevaluatie

- 1) Mijn verwachtingen voor deze cursus waren:
- 2) De volgende zaken heb ik geleerd met betrekking tot de bijeenkomst over attachment:
- 3) Minder leerzaam aan deze bijeenkomst vond ik:
- 4) Wat ik hier nog meer over zou willen weten, is:
- 5) De volgende zaken heb ik geleerd met betrekking tot de bijeenkomst over kindermishandeling:
- 6) Minder leerzaam aan deze bijeenkomst vond ik:
- 7) Wat ik hier nog meer over zou willen weten, is:
- 8) De volgende zaken heb ik geleerd met betrekking tot de bijeenkomst over de tips voor een goede omgang met de kinderen:
- 9) Minder leerzaam aan deze bijeenkomst vond ik:
- 10) Wat ik hier nog meer over zou willen weten, is:
- 11) Het feit dat ik werd gefilmd vond ik:
- 12) Dat tijdens de eerste vier bijeenkomsten van het praktijkgedeelte alleen de succesvolle interacties werden benoemd, vond ik:

- 13) Dat tijdens de laatste vier bijeenkomsten van het praktijkgedeelte alleen de minder succesvolle interacties werden benoemd, vond ik:
- 14) De zaken die ik tijdens het praktijkgedeelte heb geleerd, zijn:
- 15) Het volgende heb ik gemist bij het praktijkgedeelte:
- 16) Als ik een rapportcijfer tussen de 1 en 10 moet geven voor de mate waarin ik mij veilig voelde in de groep (1 is heel onveilig en 10 is heel veilig), dan geef ik een:
- 17) De manier waarop de trainer de cursus gaf, vond ik:
(graag het antwoord toelichten)
- 18) De duur van de cursus vond ik:

0 te lang
0 precies goed
0 te kort

(graag aankruisen wat van toepassing is)
- 19) De volgende suggesties wil ik geven ter verbetering van deze cursus:
- 20) Het feit dat er waarschijnlijk een vervolgcursus komt, vind ik: